

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

О. В. Гаєвая, Г. М. Гаряєва, В. Г. Вергун, О. В. Кузьменко,
І. В. Лисенко, Л. В. Перевалова, М. О. Семко, М. М. Ткачов

Методичні вказівки
до виконання контрольних робіт
та рефератів
з правових дисциплін
для студентів заочної форми навчання
усіх спеціальностей

Затверджено
редакційно-видавничою
радою НТУ «ХП»,
протокол № 1 від 19.02.2026 р.

Харків
НТУ «ХП»
2026

Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з правових дисциплін для студентів заочної форми навчання усіх спеціальностей / уклад.: О. В. Гаєвая, Г. М. Гаряєва, В. Г. Вергун, О. В. Кузьменко, І. В. Лисенко, Л. В. Перевалова, М. О. Семко, М. М. Ткачов.– Харків: НТУ «ХПІ», 2026 – 160 с.

Укладачі: О. В. Гаєвая
Г. М. Гаряєва
В. Г. Вергун
О. В. Кузьменко
І. В. Лисенко
Л. В. Перевалова
М. О. Семко
М. М. Ткачов

Рецензент В.М. Мирошніченко, кандидат філологічних наук, професор кафедри ДІМП, заступниця директора з заочного навчання ННІ СГТ НТУ «ХПІ»

Кафедра права

ВСТУП

Навчальний процес для здобувачів вищої освіти, які навчаються за заочною формою у НТУ «ХП», організовується відповідно до положень чинного законодавства України у сфері освіти, внутрішніх нормативно-правових актів університету та освітніх програм відповідних спеціальностей. Реалізація освітнього процесу здійснюється у двох структурно взаємопов'язаних форматах: у межах екзаменаційно-залікових сесій та в міжсесійний період, що забезпечує безперервність навчання та можливість раціонального поєднання професійної діяльності здобувачів освіти із здобуттям вищої освіти.

Сесії для здобувачів освіти заочної форми організовуються двічі на рік. Упродовж сесійного періоду проводяться лекційні та практичні заняття, а також консультації з навчальних дисциплін, що забезпечують методичний супровід самостійної роботи здобувачів освіти. Підсумковий контроль здійснюється у формах заліків та іспитів, відповідно до вимог робочих програм дисциплін і стандартів вищої освіти.

Лекційні заняття, що читаються науково-педагогічними працівниками університету, мають концептуально-аналітичний та систематизуючий характер. Їхня мета – окреслення теоретичних засад, ключових правових категорій і доктринальних підходів, які формують наукове підґрунтя відповідних галузей знань. Практичні заняття спрямовані на відпрацювання навичок правозастосування, аналіз нормативно-правових актів, вирішення практико-орієнтованих завдань та формування здатності до аргументованих правових суджень. Значний обсяг навчального матеріалу виноситься на самостійне опрацювання, що відповідає специфіці заочної форми та сприяє розвитку автономності й критичного мислення здобувачів освіти.

Науково-педагогічні працівники кафедри права забезпечують викладання для здобувачів освіти за заочною формою навчання комплексу нормативних і вибіркового правових освітніх компонентів (дисциплін), спрямованих на формування фахових компетентностей відповідно до затверджених освітніх програм та вимог стандарту вищої освіти зі спеціальності:

- **Правознавство;**
- **Правове регулювання публічного управління в Україні;**
- **Правові основи управління соціальною сферою;**
- **Правове регулювання договірних відносин;**
- **Правове регулювання внутрішнього ринку ЄС;**
- **Правове регулювання інтелектуальної власності;**
- **Авторське право і суміжні права;**

- **Правове регулювання трудових відносин;**
- **Правове регулювання інноваційної діяльності;**
- **Інформаційне право;**
- **Правове регулювання природоохоронної діяльності. Екологічне право;**
- **Правове регулювання туристичної діяльності;**
- **Правове забезпечення митної діяльності;**
- **Права людини та шляхи їх захисту;**
- **Правові засади підприємницької діяльності.**

У міжсесійний період здобувачі освіти заочної форми навчання здійснюють опанування навчального матеріалу як у форматі самостійної роботи, так і під методичним супроводом викладача. Провідною формою індивідуальної навчальної діяльності здобувача освіти заочної форми навчання є виконання ним персональних завдань, що забезпечують системне засвоєння змістових модулів дисциплін. Кожний освітній компонент, який забезпечує кафедра права, містить затверджену тематику контрольних робіт та тематику рефератів, що виконуються здобувачем освіти самостійно з наступним обговоренням результатів із викладачем.

Контрольна робота відіграє важливу роль у структурі освітнього процесу, оскільки дозволяє встановити рівень засвоєння теоретичних положень, сформованість умінь самостійно використовувати законодавчі джерела, навчально-наукову літературу та застосовувати отримані знання для вирішення практично-орієнтованих правових ситуацій. Структура контрольної роботи охоплює кілька завдань теоретичного й практичного характеру: теоретичні питання потребують ґрунтовних, узагальнених відповідей із посиланням на рекомендовані джерела, тоді як практичне завдання передбачає аналіз юридичної ситуації з обов'язковим застосуванням норм права та точним посиланням на відповідні статті. Завершальною частиною контрольної роботи є список використаних джерел, оформлений згідно з установленими вимогами. Перевірка контрольної роботи здійснюється викладачем і передбачає подальшу співбесіду зі здобувачем освіти. Робота має бути подана на рецензування не пізніше ніж за один місяць до початку сесії; за результатами перевірки вона або зараховується, або повертається здобувачу освіти для доопрацювання, яке має бути завершено до моменту складання іспиту чи заліку.

Поряд із контрольними роботами важливе місце у системі самостійної роботи здобувачів освіти займають реферати, які виконуються відповідно до тематики, визначеної робочими програмами (силабусом) освітнього компоненту. Реферат спрямований на поглиблене опрацювання окремого теоретичного питання, розвиток навичок академічного письма та вміння

критично аналізувати нормативно-правові акти й наукові джерела. Оцінювання реферату враховується під час підготовки до практичних занять та підсумкового контролю, а його виконання є обов'язковим елементом формування професійної правничої компетентності здобувача освіти.

Реферат готується по одній з запропонованих тем або на вибір студента. У рефераті необхідно обґрунтувати актуальність проблеми, яка розглядається; надати опис нормативно-правових актів, що регулюють відносини, які виникають у даній сфері; надати короткий огляд літературних джерел та поглядів різних науковців на суть проблеми; зміст реферату має бути логічним, послідовним, аргументованим та пов'язаний з сучасними українськими реаліями; здобувач освіти повинен надати висновки та посилання на джерела, які використовувалися. Не зараховуються реферати, які є плагіатом, або передруком текстів з підручника чи Інтернету.

Здобувачі освіти, які не подали контрольні роботи, реферати у встановлені строки, не допускаються до проходження сесії; наявність не зарахованих індивідуальних завдань є підставою для недопущення до складання іспиту чи заліку.

У міжсесійний період для здобувачів заочної форми навчання викладачі кафедри проводять консультації.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, РЕФЕРАТУ

Контрольна робота, реферат повинні містити наступні складові частини:

Титульна сторінка. Лист повинен містити: назву міністерства, назву університету, назву кафедри; назву навчальної дисципліни; варіант, прізвище та ініціали здобувача освіти, курс, номер академічної групи; посаду, прізвище та ініціали викладача (додаток А).

Зміст повинен відтворювати питання варіанту контрольної роботи, практичну ситуацію (якщо вона передбачається), або реферату з обраної теми, із обов'язковим зазначенням номерів сторінок, на яких вони розміщені (додаток Б).

Вступ. У «Вступі» здобувач освіти розкриває сутність і стан наукової проблеми, її актуальність, обґрунтовує необхідність проведення дослідження, мету написання роботи та завдання щодо її досягнення.

Теоретична частина містить відповіді на питання та включає характеристику сучасного стану проблеми (відповідає обраній темі), опис нормативної бази, погляди різних авторів на проблему, визначає її позитивні і негативні наслідки. Також під час обґрунтування необхідно застосувати інформацію щодо конкретних нормативних актів (юридичні довідники, періодичні видання). Результати вивчення літературних джерел повинні бути представлені, як правило, не в формі механічного копіювання вибраних текстів, а у вигляді узагальнення і аналізу різних точок зору (якщо такі є) і підходів до досліджуваного питання. При цитуванні обов'язковим є посилання на джерело, яке оформлюється квадратними дужками, наприклад [1, с. 13], де 1 – це номер джерела у списку літератури, с. 13 – сторінка, де взята цитата або матеріал.

Практична частина – це конкретна практична ситуація, яку необхідно розв'язати з обов'язковим посиланням на законодавчі акти, вказати статті, за допомогою яких можливо розв'язати практичне завдання, надати пояснення до них.

Висновки. У висновках викладаються обґрунтовані результати, отримані здобувачем освіти в процесі досягнення мети роботи, можливо, перелік пропозицій та рекомендацій.

Список літератури. Джерела розміщують в списку в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно надавати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковими посиланнями на них у роботі.

Обсяг контрольної роботи повинен становити в друкованому варіанті 20–25 сторінок.

ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, РЕФЕРАТУ

Номер варіанту контрольної роботи здобувач освіти вибирає за останнім номером залікової книжки або за номером прізвища у журналі групи. Тема реферату обирається на власний розсуд.

Текст контрольної роботи, реферату викладається державною мовою. Приступаючи до виконання контрольної роботи, реферату слід підібрати матеріал, який буде покладено в її основу.

Контрольна робота повинна складатися зі вступу, двох теоретичних питань, практичної частини (якщо вона є), висновків, списку використаної літератури.

Кожне питання контрольної роботи оформляється з нової сторінки. Назви питань друкуються великими літерами по центру сторінки. Кожне питання повинне бути обсягом близько 5–10 аркушів комп'ютерного набору, повно висвітлювати тему, з обов'язковим залученням діючого законодавства України, навчальної та наукової літератури.

Контрольна робота редагується і подається не пізніше залікового тижня в наступному вигляді:

– друкується з одного боку аркуша паперу. Папір формату А 4 (210x297 мм). Шрифт – Times New Roman, кг 14, міжрядковий інтервал 1,5, поля: ліве – 2,5 см, верхнє – 2,0 см, праве – 1,0 см, нижнє – 2,0 см.

– таблиці і малюнки необхідно поміщати після першого посилання на них по тексту, нумерувати згідно з питанням роботи подвійною нумерацією (наприклад – Таблиця 2.1). Слово «Таблиця» форматується по правій стороні напівжирним шрифтом. На рядок нижче по центру пишеться назва таблиці звичайним шрифтом. Слово «Рис.» форматується по центру напівжирним шрифтом. Відразу після нумерації малюнка з великої літери звичайним шрифтом пишеться назва малюнка.

Послідовність розташування листів в контрольній роботі:

- Титульна сторінка;
- Зміст;
- Вступ;
- Питання роботи;
- Висновки;
- Список використаних джерел.

До загального обсягу роботи не входять додатки, список використаної літератури, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації. Робота має бути акуратно надрукована з дотриманням стилістичних і граматичних норм. У

тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці контрольної роботи.

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Порядковий номер сторінки позначають арабською цифрою і проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки чи рисок. Титульний аркуш (додається) включається до загальної нумерації сторінок контрольної роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, як правило, не проставляють.

Ілюстративний матеріал – малюнки, графіки, схеми тощо слід розміщувати безпосередньо після першого посилання на нього в тексті. Якщо графік, схема, таблиця не поміщається на сторінці, де є посилання, їх подають на наступній сторінці. На кожний ілюстративний матеріал мають бути посилання в тексті.

Реферат здобувача освіти – це наукова робота обсягом 10–20 сторінок (шрифт Times New Roman 14, 1,5 інтервал), що базується на аналізі джерел, має чітку структуру (вступ, 2–3 розділи, висновок) та оформлена згідно з вимогами. Основні вимоги включають науковий стиль, високу унікальність, використання 10–15 джерел та стандартні поля (ліве 30 мм, інше 10-20 мм).

Структура реферату:

- Титульна сторінка.
- Зміст (план).
- Вступ (обґрунтування актуальності, мети та завдань).
- Основна частина (2–3 розділи, розділені на підрозділи).
- Висновки (логічне завершення, підсумок роботи).
- Список використаних джерел (10–15 позицій).
- Додатки (за потреби).

Перед написанням завжди варто перевірити методичні вказівки кафедри, оскільки вимоги можуть дещо відрізнятися.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, РЕФЕРАТУ

Кожна контрольна робота, реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Актуальність матеріалу теми (питання).
2. Зміст питання має системно розкривати обрану тему.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВознавство»

Мета освітнього компоненту «Правознавство» полягає в засвоєнні майбутніми фахівцями нормативно-правових актів чинного українського законодавства, міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною, які регулюють суспільні відносини, що виникають в нашій державі між фізичними та юридичними особами та державою та регулюються диспозитивним та імперативним методами правового регулювання.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ПРАВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА

1. Поняття й ознаки права.
2. Функції і принципи права.
3. Система права та її структура.
4. Джерела права.

Тема 2. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

1. Основи конституційного ладу в Україні.
2. Основи правового статусу людини і громадянина в Україні.
3. Конституційно-правовий статус Верховної ради України.
4. Конституційно-правовий статус Президента України.
5. Конституційно-правовий статус органів виконавчої влади.

Тема 3. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА.

1. Предмет і метод цивільного права.
2. Цивільне законодавство.
3. Поняття і зміст цивільного правовідношення.
4. Правовий статус суб'єктів цивільного права.
5. Правосуб'єктність фізичних осіб.
6. Юридичні особи: поняття, ознаки, класифікація.
7. Поняття об'єктів цивільного права, їх класифікація.

Тема 4. ШЛЮБНІ ТА СІМЕЙНІ ПРАВОВІДНОСИНИ.

1. Предмет та метод сімейного права.
2. Шлюб та умови його укладання.
3. Особисті немайнові та майнові відносини в шлюбі і сім'ї.
4. Припинення шлюбу

Тема 5. ТРУДОВІ ПРАВОВІДНОСИНИ.

1. Трудове право як галузь права.
2. Поняття, сторони та зміст трудового договору.
3. Трудовий контракт як особлива форма трудового договору.
4. Підстави припинення трудових правовідносин.

5. Матеріальна відповідальність працівників.
6. Порядок розгляду індивідуальних спорів.
7. Порядок вирішення колективних спорів (конфліктів).

Тема 6. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДОТРИМАННЯ СУСПІЛЬНОЇ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.

1. Міжнародні норми та законодавчі акти України, як джерела встановлення академічної доброчесності.
2. Принципи академічної доброчесності.
3. Порухення академічної доброчесності та відповідальність за їх скоєння.
4. Етичні кодекси академічної доброчесності, кодекс академічної етики НТУ «ХП».

Тема 7. ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.

1. Адміністративні правовідносини: поняття та їх види.
2. Поняття та ознаки адміністративного правопорушення.
3. Види адміністративних стягнень.
4. Кримінальне право як галузь права.
5. Поняття кримінального правопорушення та відповідальність за його скоєння.
6. Порядок притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності.

Тема 8. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЇХ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ.

1. Корупція: поняття, ознаки та види.
2. Корупційна злочинність: причини та умови. Наслідки корупції.
3. Юридична відповідальність за корупційні діяння.
4. Основні заходи боротьби з корупцією (доброчесність, прозорість, підзвітність).
5. Заходи запобігання корупції та їх види.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВознавство»

Варіант 1

1. Поняття та ознаки права.
2. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.
3. Громадянка І. влаштувалась на роботу на посаду економіста. При укладанні з нею трудового договору начальник відділу кадрів вимагав пред'явити наступні документи: паспорт, свідоцтво про одруження, свідоцтво про народження дитини, довідка від психіатра, ідентифікаційний код, диплом про наявність вищої освіти. Визначте, які порушення трудового законодавства

мали місце під час укладення трудового договору з громадянкою І. Обґрунтуйте висновки за Кодексом законів про працю.

Варіант 2

1. Функції і принципи права.

2. Правовий статус господарських товариств.

3. Громадянин С. помер та не залишив заповіту. Відомо, що у нього є такі родичі: дочка, сестра, двоюрідна сестра, усиновлений син, рідна тітка, дружина. Проаналізуйте і визначити, хто із зазначених осіб буде мати право на спадкування. Визначте чергу спадкування. Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України.

Варіант 3

1. Система права: поняття та структура.

2. Майнові права подружжя.

3. 10 січня 2026 р. громадянин П. був відсутній на робочому місці на протязі 6 годин. Наказом директора від 15 січня 2026 р. його було звільнено за п. 4 Ст. 40 Кодексу законів про працю через прогул. Визначте правомірність звільнення громадянина П. Обґрунтуйте висновки за Кодексом законів про працю.

Варіант 4

1. Поняття закону, його ознаки та види. Порядок прийняття закону.

2. Поняття та види правочинів.

3. Після укладення шлюбу між П та І. виявилось, що останній приховав від П. тяжку хворобу, яка є небезпечною для їх майбутніх дітей. Чи має право П. розірвати цей шлюб? Обґрунтуйте висновки за Сімейним кодексом України.

Варіант 5

1. Правоздатність фізичної особи.

2. Поняття та види трудового договору.

3. Батьки нареченої К., яка була вагітна, подарували нареченому Т. будинок. Однак реєстрація шлюбу не відбулася через його безпідставну відмову від шлюбу. Чи мають право батьки К. розірвати договір дарування будинку? Обґрунтуйте висновки за Сімейним кодексом України (виходячи з правил заручин).

Варіант 6

1. Юридична особа як суб'єкта цивільного права.

2. Матеріальна відповідальність працівників та умови її встановлення.

3. 14-річний П. подарував своєму товаришу власний комп'ютер. Батьки П. вимагали розірвати правочин. Чи правомірні вимоги батьків П.? Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України.

Варіант 7

1. Особисті немайнові права фізичної особи, її характеристика.
2. Поняття та склад злочину.
3. 16-річний К. розбив вітрину супермаркету м'ячом. Визначте суб'єкта, який буде нести матеріальну відповідальність (сплачувати вартість вітрини). Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України.

Варіант 8

1. Об'єкти цивільних прав.
2. Поняття та види адміністративних правопорушень.
3. 12 серпня 2021 р. громадянин Р. виїхав в експедицію по дослідженню поведінки нільського крокодилу. У червні 2022 р. він зателефонував дружини, що експедиція продовжується, це був останній дзвінок від нього. У лютому 2023р. дружина громадянина звернулася до суду з заявою про визнання громадянина Р. померлим. Чи правомірні вимоги громадянки Р.? Які наслідки визнання особою померлою? Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України.

Варіант 9

1. Відшкодування шкоди у цивільному праві.
2. Поняття та види дисциплінарних стягнень за трудовим законодавством.
3. Батьки подарували дочці О. квартиру. Під час розірвання шлюбу чоловік О. вимагав 50 % вартості квартири, оскільки дарунок було здійснено в період шлюбу. Чи правомірні вимоги чоловіка О.? Обґрунтуйте висновки за Сімейним кодексом України.

Варіант 10

1. Поняття і форми власності.
2. Предмет і метод адміністративного права.
3. Громадянка Р. подарувала картину І. Репіна своїй племінниці Н., однак остання не приймала міри по догляду і збереженню сімейної реліквії, у зв'язку з чим стан картини значно погіршився. Громадянка Р. подала позов до суду про розірвання договору дарування. Чи правомірні вимоги громадянки Р.? Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України.

Варіант 11

1. Поняття та види зобов'язань.
2. Робочий час і його види.
3. Наречені обрали місце реєстрації шлюбу у палаці культури. Однак співробітники органу РАЦСу відмовили у такій реєстрації. Чи правомірна вимога наречених зареєструвати шлюб в особливій урочистій обстановці? Обґрунтуйте висновки за Сімейним кодексом України.

Варіант 12

1. Договір купівлі-продажу.
2. Поняття та види часу відпочинку.
3. Громадянка І. подарувала свій будинок сину. Однак, у зв'язку з відсутністю у селі нотаріуса, вона посвідчила правочин у сільської ради. Чи буде дійсним цей правочин? Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України та Законом України «Про нотаріат».

Варіант 13

1. Поняття та умови цивільного договору.
2. Підстави припинення трудового договору.
3. Після смерті поета Г. залишилися його спогади про життя. Творча спілка поета прийняла рішення про їх публікацію. Чи можуть особисті папери фізичної особи у разі її смерті публікуватися незалежно від бажання близьких родичів? Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України.

Варіант 14

1. Укладання, зміна і розірвання цивільного договору.
2. Види адміністративних стягнень.
3. Громадянка С. та громадянин К. уклали договір позики грошей. Однак за цим договором громадянин К. не повернув гроші. Після спливу п'яти років громадянка С. подала позов до суду про стягнення грошей, однак громадянин К. заперечував, тому що сплив строк позовної давності. Як вирішити спір? Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України.

Варіант 15

1. Позадовісні зобов'язання.
2. Адміністративна відповідальність неповнолітніх.
3. Т. і М. – дві жінки похилого віку, проживали разом. Кімнатка, що належала Т., напівпідвальна, без водопостачання, лише з газовим пальником, ставала все більш небезпечною для її здоров'я. Тому М. запропонувала їй, своїй давній приятельці переїхати у її просторе помешкання. У них був спільний бюджет, кожна по черзі готувала їжу, вони піклувалися одна про одну. Чи можна їх назвати сім'єю? Обґрунтуйте висновки за Сімейним кодексом України.

Варіант 16

1. Шлюбний договір.
2. Види кримінальних покарань.
3. Банкір С. зловживав спиртними напоями. Його дружина подала заяву до суду про обмеження його у цивільній правоздатності, оскільки його стан погрожує розвитку сімейного бізнесу. Чи правомірні вимоги громадянки С.? Обґрунтуйте висновки за Цивільним кодексом України.

Варіант 17

1. Спадковий договір.
2. Поняття та види злочину.

3. Громадянин Н. з'явився на роботу у нетверезому стані, що було зафіксовано медичними висновками. Визначте відповідальність за прихід на роботу в нетверезому стані. Обґрунтуйте висновки за Кодексом законів про працю.

Варіант 18

1. Спадкування за законом.
2. Стадії вчинення злочину.

3. Громадянки К. було запропоновано перевід на іншу роботу, у зв'язку зі змінами у виробництві. Однак, вона відмовилась від цієї пропозиції, у зв'язку з чим вона була звільнена. Чи правомірне звільнення громадянки К.? Обґрунтуйте висновки за Кодексом законів про працю.

Варіант 19

1. Порядок укладання і розірвання шлюбу.
2. Порядок розгляду індивідуальних трудових спорів.

3. Громадянин Ш. подав заяву про звільнення у зв'язку з виходом на пенсією з вимогою звільнити його у день подачі заяви. Адміністрація підприємства відмовили йому звільнення у день подачі заяви про звільнення і вимагала відпрацювати два тижні. Чи правомірна відмова адміністрації? Обґрунтуйте висновки за Кодексом законів про працю.

Варіант 20

1. Забезпечення виконання зобов'язань.
2. Поняття та ознаки підприємницької діяльності.

3. Наречений С. виявив бажання взяти прізвище нареченої П. Чи правомірна його вимога? Обґрунтуйте висновки за Сімейним кодексом України.

Варіант 21

1. Система права та система законодавства.
2. Поняття та види юридичної відповідальності.

3. Громадянин П. був притягнутий до адміністративної відповідальності за дрібне хуліганство. При цьому протокол склав дільничний інспектор, не роз'яснивши П. його права, зокрема право давати пояснення та користуватися юридичною допомогою. Проаналізуйте ситуацію: чи були порушені права громадянина та які саме? Обґрунтуйте відповідь за Кодексом України про адміністративні правопорушення.

Варіант 22

1. Кримінальне правопорушення: поняття, склад кримінального правопорушення, види.

2. Договір купівлі-продажу: поняття, сторони, істотні умови.

3. Громадянин К. продав свій автомобіль громадянці Литвиненко за усною домовленістю. Автомобіль було придбано та оплачено, але через місяць К. вимагав повернути його, мотивуючи це відсутністю письмового договору. Визначте юридичні наслідки такого правочину та можливість його оскарження. Обґрунтуйте відповідь згідно з Цивільним кодексом України.

Варіант 23

1. Джерела права: їх види та характеристика.

2. Поняття та суб'єкти трудового права.

3. Під час укладення трудового договору з громадянкою М. роботодавець відмовив їй у прийнятті на роботу через те, що вона є матір'ю малолітньої дитини. Оцініть законність дій роботодавця. Які норми трудового законодавства були порушені? Обґрунтуйте відповідь за Кодексом законів про працю України.

Варіант 24

1. Конституція України: загальна характеристика.

2. Поняття та види цивільно-правових договорів.

3. Громадянин Г., керуючи автомобілем, спричинив ДТП, внаслідок якої було пошкоджено чуже майно. Він відмовився відшкодувати завдану матеріальну шкоду, стверджуючи, що не був притягнутий до кримінальної відповідальності. Визначте, чи має місце цивільно-правова відповідальність. Обґрунтуйте висновки, посилаючись на Цивільний кодекс України.

Варіант 25

1. Порядок укладення трудового договору.

2. Цивільно-правова дієздатність фізичної особи: поняття та види .

3. Громадянка Р. подала заяву про реєстрацію місця проживання, але посадова особа відділу реєстрації центру адміністративних послуг вимагала надати довідку з місця роботи. Оцініть законність таких вимог та визначте, які права громадянки були порушені. Обґрунтуйте відповідь згідно із Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання».

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВознавство»

1. Право як соціальний регулятор суспільних відносин: поняття, ознаки та значення.

2. Система права України та її структура: галузі, інститути, норми.

3. Джерела права: поняття, види та їх роль у правовому регулюванні.
4. Основи конституційного ладу України: принципи та правові засади. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні.
5. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
6. Конституційно-правовий статус Президента України в системі органів державної влади.
7. Органи виконавчої влади в Україні: система, повноваження, відповідальність.
8. Цивільне право України як галузь національного права: предмет і метод правового регулювання.
9. Цивільні правовідносини: поняття, елементи та зміст.
10. Правовий статус фізичних осіб у цивільному праві України. Юридичні особи в цивільному праві: поняття, ознаки та класифікація.
11. Об'єкти цивільних прав: поняття та види.
12. Шлюб і сім'я в Україні: правові засади укладання та припинення шлюбу.
13. Особисті немайнові та майнові правовідносини подружжя.
14. Трудовий договір і трудовий контракт: поняття, зміст та підстави припинення.
15. Міжнародні стандарти та законодавство України у сфері забезпечення доброчесності.
16. Принципи академічної доброчесності та їх значення в освітньому процесі.
17. Порушення академічної доброчесності: види, причини та юридична відповідальність.
18. Етичні кодекси академічної доброчесності в закладах вищої освіти (на прикладі НТУ «ХП»).
19. Корупція в Україні: поняття, причини виникнення та соціально-правові наслідки.
20. Антикорупційна політика України: правові механізми запобігання та протидії корупції.
21. Академічна відповідальність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників: правові аспекти.
22. Самоплагіат, фабрикація та фальсифікація результатів досліджень: поняття та правові наслідки.
23. Запобігання конфлікту інтересів у сфері освіти та публічного управління.
24. Прозорість та підзвітність як ключові принципи антикорупційної політики держави.

25. Електронне декларування як інструмент запобігання корупції в Україні.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВознавство»

1. Основи теорії права [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. Л. В. Перевалова ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 54 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95422>

1. Конституційне право України [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. Л. В. Перевалова, О. В. Гаєвая, М. М. Ткачов ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 126 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95420>

2. Цивільне право України [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з цивільного права України з дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. І. В. Лисенко, А. М. Лисенко, М. М. Ткачов ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 126 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95579>

3. Шлюбні та сімейні правовідносини [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. Г. М. Гаряєва ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 56 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95407>

4. Основи трудового права [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання для практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Гаєвая, Г. М. Гаряєва, Л. В. Перевалова ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 114 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95587>

5. Правові засади дотримання суспільної та академічної доброчесності серед здобувачів освіти [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання для практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Гаєвая ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 36 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95585>

6. Основи адміністративного та кримінального права України [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Кузьменко ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 74 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95583>

7. Основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні та їх правове регулювання [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Кузьменко ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХПІ», 2025. – 74 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95582>

Список використаних джерел інформації

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. зі змінами. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.01.2026).

2. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 груд. 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 05.01.2026).

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 02.02.2026).

4. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 03.02.2026).

5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.02.2026).

6. Сімейний кодекс України: Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (дата звернення: 05.01.2026).

7. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення: 05.02.2026).

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 01.02.2026).

9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 05.02.2026).

10. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 04.02.2026).

11. Про господарську діяльність у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1076-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1076-14> (дата звернення: 03.02.2026).

12. Про академічну доброчесність: Закон України від 26.06.2024 № 3814-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-20> (дата звернення: 01.02.2026).

13. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 05.01.2026).

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»

Метою освітнього компоненту «Інформаційне право» є формування у здобувачів знань про правові засади створення, обробки, використання та захисту інформації в сучасному суспільстві. Вона спрямована на розвиток уміння застосовувати норми інформаційного законодавства у професійній діяльності та прийнятті управлінських рішень. Також курс формує компетентності щодо забезпечення інформаційної безпеки та дотримання прав людини в інформаційній сфері.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА.

1. Інформація як ресурс суспільного розвитку.
2. Поняття та види інформації.
3. Інформаційне право як комплексна галузь суспільних відносин.
4. Функції та методи інформаційного права.
5. Система інформаційного права

Тема 2. ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ.

1. Загальна характеристика законодавства України в інформаційній сфері.
2. Джерела інформаційного права.

Тема 3. СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

1. Основні інформаційні права та свободи.
2. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи.

Тема 4. УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЇ.

1. Засади формування інформаційної функції держави.
2. Електронна взаємодія органів публічної влади.
3. Портал «Дія». Електронний документообіг в Україні. Електронний підпис

Тема 5. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН У ГАЛУЗІ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.

1. Правове регулювання діяльності друкованих засобів масової інформації.
2. Правове регулювання у сфері телебачення та радіомовлення.
3. Правовий статус інформаційних агентств.
4. Державна підтримка засобів масової інформації.
5. Правове регулювання блогів. Правова природа сторінок у соціальних мережах.

Тема 6. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ВІДНОСИН В УКРАЇНІ.

1. Правова природа Інтернету.
2. Правове регулювання інтернет-відносин.
3. Структура механізму правового регулювання інтернет-відносин

Тема 7. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАЗ ДАНИХ, ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ, ВІДНОСИН, ЩО ФОРМУЮТЬСЯ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ І ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ.

1. База даних як об'єкт інформаційних правовідносин.
2. Правовий режим інформаційних систем.
3. Хмарні технології як об'єкт правового регулювання (сервісно-орієнтованих розподілених інформаційних систем).

Тема 8. ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. РЕКЛАМНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ.

1. Правове регулювання інформаційних відносин у створенні та розповсюдженні творів науки, літератури та мистецтва.
2. Правове регулювання інформаційних відносин у виробництві та розповсюдженні компонування інтегральних мікросхем.
3. Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом патентного права.
4. Особливості регулювання інформаційних відносин інститутом ноу-хау.
5. Державне регулювання рекламної діяльності.

Тема 9. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВОВИХ НОРМ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.

1. Поняття і види юридичної відповідальності за порушення правових норм в сфері інформаційної безпеки.
2. Кримінальна відповідальність за порушення правових норм в сфері інформаційної безпеки.
3. Адміністративна відповідальність за порушення правових норм в сфері інформаційної безпеки.
4. Особливості юридичної відповідальності за порушення правових норм інформаційної безпеки в галузі трудових норм і цивільно-правових відносин.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»

Варіант 1

1. Поняття, предмет і методи інформаційного права.
2. Система джерел інформаційного права України.
3. Журналіст звернувся до органу державної влади із запитом на публічну інформацію про використання бюджетних коштів. Через 20 днів орган влади повідомив, що «інформація службова». Оцініть правомірність дій органу

державної влади та визначте належний строк і зміст відповіді. Обґрунтуйте висновки за Законом України «Про доступ до публічної інформації».

Варіант 2

1. Принципи інформаційного права.

2. Види інформації (публічна, з обмеженим доступом, конфіденційна, службова, державна таємниця).

3. Комунальне підприємство відмовило журналісту у доступі до договорів з підрядниками, пославшись на «комерційну таємницю». Проаналізуйте, чи може така інформація бути обмеженою, та які частини документів підлягають оприлюдненню. Обґрунтуйте за Законом «Про доступ до публічної інформації» і ЦК України.

Варіант 3

1. Суб'єкти інформаційних правовідносин.

2. Інформаційні права людини та їх гарантії.

3. Громадянка вимагає видалити з міського сайту старе повідомлення про штраф за паркування, вважаючи, що це шкодить її репутації. Чи має вона право на видалення/обмеження поширення такої інформації? Умови, порядок, підстави. Обґрунтуйте за Законом «Про інформацію» та практикою захисту честі, гідності і ділової репутації (ЦК України).

Варіант 4

1. Персональні дані: поняття, категорії, принципи обробки.

2. Правові підстави обробки персональних даних та інформування суб'єктів.

3. Інтернет-магазин збирає ПІБ, адресу, телефон, історію покупок і передає їх маркетинговому партнеру без згоди користувача. Визначте порушення та можливі санкції. Обґрунтуйте за Законом України «Про захист персональних даних» і КУпАП.

Варіант 5

1. Права суб'єкта персональних даних (доступ, виправлення, обмеження, заперечення).

2. Обов'язки та відповідальність володільця/розпорядника персональних даних.

3. Працівник звернувся до HR-відділу з вимогою надати копію всіх його персональних даних та лог доступів. Компанія відмовила, посилаючись на «внутрішню інформацію». Чи правомірно? Строки та форма відповіді. Обґрунтуйте за Законом «Про захист персональних даних».

Варіант 6

1. Доступ до публічної інформації: запит, строки, плата за копіювання.

2. Обмеження доступу: трискладовий тест, суспільний інтерес.

3. Запитувачу відмовили у наданні копії договору з ІТ-підрядником, не застосувавши тест шкоди і переваги. Оцініть законність відмови і сформулюйте належну відповідь розпорядника. Обґрунтуйте за Законом «Про доступ до публічної інформації».

Варіант 7

1. Електронні документи: поняття, реквізити, юридична сила.

2. Електронний підпис та електронні довірчі послуги: види, правові наслідки.

3. Підприємство відмовилося приймати електронний акт виконаних робіт, підписаний КЕП, вимагаючи паперовий оригінал. Визначте правомірність вимог та наслідки для ділового обігу. Обґрунтуйте за Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг» і «Про електронні довірчі послуги».

Варіант 8

1. Інформаційна безпека та кібербезпека: співвідношення понять.

2. Суб'єкти системи кібербезпеки України та їх повноваження.

3. Компанія зазнала кібератаки (шифрувальник), але не повідомила компетентні органи і контрагентів. Проаналізуйте обов'язки щодо реагування та інформування, управління інцидентами. Обґрунтуйте за Законом «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та галузевими вимогами.

Варіант 9

1. Інформація з обмеженим доступом: конфіденційна, таємна, службова.

2. Комерційна таємниця: умови набуття режиму, позначення, охорона.

3. Співробітник розмістив у соцмережі неофіційний прайс компанії. Роботодавець вважає це розголошенням комерційної таємниці. Оцініть, чи був належний режим, і відповідальність працівника. Обґрунтуйте за ЦК України, КЗпП, КУпАП/КК України.

Варіант 10

1. Авторське право в цифровому середовищі: об'єкти, суб'єкти, права.

2. Винятки і обмеження (fair use/fair dealing аналоги, цитування, освіта).

3. Освітня платформа публікує повні тексти підручників без дозволу, посилаючись на «освітні цілі». Оцініть правомірність та можливі винятки. Обґрунтуйте свою відповідь за Законом України «Про авторське право і суміжні права» та ЦК України.

Варіант 11

1. Інтернет-посередники: статус, відповідальність, safe harbor.

2. Процедура notice-and-takedown для контенту, що порушує право.

3. Хостинг-провайдер не зняв піратський контент з інтернет платформи після мотивованої скарги правовласника. Оцініть умови відповідальності провайдера та належний порядок реагування. Обґрунтуйте за ЦК України, Законом «Про електронну комерцію»/»Про медіа» (у частині платформ).

Варіант 12

1. Правове регулювання доменних імен.
2. Кіберсквотинг та захист прав на торговельні марки в доменах.
3. Підприємець виявив реєстрацію домену зі своєю ТМ у зоні .ua третіми особами. Визначте можливі механізми захисту (адміністративні/судові) і докази. Обґрунтуйте за ЦК України, профільними правилами доменної зони.

Варіант 13

1. Електронна комерція: публічна оферта, акцепт, ідентифікація сторін.
2. Захист прав споживачів он-лайн.
3. Маркетплейс не надав покупцю інформацію про продавця та умови повернення, відмовляється повертати кошти за товар неналежної якості. Оцініть правовий режим і відповідальність. Обґрунтуйте за Законами «Про електронну комерцію», «Про захист прав споживачів».

Варіант 14

1. Відкриті дані: правовий режим, ліцензування, повторне використання.
2. Машинозчитувані формати та стандарти публікації.
3. Розпорядник опублікував реєстр у PDF без структури і відмовив у наданні CSV/JSON. Оцініть відповідність вимогам відкритих даних і належну відповідь. Обґрунтуйте за Законом «Про доступ до публічної інформації» та актами КМУ про відкриті дані.

Варіант 15

1. Відеоспостереження: правові підстави, інформування, зберігання даних.
2. Баланс приватності і безпеки у публічних місцях.
3. ТРЦ встановив відеокамери в зоні примірочних, попередження були відсутні. Оцініть законність та ризики відповідальності. Обґрунтуйте за Законом «Про захист персональних даних» і практикою захисту приватності.

Варіант 16

1. Біометричні дані: особлива категорія, підвищені вимоги.
2. Обробка генетичних/біометричних даних у сфері праці та медицини.
3. Роботодавець вимагає відбитки пальців для обліку робочого часу без альтернативи. Чи є це правомірним? Які гарантії і підстави потрібні? Обґрунтуйте за Законом «Про захист персональних даних» і КЗпП.

Варіант 17

1. Міжнародна передача персональних даних: підстави і гарантії.
2. Договори про доручення/спільну діяльність щодо даних.
3. Українська компанія передає клієнтські дані на сервери постачальника в іншій державі. Визначте юридичні вимоги до передачі і зміст договору з обробником. Обґрунтуйте за Законом «Про захист персональних даних» та ЦК України.

Варіант 18

1. Контент-модерація та боротьба з дезінформацією: правові межі.
2. Свобода вираження поглядів і її обмеження в інтернеті.
3. Платформа видалила пости користувача як «маніпулятивні», без пояснень і права на оскарження. Оцініть правомірність і запропонуйте належну процедуру. Обґрунтуйте з посиланням на Закон «Про медіа» та загальні засади свободи слова.

Варіант 19

1. Криптографічний захист інформації: правові аспекти використання.
2. Захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.
3. Фінансова установа зберігала базу клієнтів без шифрування на загальному сервері, стався витік. Оцініть порушення та належні організаційно-технічні заходи. Обґрунтуйте за Законом «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» та вимогами до ІБ.

Варіант 20

1. Державна таємниця: склад, гриф, доступ, відповідальність.
2. Службова інформація: відмінність від державної таємниці.
3. Посадовець надіслав через приватну пошту документ з грифом «Таємно» підряднику. Оцініть правову кваліфікацію та наслідки. Обґрунтуйте за Законом України «Про державну таємницю» та КК України.

Варіант 21

1. Правові засади штучного інтелекту та автоматизованого ухвалення рішень (у частині обробки даних).
2. Прозорість алгоритмів і права суб'єктів на пояснення результатів.
3. Банк відмовив у кредиті за результатом автоматизованого скорингу, не надавши пояснення. Оцініть вимоги до інформування і права клієнта. Обґрунтуйте за Законом «Про захист персональних даних» і практикою недискримінації.

Варіант 22

1. Цифрова ідентифікація та е-ідентифікація користувачів.
2. Публічні реєстри: правовий режим даних, доступ і повторне використання.

3. Компанія масово «скрейпить» відкритий держреєстр, створює комерційну базу і обмежує доступ до неї. Оцініть правомірність збирання, авторсько-правові аспекти і умови повторного використання. Обґрунтуйте за Законом «Про доступ до публічної інформації», ЦК України та законом про авторське право.

Варіант 23

1. Онлайн-реклама, куки-файли, трекінг: правові вимоги до згоди.
2. Профільовання користувачів і таргетинг: межі допустимого.
3. Новинний сайт встановлює трекери третіх сторін до отримання згоди, банер має попередньо відмічені чекбокси. Оцініть порушення і належний механізм згоди. Обґрунтуйте за Законом «Про захист персональних даних» і загальними принципами приватності.

Варіант 24

1. Електронні докази у цивільному та кримінальному процесі.
2. Логуювання, цілісність і належність електронних доказів.
3. Сторона подала скріншоти листування у месенджері без технічних метаданих. Проаналізуйте допустимість таких доказів і що потрібно для підтвердження автентичності. Обґрунтуйте за ЦПК/КПК України.

Варіант 25

1. Право інтелектуальної власності в інформаційній сфері: поняття, види та особливості правового регулювання.
2. Захист авторського права в цифровому середовищі: технічні засоби захисту, процедура реагування на порушення (notice-and-takedown), відповідальність за незаконне використання творів.
3. Онлайн-платформа поширює користувацькі відео, серед яких виявлено ролики з використанням чужої музики без дозволу правовласника. Платформа отримала скаргу від організації колективного управління авторськими правами, але відмовилась видаляти контент, посилаючись на те, що «не контролює дії користувачів». Проаналізуйте ситуацію, використовуючи посилення на Цивільний кодекс України, Закон України «Про авторське право і суміжні права», Закон України «Про медіа», а також загальні принципи відповідальності інтернет-посередників.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»

1. Поняття та структура інформаційного права: сучасні підходи.
2. Інформаційні права людини та громадянина: національні та міжнародні стандарти.

3. Правовий режим інформації: види інформації та особливості правового регулювання.
4. Закон України «Про інформацію»: зміст, значення, проблеми застосування.
5. Захист персональних даних: українське законодавство та європейські стандарти GDPR.
6. Цифрові права громадян: поняття, види, практика реалізації.
7. Доступ до публічної інформації: механізми забезпечення та обмеження.
8. Електронні документи та електронний документообіг: правовий статус і проблеми впровадження.
9. Електронний підпис та електронні довірчі послуги: правові аспекти.
10. Інформаційна безпека України: правові основи та актуальні загрози.
11. Кібербезпека: нормативно-правове регулювання та роль державних органів.
12. Інформаційні технології та право: вплив цифровізації на правову систему.
13. Правове регулювання діяльності масмедіа та онлайн-платформ в Україні.
14. Відкриті дані: правовий режим, вимоги публікації, повторне використання.
15. Правові аспекти он-лайн-комунікації та соціальних мереж.
16. Авторське право в цифровому середовищі: проблеми захисту інтелектуальної власності он-лайн.
17. Правовий статус інтернет-посередників та їх відповідальність за контент.
18. Електронна комерція: правові аспекти укладення онлайн-правочинів.
19. Кіберзлочини та юридичні механізми протидії їм.
20. Біометричні дані: правові вимоги щодо збору, обробки та зберігання.
21. Штучний інтелект і право: виклики для захисту приватності та персональних даних.
22. Правове регулювання доменних імен і боротьба з кіберсквотингом.
23. Електронні докази у судовому процесі: особливості використання та оцінювання.
24. Правове регулювання відеоспостереження: баланс між приватністю та безпекою.
25. Правові механізми протидії дезінформації та фейкам: міжнародний та український досвід.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»

1. Інформаційне право України : підручник / за заг. ред. О. П. Орлюк, О. А. Заярного. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 588 с.
2. Коваленко Л. П., Коваленко Б. В. Інформаційне право : підручник / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за заг. ред. Л. П. Коваленко. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 284 с.
3. Ковалів М. В., Єсімов С. С., Ярема О. Г. Інформаційне право України : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2022. 416 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua> (дата звернення: 23.03.2026).
4. Кормич Б. А., Міщенко І. В. Інформаційне право України : навч.-метод. посіб. Одеса : Фенікс ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2021. 45 с.

Список використаних джерел інформації

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.02.2026).
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. : ратифік. Указом Президії ВР УРСР від 19 жовтня 1973 р. № 2148-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1973. – № 48. – Ст. 533. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 02.02.2026).
3. Конвенція про кіберзлочинність (Будапештська конвенція) від 23 листопада 2001 р. : ратифік. Законом України від 7 вересня 2005 р. № 2824-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 5. – Ст. 72. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575 (дата звернення: 04.02.2026).
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 08.01.2026).
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 08.02.2026).
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 08.01.2026).

7. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 08.02.2026).
8. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 07.02.2026).
9. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – Ст. 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 08.02.2026).
10. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – Ст. 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> (дата звернення: 08.02.2026).
11. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 45. – Ст. 400. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 04.02.2026).
12. Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX // Відомості Верховної Ради України. – 2023. – № 30. – Ст. 223. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20> (дата звернення: 03.02.2026).
13. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2163-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 45. – Ст. 401. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19> (дата звернення: 05.02.2026).
14. Про затвердження Порядку здійснення доступу до відкритих даних : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 88. – Ст. 2937. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF> (дата звернення: 08.02.2026).
15. Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 березня 2006 р. № 373 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 13. – Ст. 865. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2006-%D0%BF> (дата звернення: 10.02.2026).
16. Порядок обробки та захисту персональних даних у базах персональних даних : Наказ Міністерства юстиції України від 8 грудня 2011 р. № 2952/5 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 3. – Ст. 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1436-11> (дата звернення: 09.02.2026).

17. Про затвердження Положення про державну експертизу у сфері технічного захисту інформації : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1998 р. № 188 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 7. – Ст. 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-98-%D0%BF> (дата звернення: 18.02.2026).

18. Про організацію заходів щодо захисту інформації в інформаційних та телекомунікаційних системах : Наказ Адміністрації Держспецзв'язку від 24 вересня 2008 р. № 53 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 82. – Ст. 2757. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1101-08> (дата звернення: 08.02.2026).

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ»

Мета освітнього компоненту «Правове регулювання публічного управління» формування у здобувачів вищої освіти розуміння законодавчих актів, які регулюють сферу публічного управління в Україні; вміння застосовувати набуті знання при вирішенні практичних завдань; вміння ефективно використовувати методи та форми управлінської діяльності в процесі своєї подальшої діяльності, пов'язаної з виконанням завдань та функцій держави; сформуванню вміння організації державного будівництва, складання управлінської документації.

Зміст та структура освітнього компоненту

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Тема 1. ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

1. Поняття соціального управління та його види.
2. Державне управління та його місце в механізмі державної влади.
3. Функції та принципи державного управління.
4. Співвідношення державного управління і виконавчої влади.

Тема 2. СУБ'ЄКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Основи адміністративно-правового статусу громадян. Правоздатність та дієздатність громадян.
2. Конституційні права та обов'язки громадян.
3. Права та обов'язки громадян у сфері виконавчої влади.
4. Закон України «Про звернення громадян».
5. Звернення громадян до органів державної влади: поняття, види звернень та порядок звернень громадян.
6. Адміністративно-правовий статус іноземців і осіб без громадянства. Правовий статус біженців.

Тема 3. ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Принцип розподілу державної влади.
2. Органи державної влади України та їх види.
3. Система органів виконавчої влади та принципи її побудови.
4. Повноваження Президента України у сфері виконавчої влади.
5. Правове становище Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади.
6. Органи місцевого самоврядування.

Тема 4. ДЕРЖАВНА СЛУЖБА В УКРАЇНІ. ПРАВОВИЙ СТАТУС ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

1. Поняття, види та принципи державної служби.
2. Посада та посадова особа.
3. Порядок прийому на державну службу. Вимоги до кандидатів на посаду державного службовця.
4. Обов'язки та права державного службовця.
5. Проходження державної служби.
6. Відповідальність державного службовця.

Тема 5. ПІДПРИЄМСТВА ТА УСТАНОВИ ЯК СУБ'ЄКТИ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Поняття, види та правові засади діяльності підприємств і установ.
2. Види підприємств та установ в Україні.
3. Порядок утворення та припинення діяльності підприємств і установ.

Тема 6. ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН

1. Правовий статус об'єднань громадян. Закон України «Про об'єднання громадян».
2. Поняття й види об'єднань громадян.
3. Правовий статус громадських організацій. Професійні союзи.

Тема 7. ФУНКЦІЇ ТА ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Поняття та види функцій державного управління.
2. Поняття форм державного управління. Види форм державного управління.
3. Правові акти державного управління та їх класифікація.
4. Адміністративний договір.

Тема 8. МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Поняття адміністративно-правових методів та їх види.
2. Загальна характеристика методів державного управління.
3. Нагляд та переконання як адміністративні методи.
4. Адміністративний примус. Види адміністративного примусу, порядок застосування.
5. Міри адміністративного припинення. Міри припинення спеціального призначення.
6. Адміністративні стягнення.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ, СОЦІАЛЬНОКУЛЬТУРНОЮ Й АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНОЮ СФЕРАМИ

Тема 9. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ

1. Система центральних та місцевих органів управління в галузі економіки та їх компетенція.

2. Організаційно-правові основи управління промисловістю.
3. Державний контроль та нагляд за управлінням промисловістю.
4. Управління сільським господарством.
5. Управління будівництвом та житлово-комунальним господарством.
6. Адміністративні відповідальність за правопорушення в будівництві та житлово-комунальному господарстві.

Тема 10. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ

1. Організаційно-правові форми управління фінансами.
2. Суб'єкти фінансової діяльності. Органи управління фінансами.
3. Поняття бюджету та види бюджетів.
4. Поняття податків та зборів.
5. Банківська система України.
6. Відповідальність за порушення фінансової дисципліни.

Тема 11. УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИМ БУДІВНИЦТВОМ

1. Організаційно-правові основи управління наукою та освітою.
2. Система та повноваження органів освіти.
3. Управління наукою. Наукові установи та наукові товариства.
4. Державний контроль за органами освіти та науки.
5. Правові основи управління охороною здоров'я.

Тема 12. УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ЗАХИСТОМ НАСЕЛЕННЯ

1. Поняття соціального захисту населення.
2. Органи соціального захисту: структура та компетенція.
3. Право на соціальне забезпечення.

Тема 13. НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Поняття та принципи корпоративного управління.
2. Корпоративні правовідносини: поняття та зміст.
3. Моделі корпоративного управління.
4. Організації Економічного Співробітництва та Розвитку.

Тема 14. МЕХАНІЗМ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

1. Корпорація та види корпорацій в Україні.
2. Акціонерні товариства як об'єкт корпоративного управління.
3. Правове регулювання прав та обов'язків засновників акціонерного товариства та акціонерів.
4. Ліквідація акціонерного товариства.
5. Корпоративні цінні папери.

Тема 15. КОРПОРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ

1. Поняття та завдання корпоративного контролю.
2. Суб'єкти корпоративного контролю.

3. Форми корпоративного контролю.
4. Механізм контролю в системі корпоративного управління.

Тема 16. ЗАХИСТ ПРАВ В ГАЛУЗІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Законність та дисципліна в державному управлінні.
2. Механізм забезпечення законності у сфері державного управління.
3. Органи контролю та нагляду у державному управлінні.
4. Юридична відповідальність у сфері державного управління.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ»

Варіант 1

1. Управління як соціальне явище. Основні види управління.
2. Система органів виконавчої влади та принципи її будівництва.
3. Завдання: Громадянин П. подав документ до конкурсної комісії на заняття посади керівника Головної аналітичної служби Адміністрації Президента України. Конкурсна комісія зажадала від П. відомості про його доходи і зобов'язання фінансового характеру та вклади в банках членів його сім'ї. Громадянин П. відмовився надати таку інформацію, посилаючись на недоторканість особистого життя й таємницю вкладів. Конкурсна комісія відмовила П. у розгляді його документів. Проаналізуйте відповідні правові норми та обґрунтуйте свою точку зору щодо законності рішення комісії.

Варіант 2

1. Державне управління. Зміст та принципи державного управління.
2. Повноваження Президента України в галузі виконавчої влади.
3. Завдання: В одному з управлінь Міністерства освіти і науки України проводилась атестація державних службовців. Державним службовцям К. і Т. про проведення їх атестації було повідомлено за 5 днів до засідання атестаційної комісії. На засіданні атестаційної комісії, яка складалася з двох членів – голови та секретаря, було прийнято рішення про невідповідність К. і Т. займаним посадам. За наказом міністра К. і Т. звільнено із займаних посад як таких, що «не пройшли атестацію». Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи законне рішення міністра про звільнення К. і Т.? В якому порядку проводиться атестація державних службовців? Куди К. і Т. можуть звернутися за захистом своїх прав?

Варіант 3

1. Поняття виконавчої влади та її сутність.
2. Правовий статус Кабінету Міністрів України.
3. Завдання: Заступник голови районної державної адміністрації І., повертаючись увечері додому на власному автомобілі, здійснив наїзд на

пішохода, завдавши йому тяжкі тілесні ушкодження. Розпорядженням голови районної державної адміністрації на час проведення районним відділом внутрішніх справ дослідчої перевірки І. було відсторонено від виконання повноважень за посадою. Чи законне розпорядження голови районної державно, адміністрації? Відповідь обґрунтуйте, посилаючись на правові норми.

Варіант 4

1. Предмет та метод адміністративного права.

2. Центральні органи виконавчої влади.

3. Завдання: Громадянина А. було призначено начальником управління економіки обласної державної адміністрації. Через місяць розпорядженням голови обласної державної адміністрації А. було звільнено із займаної посади, оскільки з'ясувалось, що він є двоюрідним братом свого заступника. Чи законно звільнено А.? Розберіться у даній ситуації.

Варіант 5

1. Адміністративно-правові відносини, їх характеристика.

2. Правовий статус Верховної Ради України. Повноваження ВРУ в сфері виконавчої влади.

3. Завдання: Громадянин Грузії Д. прибув у Київ 21 лютого 2021 року строком на 3 місяці до своєї доньки, яка навчалась в КНУ, 15 травня 2021 року він був притягнутий до відповідальності за незаконне знаходження на території України. Які примусові заходи можуть бути застосовані до громадянина Д.? Визначте порядок їх застосування?

Варіант 6

1. Поняття та види суб'єктів адміністративного права.

2. Функції державного управління.

3. Завдання: Громадян В., який має вищу юридичну освіту, звернувся до державного реєстратора з проханням зареєструвати його як суб'єкта підприємницької діяльності, тому що він має намір займатися приватною юридичною практикою. Йому було відмовлено у державній реєстрації в зв'язку тим, що він не має спеціальної ліцензії. Чи законне таке рішення? Обґрунтуйте свою відповідь.

Варіант 7

1. Правовий статус громадян.

2. Поняття форм державного управління.

3. Завдання: Громадянин М. під час руху на автомобілі не пропустив пішохода на пішохідному переході. Інспектор ДАІ склав протокол про адміністративне правопорушення і надіслав його начальнику ОВС для винесення рішення про адміністративну відповідальність громадянина М.

Постановою начальника ОВС громадянин М. визнаний винним у правопорушенні та на нього був накладений штраф. Визначте правові наслідки даної ситуації. Відповідь обґрунтуйте.

Варіант 8

1. Громадяни як суб'єкти виконавчої влади.

2. Загальні функції державного управління.

3. Завдання: Під час проведення медогляду в одному з навчальних закладів м. Харкова було виявлено, що студент республіки Нігерії є ВІЛ-інфікований. Він відмовився виконувати приписи лікаря. Внаслідок цього студента було виключено з навчального закладу і він був видворений органами внутрішніх справ з України. Дайте правову оцінку цієї ситуації. Який порядок видворення за межі України встановлює чинне законодавство України?

Варіант 9

1. Звернення громадян.

2. Спеціальні функції державного управління.

3. Завдання: Начальник органу внутрішніх справ одержав від заступника райдержадміністрації матеріали на службовця К. про вчинення ним корупційного діяння, передбаченого законодавством України. Через три місяці під час перевірки органу внутрішніх справ прокуратурою району було зафіксовано, що протокол про правопорушення залишився без відповідного реагування. Яку відповідальність нестиме начальник органу внутрішніх справ? Які обмеження для державних службовців передбачає законодавство України ?

Варіант 10

1. Види звернень громадян.

2. Форми державного управління.

3. Завдання: Начальник податкової інспекції у Галицькому районі відмовився прийняти заяву громадянина К., мотивуючи відмову тим, що громадянин порушив Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» і заява складена російською мовою. Дайте правову оцінку дій начальника районної податкової інспекції. Які права має громадянин К.?

Варіант 11

1. Скарга як вид звернення громадян.

2. Форми управлінської діяльності.

3. Завдання: Комітет з контролю за наркотиками при Міністерстві охорони здоров'я здійснював свою діяльність за рахунок коштів, отриманих від суб'єктів господарювання за видані ним сертифікати на здійснення імпортно-експортних операцій з наркотичними і психотропними засобами, що було

встановлено під час ревізії Головного контроль-ревізійного управління. Чи правомірні дії комітету? Дайте правову оцінку даної ситуації.

Варіант 12

1. Права та обов'язки громадян в галузі виконавчої влади.

2. Видання нормативних актів як форма діяльності органів державного управління.

3. Завдання: Службовці районної державної адміністрації М. і С. були присутні на мітингу політичної партії. Наступного дня за наказом голови райдержадміністрації службовці М. і С. були звільнені з посади за порушення принципу політичного нейтралітету. Проаналізуйте ситуацію і дайте правову оцінку дій службовців М. і С. та голови райдержадміністрації. Чи закріплює чинний Закон України «Про державну службу» принцип політичного нейтралітету державного службовця? Чи змінилася б ситуація, коли б М. і С. були організаторами проведення мітингу?

Варіант 13

1. Правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства.

2. Правові акти державного управління.

3. Завдання: За неналежне виконання своїх службових обов'язків головному спеціалісту податкової адміністрації Р. було оголошено догану і затримано на один рік присвоєння чергового рангу. Р., вважаючи, що за один дисциплінарний проступок до нього застосовано два дисциплінарних стягнення, оскаржив даний наказ у суді. Яким повинно бути рішення суду?

Варіант 14

1. Органи місцевого самоврядування.

2. Види актів державного управління.

3. Завдання: Гр. Х., перебуваючи на посаді спеціаліста у відділі торгівлі міської ради, була уповноважена на перевірку дотримання Правил торгівлі на міському ринку і складання протоколів про вчинення адміністративних правопорушень, відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Як стало відомо працівникам прокуратури, вона досить часто не зважала на грубі порушення цих правил особами, які торгували на ринку, а також сприяла у підприємницькій діяльності особам, які не мали на це відповідного дозволу. За це вона отримувала м'ясо, інші продукти, транспортні послуги директора ринку. Уповноваженим прокурором було складено протокол про порушення законодавства України про запобігання корупції і матеріали справи передано до суду. Дайте правовий аналіз даної справи.

Варіант 15

1. Державна служба: поняття, види та принципи.

2. Адміністративний договір.

3. Завдання: Головою обласної державної адміністрації протягом дня були вчинені такі службові дії: – затверджене положення про апарат облдержадміністрації; – накладено дисциплінарне стягнення на начальника відділу кадрів; – видано розпорядження про службове відрядження за кордон п'яти посадових осіб; – проведено апаратну нараду з керівниками відділів та управлінь; – укладено договір з будівельною фірмою про спорудження приміщення для прийому громадян. Дайте характеристику вказаним діям.

Варіант 16

1. Державні службовці, їх види.
2. Дія актів державного управління.

3. Завдання: Голова районної державної адміністрації видав розпорядження «Про організацію роботи 8 березня», де передбачалось, що працівники держадміністрації, які будуть працювати у святковий день, одержать компенсацію за роботу 8 березня шляхом додання одного дня до чергових щорічних відпусток. Чи правомірним є розпорядження голови райдержадміністрації?

Варіант 17

1. Порядок проходження державної служби.
2. Методи державного управління.

3. Завдання: Розпорядженням Голови Самбірської районної державної адміністрації від 10.12.2021 р. спеціаліста I-ї категорії відділу містобудування і архітектури гр. Л. було переведено на посаду начальника відділу житлово-комунального господарства райдержадміністрації. Дайте правову оцінку даної ситуації. Визначте порядок скасування адміністративних актів.

Варіант 18

1. Обов'язки та права державних службовців.
2. Види методів державного управління.

3. Завдання: Розпорядженням Голови районної державної адміністрації було виділено кошти на утримання футбольної команди за рахунок коштів, передбачених в районному бюджеті по програмі «Селекція в тваринництві». Визначте, чи законним є даний акт.

Варіант 19

1. Державний та адміністративний примус.
2. Відповідальність державних службовців.

3. Завдання: Громадянин К. після відбування встановленого строку покарання за вчинення умисного злочину був звільнений з місця позбавлення волі і щодо нього суддею було встановлено адміністративний нагляд строком на 1 рік. Гр. К. не погодившись із цим рішенням, подав скаргу у прокуратуру.

Який вид адміністративного примусу застосовано? Чи були в гр. К. підстави для скарги?

Варіант 20

1. Правовий статус підприємств та установ.

2. Загальна характеристика заходів адміністративного примусу.

3. Завдання: Головний державно-санітарний лікар м. Харкова прийняв рішення про тимчасове відсторонення від роботи кількох працівників підприємств громадського харчування, що були носіями й збудників інфекційного захворювання. Чи правомірні дії посадової особи? Чи можна віднести цей захід до заходів адміністративно-правового примусу?

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ»

1. Соціальне управління та його види.

2. Правові засади державного управління.

3. Державне управління: мета та характерні риси.

4. Правоздатність і дієздатність громадян як учасників публічного управління.

5. Конституційні права та обов'язки громадян.

6. Права та обов'язки іноземців.

7. Правовий статус біженців.

8. Порядок звернення громадян до державних органів та відповідальність органів державної влади за порушення законодавства про звернення громадян.

9. Система органів державної влади в Україні.

10. Принцип розподілу влади. Механізм стримань і противаг.

11. Порядок формування Верховної Ради України та її склад.

12. Повноваження Верховної Ради України у сфері виконавчої влади.

13. Повноваження Президента України у сфері виконавчої влади.

14. Порядок формування центральних та місцевих органів виконавчої влади.

15. Поняття та види службової діяльності.

16. Порядок проходження державної служби

17. Права та обов'язки державних службовців.

18. Закон України «Про запобігання корупції».

19. Корупційні дії: поняття та їх характеристика.

20. Функції державного управління: загальні та спеціальні

21. Порядок видання нормативних актів державного управління.

22. Методи державного управління: поняття та види.

23. Державний примус та порядок його застосування.

24. Засоби припинення спеціального призначення.
25. Адміністративні стягнення та їх види.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ»

1. Правові засоби управлінської діяльності: навч.-метод. посібник / Л. В. Перевалова [та ін.]; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків: Панов А. М., 2020. – 130 с. URI <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/49431>
2. Правові засоби управлінської діяльності: навч.-метод. посібник / Л. В. Перевалова [та ін.]; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків: Панов А. М., 2020. – 50 с. URI <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48902>
3. Цивільне право України [Електронний ресурс]: конспект лекцій та завдання до практичних занять з цивільного права України з дисципліни «Правознавство»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. І. В. Лисенко, А. М. Лисенко, М. М. Ткачов; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ «ХП», 2025. – 126 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95579>
4. Основи трудового права: конспект лекцій та завдання для практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Гаєвая, Г. М. Гаряєва, Л. В. Перевалова; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текст. дані. – Харків: НТУ «ХП», 2025. – 114 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95587>
5. Основи адміністративного та кримінального права України [Електронний ресурс]: конспект лекцій та завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Кузьменко; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текст. дані. – Харків: НТУ «ХП», 2025. – 74 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95583>
6. Основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні та їх правове регулювання [Електронний ресурс]: конспект лекцій та завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Кузьменко; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текст. дані. – Харків: НТУ «ХП», 2025. – 74 с.

Список використаної літератури

1. Конституція України : закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 23.03.2026).

2. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18> (дата звернення: 23.03.2026).

3. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр> (дата звернення: 23.03.2026).

4. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 1. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17> (дата звернення: 23.03.2026).

5. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 23.03.2026).

6. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 23.03.2026).

7. Про акціонерні товариства : Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 18-19. Ст. 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20> (дата звернення: 23.03.2026).

8. Цивільний кодекс України : закон від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 23.03.2026).

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення : закон від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 23.03.2026).

10. Кримінальний кодекс України : закон від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 23.03.2026).

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України «Урядовий портал України». – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ»

Мета освітнього компоненту «Правові основи управління соціальною сферою в Україні» – надання систематизованих знань норм міжнародного, європейського права, чинного національного законодавства, які регулюють соціальні політику держави, професійну діяльність суб'єктів реалізації соціальної політики, сформуванати навички використання одержаних знань під час здійснення практичної діяльності.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

1. Соціальний розвиток – ключовий складник державної політики. Джерела права, що регулюють соціальну сферу та їх види.
2. Цілі нормативно-правового забезпечення в соціальній сфері.
3. Сучасний стан та напрями вдосконалення соціальної політики.

Тема 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

1. Правовий статус суб'єктів формування та реалізації соціальної політики.
2. Основні принципи та напрями діяльності органів виконавчої влади у соціальній сфері.
3. Напрями удосконалення правового регулювання діяльності суб'єктів формування та реалізації політики України в соціальній сфері.
4. Правовий статус Міністерства соціальної політики.
5. Особливості адміністративно-правового регулювання сфери надання соціальних послуг.

Тема 3. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО – ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

1. Трудові права громадян та гарантії їх захисту. Конституція України, Кодекс законів про працю в Україні.
2. Предмет та методи регулювання соціально-трудоових відносин.
3. Законодавче забезпечення продуктивної зайнятості населення, скорочення безробіття, організації та оплати праці.
4. Нормативно-правове врегулювання системи державного нагляду й контролю за додержанням законів та інших нормативно-правових актів про працю.

Тема 4. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СІМ'Ї ТА ДІТЕЙ

1. Правове регулювання соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства в Україні: міжнародні норми та норми національного законодавства.

2. Основні напрями державної сімейної політики.
3. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні.
4. Правовий статус Уповноваженого Президента України з прав дитини.
5. Захист прав дітей під час військових дій.
6. Європейська політика в сфері захисту прав сім'ї та дітей.

Тема 5. ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОКРЕМИХ ВЕРСТ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

1. Нормативно-правове регулювання сфери пенсійного забезпечення. Міжнародні договори про призначення та виплату пенсій.
2. Основні напрями та принципи правового регулювання пенсійного забезпечення. Система недержавного пенсійного забезпечення.
3. Правові основи військової безпеки України. Захист Вітчизни як функція держави та її правова характеристика.
4. Конституційний обов'язок громадянина щодо захисту Вітчизни: поняття, зміст, форми.
5. Соціально-правовий захист прав військовослужбовців та членів їх сімей.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ»

Варіант 1

1. Соціальна сфера – ключова складова державної політики України.
2. Правовий статус органів державної влади, що здійснюють сімейну політику.

Варіант 2

1. Законодавче забезпечення соціального розвитку України.
2. Органи виконавчої влади та їх ознаки. Види органів виконавчої влади.

Варіант 3

1. Правове забезпечення соціальної політики.
2. Конституційно-правове забезпечення реалізації трудових прав громадян та гарантії їх захисту.

Варіант 4

1. Конституційно-правові основи розвитку соціальної політики в Україні.
2. Законодавче забезпечення продуктивної зайнятості населення, скорочення безробіття, організації та оплати праці.

Варіант 5

1. Правове забезпечення розвитку соціальної сфери в країнах ЄС.
2. Нормативно-правове врегулювання трудових відносин.

Варіант 6

1. Основні принципи та напрями діяльності органів виконавчої влади у соціальній сфері.
2. Нормативно-правове регулювання сфери пенсійного забезпечення.

Варіант 7

1. Європейські стандарти в сфері соціального забезпечення.
2. Правовий статус військовослужбовців.

Варіант 8

1. Правове регулювання діяльності суб'єктів формування та реалізації соціальної сфери в зарубіжних державах.
2. Міжнародна організація праці, її цілі та завдання.

Варіант 9

1. Правові основи пенсійного забезпечення в Україні.
2. Організаційно-правові механізми розвитку соціально-трудоких відносин в Україні.

Варіант 10

1. Конституція України та її роль у забезпеченні соціальних прав громадян.
2. Міжнародно-правові норми щодо соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства.

Варіант 11

1. Кодекс законів про працю України, його значення щодо реалізації та захисту соціально-трудоких прав громадян.
2. Права та обов'язки військовослужбовців.

Варіант 12

1. Правові основи військової безпеки України.
2. Правове регулювання соціального захисту сім'ї, дитинства, материнства та батьківства в Україні.

Варіант 13

1. Особливості адміністративно-правового регулювання сфери надання соціальних послуг.
2. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні.

Варіант 14

1. Закон України «Про пенсійне забезпечення». Форми та методи державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення в Україні.
2. Конституційний обов'язок громадянина щодо захисту Вітчизни: поняття, зміст, форми.

Варіант 15

1. Європейські стандарти в соціальній сфері.
2. Правовий статус ветеранів війни та гарантії захисту їх прав.

Варіант 16

1. Суб'єкти соціально-трудових відносин.
2. Міжнародні та європейські стандарти соціально-правового захисту громадян.

Варіант 17

1. Правові основи формування соціальної держави в Україні.
2. Декларація про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному та міжнародному рівнях.

Варіант 18

1. Європейський кодекс соціального забезпечення: зміст соціальних стандартів.
2. Правове забезпечення захисту прав дітей в Україні.

Варіант 19

1. Декларації ООН про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів 1974 р.
2. Соціально-правові гарантії соціальної держави щодо забезпечення прав і інтересів людини у сучасних умовах.

Варіант 20

1. Законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей.
2. Конвенція ООН про права дитини.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ»

1. Україна – соціальна держава. Правові основи формування соціальної держави в Україні.
2. Міжнародні та європейські стандарти соціально-правового захисту громадян.
3. Соціально-правові гарантії соціальної держави щодо забезпечення прав і інтересів людини у сучасних умовах.
4. Міжнародні пакти – основні нормативні документи, в яких сформульовані соціальні стандарти щодо забезпечення і захисту прав людини та основних свобод.

5. Європейські механізми контролю захисту соціальних та економічних прав людини.
6. Європейський кодекс соціального забезпечення: зміст соціальних стандартів.
7. Соціальні права в Україні та їх державний захист.
8. Нормативно-правове регулювання соціально-трудова відносин в Україні.
9. Міжнародний досвід регулювання трудових відносин.
10. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудова відносин у світі.
11. Забезпечення зайнятості у країнах Європейського Союзу.
12. Правове регулювання забезпечення зайнятості в Україні.
13. Правові основи державної сімейної політики.
14. Політика Європейського Союзу в сфері захисту прав сім'ї та дітей.
15. Правові механізми захисту прав сім'ї, дитинства, материнства та батьківства в Україні.
16. Правове забезпечення захисту прав дітей в Україні.
17. Декларації ООН про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів 1974 р.
18. Правове забезпечення гендерної рівності в Україні.
19. Правові основи забезпечення захисту дітей під час військових дій.
20. Правовий захист людей похилого віку.
21. Захист Вітчизни – конституційний обов'язок громадян України.
22. Правовий статус військовослужбовців.
23. Права та обов'язки військовослужбовців.
24. Соціально-правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей.
25. Правовий статус ветеранів війни та гарантії їх соціального захисту.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ»

1. Правові основи управління соціальною сферою в Україні: навч.-метод. посіб. / Гаряєва Г.М., Лисенко І. В., Лисенко А.М. – Харків: ФОП Панов А.М. 2024. – 102 с. URI <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74806>
2. Правові основи управління соціальною сферою в Україні: методичні вказівки до практичних занять / уклад.: І. В. Лисенко, Г. М. Гаряєва. – Харків: НТУ «ХПІ», 2024. – 84 с. URI <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/75909>

3. Правова допомога особам у складних життєвих обставинах [Електронний ресурс] : метод. вказівки до самостійної роботи для магістрів спец. 232 «Соціальне забезпечення» усіх форм навчання. Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХП», 2025. – 96 с. URI <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/87107>.

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Кодекс законів про працю України // *Затверджується Законом № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, Ст. 375.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

3. Житловий кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1983, Додаток до № 28, ст.573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>

4. Про зайнятість населення: Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>

5. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 48, ст.409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>

7. Про основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 4, ст.19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

8. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 19-20, ст.159. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3334-15#Text>

9. Про охорону праці: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 49, ст.668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

10. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 27, ст.218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>

11. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 29, Ст. 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text>

12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

13. Про оборону України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>

14. Про Збройні Сили України: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.108. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text>

15. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 27, ст.385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>

16. Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 15, ст.190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>

17. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 45, ст.425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

18. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 року, ратифікована із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_062

19. Хартія Співтовариства про основні соціальні права працівників від 09.12.1989 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_044

20. Конвенція про основні цілі та норми соціальної політики № 117. Конвенцію ратифіковано Законом № 692-VIII від 16.09.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_016#Text

21. Міжнародний Пакт про економічні, соціальні та культурні права. Права людини. *Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал парламенту України. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

2. Кабінет міністрів України. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/>

3. Офіційний вісник України. – Режим доступу : www.gdo.kiev.ua.

4. Статистика України: науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН»

Мета освітнього компоненту «Правове регулювання договірних відносин» – знання теорії договору в цивільному та господарському праві; загальний порядок укладення, зміни та розірвання договорів; принципи виконання договірною зобов'язання; способи забезпечення виконання договірною зобов'язання; підстави та умови відповідальності за порушення договірних зобов'язань; підстави звільнення від відповідальності за порушення договірною зобов'язання; специфіка окремих видів договірних зобов'язань. Вміння скласти договір.

Зміст та структура освітнього компоненту

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДОГОВІР

Тема 1. ПОНЯТТЯ ЦИВІЛЬНОГО ДОГОВОРУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ

1. Сутність та значення договору як регулятора суспільних відносин.
2. Договір як юридичний факт, зобов'язальне правовідношення та документ.
3. Свобода договору як принцип цивільного законодавства.
4. Класифікація договорів.

Тема 2. УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ, ЙОГО ЗМІНА ТА РОЗІРВАННЯ

1. Стадії укладання договору.
2. Порядок внесення змін та доповнень в умови договору.
3. Розірвання договору за взаємною згодою сторін та в судовому порядку.
4. Правові наслідки зміни та розірвання договору.

Тема 3. ВИКОНАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

1. Принципи виконання договірною зобов'язання.
2. Способи забезпечення виконання договору.
3. Неустойка. Порука. Завдаток.
4. Гарантія. Застава. Притримання.

Тема 4. ПРИПИНЕННЯ ДОГОВІРНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ДОГОВОРУ

1. Поняття та підстави припинення договірною зобов'язання.
2. Підстава та умови відповідальності за порушення договору.
3. Поняття і види збитків.
4. Підстави звільнення від відповідальності за порушення договірною зобов'язання.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОКРЕМІ ВИДИ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Тема 5. ДОГОВОРИ, ЩО СПРЯМОВАНІ НА ПЕРЕДАЧУ МАЙНА У ВЛАСНІСТЬ

1. Загальна характеристика договорів, що мають на меті передачу майна у власність.
2. Правова характеристика договору купівлі-продажу.
3. Договір дарування.
4. Правові особливості договору ренти.

Тема 6. ДОГОВОРИ, ЩО МАЮТЬ НА МЕТІ ПЕРЕДАЧУ МАЙНА У КОРИСТУВАННЯ

1. Загальна характеристика договорів, що спрямовані на передачу майна у користування.
2. Правові властивості договору найму (оренди).
3. Договір лізингу.
4. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди.

Тема 7. ДОГОВОРИ, ЩО СПРЯМОВАНІ НА ВИКОНАННЯ РОБІТ ТА НАДАННЯ ПОСЛУГ

1. Загальна характеристика договорів, що мають на меті виконання робіт та надання послуг.
2. Договір підряду.
3. Правова характеристика договору страхування.
4. Позика.

Тема 8. ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ. ГОСПОДАРСЬКІ ДОГОВОРИ

1. Поняття та правова характеристика грошового зобов'язання.
2. Валюта боргу та валюта платежу в грошових зобов'язаннях.
3. Виконання грошового зобов'язання.
4. Черговість погашення вимог за грошовим зобов'язанням.
5. Істотні умови господарського договору.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН»

Варіант 1

1. Поняття договору, його сутність і характерні риси.
2. Правова характеристика договору купівлі-продажу. На підставі законодавства України складіть договір.
3. Завдання: О. та П. у травні 2020 року у простій письмовій формі уклали попередній договір купівлі-продажу квартири. В договорі було встановлено, що

основний договір купівлі-продажу квартири буде підписаний сторонами до 1 вересня поточного року, а також була вказана ціна квартири.

Наприкінці серпня П. звернувся до власника квартири О. з вимогою укладення основного договору відповідно до попереднього договору. О. йому відмовив, оскільки вважав, що основний договір повинен бути укладений 1 вересня. В обумовлений строк О. відмовився продавати квартиру П. на зазначених умовах, оскільки ціни на ринку нерухомості значно підвищилися і він отримав значно вигіднішу пропозицію.

П. звернувся до суду з вимогою про визнання договору купівлі-продажу квартири укладеним на умовах попереднього договору, а також про стягнення збитків, завданих простроченням. Яке рішення повинен винести суд?

Варіант 2

1. Функції цивільно-правового договору.

2. Правова характеристика договору поставки. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: Я. запропонував своєму приятелю В. придбати у нього картину відомого майстра. В. наступного дня направив по факсу відповідь, в якій містилася його згода придбати картину із зазначенням її ціни. Через п'ять днів Я. повідомив В., що згоден продати йому картину за ціною, яка на 30 % вище ціни, що була запропонована В.. В. не погодився, вважаючи, що договір між ними є укладеним на умовах факсимільного повідомлення, яке повинно вважатися акцептом.

Чи був укладений договір? Як діяти сторонам у цій ситуації?

Варіант 3

1. Види цивільно-правових договорів.

2. Правова характеристика договору дарування. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: Д. 20 вересня купив в універмазі костюм і черевики. У присутності продавця він приміряв куплені речі й уважно їх оглядав. Повернувшись додому, Д. знову оглянув костюм і вирішив, що колір і фасон йому не підходять. З цієї причини костюм він не вдягав і через кілька днів звернувся до магазину, вимагаючи прийняти костюм і повернути йому гроші. Через місяць після придбання черевиків виявилось, що вони мають серйозні недоліки: неякісно зшиті і різні за кольором. Універмаг відмовився замінити куплені речі на більш якісні або повернути за них гроші, посилаючись на те, що під час придбання покупець мав змогу добре оглянути товар і, крім того, черевики Д. вже носив. На думку адміністрації, дефекти товару були явні і покупець не має права вимагати їх заміни, повернути ж гроші неможливо, бо їх вже інкасовано.

Як слід вирішити спір?

Варіант 4.

1. Порядок укладення договору.

2. Правова характеристика договору зберігання. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: К. і М. придбали в магазині по електрообігрівачу вітчизняного виробництва однієї й тієї ж моделі. Через 6 місяців в квартирі К. відбулася пожежа, вигоріла підлога в одній із кімнат, були зіпсовані меблі і домашні речі. Причиною пожежі став несправний обігрівач, що мав виробничі дефекти, а саме погану ізоляцію нагрівальних елементів. К. вирішив звернутися з позовом про відшкодування спричиненої йому шкоди, але виявилось, що магазин, де був придбаний обігрівач, ліквідований.

Чи має право К. звернутися з позовом про відшкодування причинених збитків до виробника електрообігрівачів і у який термін?

Дізнавшись про випадок з електрообігрівачем К., М. вирішив повернути свій обігрівач виробнику.

Чи може М. повернути товар, якщо виявить виробничий дефект у своєму обігрівачу? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що виробник встановив для електрообігрівачів гарантійний термін протягом 3 місяців?

Варіант 5

1. Умови договору.

2. Правова характеристика договору підряду. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: С. подарував сім'ї Л. дорогий японський телевізор. Десь через два роки відносини між родичами значно погіршилися і під час чергової сварки Л. грубо скривдив С., завдавши йому тяжких тілесних пошкоджень та розбивши автомобіль останнього, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності та засуджений до позбавлення волі.

Скориставшись відсутністю Л., С. забрав з його оселі телевізор, заявивши, що він має право розірвати договір дарування за таких обставин, бо договір дарування – безоплатний договір.

Дружина Л. після неодноразових звернень до С. подала до суду позов з вимогою повернути телевізор, який належить їй та її чоловікові.

Вирішіть справу.

Варіант 6

1. Виконання договору.

2. Характеристика договору на надання послуг. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: С. передав М. у найм телевізор вартістю 4800 грн. строком на один рік. Сторони домовилися, що плата за користування телевізором за весь

строк користування складатиме $\frac{1}{4}$ від його вартості. М. прийняв телевізор від С. на квартирі останнього та за браком часу не встиг його оглянути. Наступного дня М. відбув у відрядження за кордон строком на чотири місяці. Повернувшись, він з'ясував, що зображення телевізора має неприємний зелений відтінок. М. звернувся до ремонтної майстерні і через тиждень телевізор було відремонтовано. З'ясувати час виникнення поломки під час ремонту не вдалося. Ремонт коштував М. 100 грн.

Через п'ять місяців після укладення договору М. отримав листа від С., у якому той сповіщав М. про свою відмову від договору найму в зв'язку з несплатою останнім плати за користування річчю. Наймодавець вимагав повернення телевізора та сплати 500 грн. за користування телевізором. М. же вважає, що по-перше, чотири місяці він не мав можливості користуватися річчю у зв'язку з відрядженням за наказом керівництва, по-друге, один тиждень телевізор погано показував, у зв'язку з чим М. не міг ним користуватися в повній мірі, по-третє, договором не встановлений період оплати за користування річчю, отже оплата повинна бути здійснена тільки після спливу строку договору за винятком часу, коли наймач не мав можливості користуватися річчю (чотири місяці та один тиждень). Крім того, він вимагав від С. відшкодування оплаченої вартості ремонту в сумі 100 грн.

Проаналізуйте доводи сторін та вирішіть спір.

Варіант 7

1. Зміна договору.

2. Правова характеристика договору довічного утримання. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: ТОВ «Будівельно-ремонтне управління № 14», діючи як генеральний підрядчик за договором на будівництво складського приміщення з плодоовочевою фабрикою, доручило АТ «Майстер» виконання комплексу сантехнічних та монтажних робіт, уклавши з ним договір субпідряду.

При прийнятті результатів робіт за договором субпідряду представники будівельно-ремонтного управління виявили декілька порушень умов договору з боку АТ «Майстер». Так, складське устаткування, монтаж якого здійснювався за цим договором, працювало лише частково; відстань між стелажми була меншою, ніж передбачено проектно-кошторисною документацією, яку передала плодоовочева фабрика; при встановленні сантехнічного обладнання використано інші матеріали, ніж було обумовлено договором. Залучений до приймання робіт представник державної санітарно-епідеміологічної служби заявив, що приміщення не може бути використане як склад плодоовочевої продукції, однак це не виключає його використання для інших виробничих потреб. Представник будівельно-ремонтного управління акт прийому робіт за

договором субпідряду підписати відмовився. Натомість до АТ «Майстер» було надіслано листа, в якому замовник (будівельно-ремонтне управління) вимагало усунути виявлені недоліки за рахунок субпідрядника до 15 лютого 2020 р., оскільки строк виконання робіт за договором з плодоовочевою фабрикою закінчувався 1 березня 2020 р. Однак у вказані строки субпідрядник вимог замовника не виконав.

Враховуючи, що підрядник не виконав умови договору, плодоовочева фабрика звернулася до суду з позовом до будівельно-ремонтного управління з вимогою про відшкодування збитків та сплату неустойки в сумі 158 900 грн. Відповідач позову не визнав, посилаючись на відсутність своєї вини у порушенні договору внаслідок невиконання умов договору субпідрядною організацією. Залучений до участі у справі субпідрядник подав акт прийому робіт за договором із будівельно-ремонтним управлінням. В акті зазначалося, що робота виконана та приймається без застережень. Акт був підписаний представником АТ «Майстер» із зазначенням, що представник замовника (будівельно-ремонтного управління) від підпису відмовився.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Варіант 8

1. Зміст договору.

2. Правова характеристика публічного договору, його особливості. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: При розміщенні валізи до автоматичної камери схову вокзалу І. набрав шифр, цифри якого відповідали року його народження. При відкритті комірки 05.03.2020 р. виявилось, що його валізу вкрадено. І. звернувся до адміністрації вокзалу із заявою з приводу крадіжки валізи з камери схову. Начальник вокзалу відповів, що згідно чинному законодавству адміністрація вокзалу не зобов'язана відшкодувати вартість вкрадених речей із автоматичної камери схову у разі справності замикаючого пристрою. До того ж І. сам порушив правила користування автоматичною камерою схову, використавши в якості шифру цифри, що відповідали року його народження, чим створив сприятливу ситуацію для відкриття комірки шляхом підбору цифр шифру.

Вирішіть спір.

Варіант 9

1. Строки договору.

2. Правова характеристика договору франчайзингу. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: Банк «Аграрій» строком на один рік видав сільськогосподарському кооперативу «Земля» кредит у сумі 150 тис. грн. для закупівлі посівного матеріалу соняшника. Повернення коштів забезпечувалося

договором поруки між банком «Аграрій» та товариством «Зоря». Разом з тим, на час отримання кредитних коштів на свій рахунок керівництво с/г кооперативу «Земля» вирішило засіяти вільні землі яровою пшеницею, оскільки вважало це більш вигідним з урахуванням стану посівних площ. Дізнавшись про зміну цільового призначення витрачання кредитних коштів, банк «Аграрій» звернувся з вимогою про дострокове погашення кредиту до поручителя.

Чи правомірні дії банку? Чи набуде поручитель права вимоги до с/г кооперативу «Земля» в разі, якщо добровільно сплатить суму кредиту за вказаних обставин?

Варіант 10

1. Розірвання договору.

2. Правова характеристика договору банківського вкладу. На підставі законодавства України складіть договір.

3. Завдання: Будучи у відрядженні, М. вирішив зупинитися в готелі. Адміністратор готелю відмовив М. у номері, посилаючись на значну завантаженість готелю у зв'язку з проведенням футбольного турніру в їх місті. До того ж він зауважив, що чинними Правилами проживання в готелі, які були затверджені головою обласної адміністрації, встановлена можливість пріоритетного заселення готелю окремими категоріями громадян. Зокрема, готелем укладений договір з місцевою адміністрацією про першочергове заселення осіб, які прибувають до міста за запрошенням адміністрації.

М. категорично не погодився з адміністратором готелю, вважаючи, що йому зобов'язані надати номер при наявності вільних. Оскільки іншого готелю у місті не було, М. звернувся для оскарження дій адміністратора готелю до товариства по захисту прав споживачів.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН»

1. Цивільно-правовий договір як регулятор цивільних відносин.
2. Класифікації цивільно-правових договорів.
3. Стадії укладання цивільно-правового договору.
4. Правова характеристики договору факторингу.
5. Правова характеристика договору комерційної концесії.
6. Правове регулювання розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
7. Правова характеристика договору підряду.
8. Способи забезпечення виконання цивільних зобов'язань.

9. Правова характеристика договору страхування.
10. Правова характеристика договору позики.
11. Правова характеристика договору найму.
12. Правова характеристика договору купівлі-продажу.
13. Гарантія як спосіб забезпечення виконання зобов'язань.
14. Правова характеристика договорів, що пов'язані з передачею майна у власність.
15. Правова характеристика договорів, що пов'язані з передачею майна у користування.
16. Неустойка як спосіб забезпечення виконання зобов'язань.
17. Застава як спосіб забезпечення виконання зобов'язань.
18. Завдаток як спосіб забезпечення виконання зобов'язань.
19. Правова характеристика договору банківського рахунку.
20. Правова характеристика договору лізингу.
21. Умови дійсності договорів.
22. Форми і державна реєстрація цивільно-правового договору.
23. Правова характеристика договору дарування.
24. Правова характеристика договору довічного утримання (догляду).
25. Підстави припинення договору.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН»

1. Правове регулювання договірних відносин / англ. та укр. мовами: навч. посібн. / Гаряєва Г.М., Гаєвая О. В., Лисенко І.В., Кузьменко О.В., Перевалова Л.В. – Харків: НТУ «ХП», ФОП Панов А.М., 2021. 404 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/553772>

2. Цивільне право України [Електронний ресурс]: конспект лекцій та завдання до практичних занять з цивільного права України з дисципліни «Правознавство»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. І. В. Лисенко, А. М. Лисенко, М. М. Ткачов; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків: НТУ «ХП», 2025. – 126 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95579>

3. Основи адміністративного та кримінального права України: конспект лекцій та завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Кузьменко ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ

«ХІІІ», 2025. – 74 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95583>

4. Основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні та їх правове регулювання: конспект лекцій та завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство»: для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Кузьменко; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХІІІ», 2025. – 74 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95582>

Список використаних джерел інформації

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.01.2026).

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.02.2026).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 01.02.2026).

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 05.02.2026).

5. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 05.01.2026).

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал парламенту України. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

2. Кабінет міністрів України. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/>

3. Офіційний вісник України. – Режим доступу : www.gdo.kiev.ua.

4. Статистика України: науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

Мета освітнього компоненту «Правове регулювання внутрішнього ринку ЄС» полягає у засвоєнні здобувачами вищої освіти теоретичних засад функціонування та правового регулювання внутрішнього ринку ЄС, розуміння спільної економічної політики у Європейському Союзі, основних аспектів функціонування внутрішнього ринку ЄС. Освітній компонент містить узагальнену інформацію про історію утворення ЄЕС та ЄС, а також основні принципи економічної політики держав-членів: вільний рух товарів і послуг, осіб, капіталів та платежів. В межах освітнього компоненту здійснюється аналіз нормативних документів, основних інститутів та їх повноважень стосовно економічної політики ЄС, а також перспективи інтеграції України та ЄС.

Зміст та структура освітнього компоненту

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. СТАНОВЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС

Тема 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕЇ. СТВОРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СПІВТОВАРИСТВ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1. Історія розвитку європейської ідеї. Створення Європейських Співтовариств.
2. Положення Договору про ЄСВС 1951 р. стосовно економічних пріоритетів Співтовариства. Напрямки економічних відносин, що підлягали врегулюванню за Ст. 3 цього Договору. Рішення Суду ЄС у праві Ф. Коста.
3. Створення Європейського Союзу. Основні етапи процесу економічної інтеграції.

Тема 2. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЄС

1. Правові основи економічної інтеграції ЄС.
2. Положення Договору про ЄОВС 1951 р. стосовно економічних пріоритетів Співтовариства.
3. Напрямки економічних відносин, що підлягали врегулюванню за Ст. 3 Договору про ЄОВС.

Тема 3. СИСТЕМА ГАТТ/СОТ І ЕКОНОМІЧНЕ ПРАВО ЄС. ПОЗИЦІЯ СУДУ ЄС З ЦЬОГО ПИТАННЯ

1. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ).
2. Створення Світової організації Торгівлі (СОТ).
3. Європейський Союз – член СОТ.
4. Україна і ГАТТ/СОТ.

Тема 4. ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС

1. Внутрішній ринок ЄС: поняття та принципи.
2. Створення та становлення Митного Союзу.
3. Поняття та принципи Митного Союзу ЄС.

4. Правові основи Економічного і Валютного союзу (ЕВС).
5. Антимонопольна політика ЄС і регулювання конкуренції.
6. Податкове право ЄС – концепція власних ресурсів.
7. Правові питання інтеграції України до ЄС.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. ВІЛЬНИЙ РУХ ТОВАРІВ, ПОСЛУГ, ОСІБ ТА КАПІТАЛІВ

Тема 5. СВОБОДА ПЕРЕСУВАННЯ ТОВАРІВ ЗА ПРАВОМ ЄС

1. Правова основа і основні елементи свободи руху товарів.
2. Суб'єкти правового регулювання свободи руху товарів по колу осіб.
3. Поняття кількісних обмежень.
4. Заборона дискримінаційного внутрішньодержавного оподаткування.

Тема 6. ПРАВОВІ ОСНОВИ ВІЛЬНОГО ПЕРЕСУВАННЯ ОСІБ ЗА ПРАВОМ ЄС

1. Робітники за правом ЄС. Праця робітників за правом ЄС.
2. Вільний доступ на ринок праці.
3. Винятки зі свободи пересування осіб.

Тема 7. СВОБОДА НАДАННЯ ПОСЛУГ

1. Розвиток та правова природа свободи надання послуг.
2. Загальнотеоретичне визначення поняття «послуги».
3. Поняття послуги у відповідності з Договорами ЄС та судовою практикою ЄС.

Тема 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СВОБОДИ РУХУ КАПІТАЛІВ

1. Правова основа свободи руху капіталів і платежів.
2. Поняття «рух капіталів» і «рух платежів».
3. Обмежень свободи руху капіталів: заходи прямої дискримінації, прихованої дискримінації і недискримінаційні заходи.
4. Свобода руху капіталів і платежів між державами - членами та третіми країнами: зміст і допустимі обмеження.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ І ВАЛЮТНИЙ СОЮЗ ТА АНТИМОНОПОЛЬНЕ ПРАВО ЄС

Тема 9. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО І ВАЛЮТНОГО СОЮЗУ (ЕВС)

1. Поняття Економічного і валютного союзу.
2. Етапи формування Економічного і валютного союзу: основні заходи та їх правове оформлення.
3. Правове регулювання єдиної валюти. Загальна характеристика євро.
4. Європейська система центральних банків: функції та повноваження.

Тема 10. АНТИМОНОПОЛЬНА ПОЛІТИКА ЄС І РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ

1. Цілі, принципи та особливості політики в області конкуренції.
2. Суб'єкти правил конкуренції.
3. Правова основа політики конкуренції в ЄС.

Тема 11. ПОДАТКОВЕ ПРАВО ЄС – КОНЦЕПЦІЯ ВЛАСНИХ РЕСУРСІВ

1. Правова основа політики конкуренції в ЄС.
2. Поняття податкового права ЄС та тенденція його розвитку.
3. Сучасна податкова система ЄС.

Тема 12. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

1. Система угод між Україною та ЄС.
2. Угода про партнерство і співробітництво 1994 р. (УПС): загальна характеристика.
3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

Варіант 1

1. Історія розвитку європейської ідеї.
2. »Чотири свободи» внутрішнього ринку ЄС.
3. Формування Економічного і валютного союзу: основні заходи та їх правове оформлення.

Варіант 2

1. Перший етап створення правового механізму європейської економічної інтеграції.
2. Свобода руху товарів: правова основа і основні елементи.
3. Введення в обіг євро. Правове регулювання єдиної валюти.

Варіант 3

1. Передумови виникнення Європейських співтовариств.
2. Поняття товару. Відмінність товару від інших об'єктів вільного переміщення.
3. Загальна характеристика євро.

Варіант 4

1. Паризький договір про заснування Європейського співтовариства вугілля та сталі (ЄСВС) 1951 р.
2. Суб'єкти правового регулювання свободи руху товарів по колу осіб.
3. Європейська система центральних банків: функції та повноваження.

Варіант 5

1. Створення Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС) та Європейського співтовариства з атомної енергії (Євроатом), 1957 р.
2. Поняття кількісних обмежень.
3. Теорії конкуренції.

Варіант 6

1. Єдиний європейський акт (ЄСА) (лютий 1986 р.) та його значення.
2. Заборона кількісних обмежень на експорт та імпорт, а також заходів, рівнозначних їм.
3. Цілі, принципи та особливості політики в області конкуренції.

Варіант 7

1. Заснування внутрішнього ринку ЄС.
2. Заборона дискримінаційного внутрішньодержавного оподаткування.
3. Суб'єкти правил конкуренції.

Варіант 8

1. Поняття і принципи внутрішнього ринку ЄС.
2. Критерії визначення «аналогічних» і «конкуруючих товарів».
3. Правова основа політики конкуренції в ЄС.

Варіант 9

1. Співвідношення понять «спільний ринок ЄС» і «внутрішній ринок ЄС».
2. Допустимі обмеження свободи руху товарів.
3. Поняття податкового права ЄС та тенденція його розвитку.

Варіант 10

1. Біла книга 1985 р.
2. Правове регулювання та зміст свободи руху осіб.
3. Положення ДЕС з питань оподаткування.

Варіант 11

1. Реформування внутрішнього ринку.
2. Робітники за правом ЄС.
3. Сучасна податкова система ЄС.

Варіант 12

1. Маастрихтський договір 1991 р.
2. Праця робітників за правом ЄС.
3. Податок на добавлену вартість (ПДВ) та підстави його стягнення.

Варіант 13

1. Створення економічного, валютного та політичного союзів.
2. Вільний доступ на ринок праці. Рівність умов праці.
3. Система угод між Україною та ЄС.

Варіант 14

1. Особливості ратифікації Маастрихтського договору окремими державами-членами.
2. Положення сімей робітників-мігрантів.
3. Угода про партнерство і співробітництво 1994 р. (УПС): загальна характеристика.

Варіант 15

1. Амстердамські договори.
2. Винятки зі свободи пересування осіб.
3. Євроінтеграційні прагнення України.

Варіант 16

1. Ніщський договір і розширення Євросоюзу.
2. Розвиток та правова природа свободи надання послуг.
3. Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

Варіант 17

1. Лісабонські договори 2007 р.
2. Правова основа свободи руху капіталів і платежів.
3. Основні засади і зміст політики Європейського Союзу щодо України.

Варіант 18

1. Подальше реформування Європейського Союзу.
2. Поняття «рух капіталів» і «рух платежів».
3. Договірні-правова база та інструменти співробітництва між Україною та ЄС.

Варіант 19

1. Поняття та структура Європейського права.
2. Поняття «обмежень свободи руху капіталів»: заходи прямої дискримінації, прихованої дискримінації і не дискримінаційні заходи.
3. Членство України у Раді Європи.

Варіант 20

1. Пряма дія норм права європейських співтовариств та його примат щодо внутрішнього права держав-членів.
2. Свобода руху капіталів і платежів між державами - членами та третіми країнами: зміст і допустимі обмеження.
3. Європейська політика партнерства.

Варіант 21

1. Суб'єкти права Європейського Союзу.
2. Обмеження, пов'язані з функціонуванням Економічного і валютного союзу.

3. Співробітництво Україна – ЄС в рамках виконання Плану дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки.

Варіант 22

1. Основні джерела права Європейського Союзу.
2. Обмеження status quo.
3. Загальна характеристика Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Варіант 23

1. Принципи права ЄС.
2. Співвідношення між свободою руху капіталів і платежів та іншими свободами внутрішнього ринку ЄС.
3. Основні напрямки співпраці між Україною та ЄС.

Варіант 24

1. Співвідношення права Євросоюзу і міжнародного права.
2. Поняття послуги у відповідності з Договорами ЄС та судовою практикою ЄС.
3. Встановлення безвізового режиму для України.

Варіант 25

1. Право Євросоюзу і внутрішнє право держав-членів.
2. Гарантованість та рівноправність здійснення права на зайняття трудовою діяльністю.
3. Головні правила безвізового режиму для України.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

1. Історія розвитку європейської ідеї
2. Створення Європейських Співтовариств та Європейського Союзу.
3. Основні етапи процесу економічної інтеграції.
4. Визначення економічного права ЄС. Джерела економічного права ЄС.
5. Міжнародні договори ЄС і національне законодавство держав-членів.
9. Система ГАТТ/СОТ і економічне право ЄС. Позиція Суду ЄС з цього питання.
10. Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства 1957р.
11. Поняття і основні елементи спільного ринку. Основні етапи побудови спільного ринку.
12. Створення Митного союзу: поетапний підхід до проведення єдиної митної політики.
13. Заснування внутрішнього ринку ЄС. Біла книга 1985 р.
14. Поняття і принципи внутрішнього ринку ЄС.

15. Співвідношення понять «спільний ринок ЄС» і «внутрішній ринок ЄС».
16. Ефективність функціонування внутрішнього ринку.
17. Свобода руху товарів: правова основа і основні елементи. Значення принципу, закріпленого Ст. 10 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЕС).
18. Поняття товару. Відмінність товару від інших об'єктів вільного переміщення.
19. Суб'єкти правового регулювання свободи руху товарів по колу осіб.
20. Значення діяльності Суду ЄС у сфері забезпечення свободи руху товарів в ЄС.
21. Формування та правові основи функціонування Митного союзу держав-членів ЄС.
22. Поняття Економічного і валютного союзу. Етапи формування Економічного і валютного союзу.
23. Правове регулювання єдиної валюти (євро).
24. Правові форми координації економічної політики держав-членів.
25. Сучасна стратегія України стосовно ЄС.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

1. Правове регулювання договірних відносин / англ. та укр. мовами: навч. посібн. / Гаряєва Г.М., Гаєвая О. В., Лисенко І.В., Кузьменко О.В., Перевалова Л.В. – Харків: НТУ «ХПІ», ФОП Панов А.М., 2021. 404 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/55377>
2. Перевалова Л. В. Правове регулювання внутрішнього ринку Європейського Союзу : навч.-метод. посібник / Л. В. Перевалова, О. В. Гаєвая, Г. М. Гаряєва ; Нац. техн. ун-т “Харків. політехн. ін-т”. – Харків : Панов А. М., 2020. – 70 с.
URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/49203>

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

Мета освітнього компоненту «Правове регулювання інтелектуальної власності» полягає в засвоєнні майбутніми фахівцями нормативно-правових актів чинного українського законодавства, міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною у сфері інтелектуальної власності, у сприянні засвоєнню правових знань у сфері інтелектуальної власності, у формуванні вмінь і навичок застосовувати здобуті знання у подальшій професійній діяльності, у формуванні у майбутніх фахівців розуміння сутності інтелектуальної власності, у ознайомленні з основними об'єктами інтелектуальної власності.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ПІДГАЛУЗЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

1. Поняття права інтелектуальної власності. Предмет та метод права інтелектуальної власності.
2. Система права інтелектуальної власності. Принципи, на яких базується право інтелектуальної власності.
3. Джерела права інтелектуальної власності.

Тема 2. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

1. Авторське право в об'єктивному та суб'єктивному значенні. Загальна характеристика авторських правовідносин.
2. Об'єкти авторського права та суміжних прав, їх класифікація.
3. Суб'єкти авторського права та суміжних прав.
4. Особисті немайнові та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав.

Тема 3. АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР

1. Авторський договір та його особливості.
2. Зміст авторського договору.
3. Порядок укладання авторського договору та підстави його припинення.
4. Види авторських договорів, їх характеристика.

Тема 4. ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА ТА ДЖЕРЕЛА ПАТЕНТНОГО ПРАВА

1. Місце патентного права в системі права інтелектуальної власності. Предмет та метод патентного права.
2. Патентні правовідносини та їх зміст.
3. Загальні принципи патентного права.
4. Джерела патентного права.

Тема 5. СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ПАТЕНТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

1. Автори та співавтори як суб'єкти патентних правовідносин.
2. Правовий статус патентовласників.
3. Патентні повірені.
4. Державні органи як суб'єкти патентних правовідносин, їх права та обов'язки.
5. Об'єкти патентних правовідносин: винахід, корисна модель, промисловий зразок.
6. Оформлення патентних прав. Використання патентних прав. Припинення патентних прав.

Тема 6. ЗАСАДИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ОБІГУ

1. Загальна характеристика інституту засобів індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів і послуг.
2. Право на фірмове найменування.
3. Право на найменування місця походження товару.
4. Право на торговельну марку.

Тема 7. НЕТРАДИЦІЙНІ ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1. Поняття та види нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності.
2. Наукове відкриття як нетрадиційний об'єкт інтелектуальної власності.
3. Охорона прав на компонування напівпровідникових виробів.
4. Права інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин.
5. Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Тема 8. ЗАХИСТ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1. Поняття охорони і захисту авторських і суміжних прав.
2. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту.
3. Способи цивільно-правового захисту авторських і суміжних прав.
4. Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.
5. Поняття, форми та способи захисту патентних прав. Відшкодування матеріальних збитків та моральної шкоди за порушення патентних прав.
6. Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення патентних прав.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

Варіант 1

1. Об'єкти авторського права.
2. Держава як суб'єкт патентного права.
3. Норми міжнародного права як джерела права інтелектуальної власності.

Варіант 2

1. Поняття авторського права, авторське право в об'єктивному та суб'єктивному значенні.
2. Порядок визначення винахідницького рівня винаходу.
3. Всесвітня організація інтелектуальної власності та її роль у врегулюванні проблем у сфері інтелектуальної власності.

Варіант 3

1. Поняття суміжних прав.
2. Поняття та види винаходу.
3. Міжнародна патентна класифікація.

Варіант 4

1. Поняття та інститути інтелектуальної власності.
2. Стадії оформлення патентних прав на промисловий зразок.
3. Напрямки діяльності Всесвітньої організації інтелектуальної власності.

Варіант 5

1. Суб'єкти авторського права.
2. Патентні мита.
3. Загальні засади угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС).

Варіант 6

1. Поняття патентного права.
2. Поняття, види, функції товарного знаку.
3. Угода ТРИПС з захисту прав інтелектуальної власності.

Варіант 7

1. Стадії оформлення патенту на винахід.
2. Правова охорона товарних знаків.
3. Міжнародні конвенції з охорони авторських прав.

Варіант 8

1. Поняття та види співавторства.
2. Формальна експертиза на винахід.
3. Правовий статус авторів – іноземних громадян.

Варіант 9

1. Майнові права суб'єктів суміжних прав.
2. Кваліфікаційна експертиза на винахід.
3. Бернська конвенція з охорони літературних і художніх творів.

Варіант 10

1. Немайнові права автора.
2. Правовий статус патентних повірених.
3. Стадії отримання міжнародного патенту на винахід.

Варіант 11

1. Суб'єкти патентного права.
2. Форми правової охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності.
3. Суміжні права як об'єкт міжнародних правовідносин.

Варіант 12

1. Об'єкти патентного права.
2. Умови надання правової охорони кваліфікованій вказівці походження товару.
3. Конвенція з охорони інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм.

Варіант 13

1. Авторський договір.
2. Правовий статус патентовласника.
3. Охорона прав авторів комп'ютерних програм за міжнародними угодами.

Варіант 14

1. Поняття та класифікація творів.
2. Поняття та умови охороноздатності корисної моделі.
3. Міжнародно-правова охорона винаходу.

Варіант 15

1. Умови охороноздатності промислового зразка.
2. Авторські права юридичних осіб.
3. Європейська охорона баз даних як об'єктів авторського права.

Варіант 16

1. Правовий статус іноземних громадян як суб'єктів авторського права.
2. Права володільця патенту на сорт.
3. Засади Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків.

Варіант 17

1. Порядок укладання авторського договору.
2. Порядок і підстави припинення дії патенту.
3. Порядок отримання міжнародно-правової охорони торговельних марок.

Варіант 18

1. Майнові права виконавця.
2. Поняття та види ліцензійного договору.
3. Міжнародно-правова охорона географічного позначення.

Варіант 19

1. Вільне використання суміжних прав.
2. Поступка патентних прав.
3. Міжнародно-правова охорона топографії інтегральних мікросхем.

Варіант 20

1. Охорона прав виробників фонограм.
2. Правовий статус організацій колективного управління правами інтелектуальної власності.
3. Міжнародна патентна процедура.

Варіант 21

1. Право інтелектуальної власності – підгалузь цивільного права.
2. Ноу-хау як об'єкт інтелектуальної власності.
3. Правовий статус Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій.

Варіант 22

1. Інститути права інтелектуальної власності.
2. Торгівельна марка як об'єкт інтелектуальної власності.
3. Правовий статус патентних повірених.

Варіант 23

1. Географічні позначення та їх правова охорона.
2. Співавторство: поняття та види.
3. Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.

Варіант 24

1. Комерційне найменування як об'єкт інтелектуальної власності.
2. Юридична відповідальність за порушення патентних прав.
3. Загальна характеристика Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Варіант 25

1. Комерційна таємниця як особливий об'єкт інтелектуальної власності.
2. Патент – охоронний документ.
3. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

1. Історія розвитку права інтелектуальної власності.
2. Становлення і розвиток права інтелектуальної власності в Україні.
3. Конституція України як основне джерело регулювання права інтелектуальної власності.
5. Джерела права інтелектуальної власності.
6. Літературні твори як об'єкти авторського права.
7. Музичні твори як об'єкти авторського права.

8. Твори, які не охороняються авторським правом.
9. Службові твори.
10. Особливості правового становища неповнолітніх і недієздатних авторів.
11. Іноземні автори як суб'єкти авторських прав.
12. правонаступники як суб'єкти авторських прав.
13. Авторські договори: поняття, характеристика та види.
14. Місце суміжних прав у системі права інтелектуальної власності.
15. Охорона суміжних прав та критерії її надання. Строк охорони суміжних прав.
16. Виникнення та становлення патентного права.
17. Міжнародні та національні джерела патентного права.
18. Суб'єкти патентного права.
19. Винаходи як об'єкти патентного права.
20. Правовий режим службового винаходу.
21. Правові наслідки порушення патентних прав.
22. Особливості охорони засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту.
23. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.
24. Захист прав інтелектуальної власності.
25. Міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності, що ратифіковані Україною.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

1. Правове регулювання договірних відносин / англ. та укр. мовами: навч. посібн. / Гаряєва Г.М., Гаєвая О. В., Лисенко І.В., Кузьменко О.В., Перевалова Л.В. – Харків: НТУ «ХП», ФОП Панов А.М., 2021. 404 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/55377>

2. Методичні вказівки до практичних занять з навчального курсу «Правові засади інтелектуальної власності»/ уклад. І.В. Лисенко, Г.М. Гаряєва, Л.В. Перевалова, М. М. Ткачов – Харків: НТУ «ХП», 2024. – 64 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74805>

3. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з навчального курсу «Авторське право і суміжні права» / уклад.: І. В. Лисенко, Г. М. Гаряєва, Л. В. Перевалова, М. М. Ткачов, М.О. Семко – Харків: НТУ «ХП», 2024. – 80с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/83837>

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст.1 – 21224). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
5. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
6. Сімейний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 21-22, Ст. 135. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
7. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – Ст. 492. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
8. Закон України «Про авторське право і суміжні права» (Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2849-ІХ від 13.12.2022 № 2974-ІХ від 20.03.2023 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
9. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1994. – № 7. – Ст. 32. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text>
10. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» // Відомості Верховної Ради України. – 1994 – № 7, Ст. 34. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text>
11. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> 61
12. Закон України «Про правову охорону географічних зазначень» (Назва Закону в редакції Закону № 123-ІХ від 20.09.2019) // Відомості Верховної Ради України. – 1999 – № 32. – Ст. 267. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>

13. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» // Відомості Верховної Ради України. – 1993– № 21– Ст. 218. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text> 1

4. Закон України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів». (Назва Закону в редакції Закону № 111-IX від 19.09.2019) // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 8. – Ст. 28. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-%D0%B2%D1%80#Text>

15. Закон України «Про приєднання України до Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків». (Закон в редакції Закону N 941-IV (941-15) від 05.06.2003, ВВР, 2003, N 39, Ст. 340). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-14#Text>

16. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року (переглянута у Брюсселі 14 грудня 1900 р., у Вашингтоні 2 червня 1911 р., у Гаазі 6 листопада 1925 р., у Лондоні 2 червня 1934 р., у Лісабоні 31 жовтня 1958 р., у Стокгольмі 14 липня 1967 р., змінена 2 жовтня 1979 р.) Набуття чинності для України: 25 грудня 1991 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

17. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 грудня 1961 р., переглянута в м. Женева 10 листопада 1972 р., 23 жовтня 1978 р. та 19 березня 1991 р. Приєднання України 02.08.2006. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text

18. Договір про патентну кооперацію від 19 червня 1970 року (переглянутий 2 жовтня 1979 р., 3 лютого 1984 р.). Набуття чинності для України: 25 грудня 1991 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001#Text

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал парламенту України. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

2. Кабінет міністрів України. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/>

3. Офіційний вісник України. – Режим доступу: www.gdo.kiev.ua. 4. Статистика України: науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА»

Мета освітнього компоненту «Авторське право та суміжні права» полягає в засвоєнні майбутніми фахівцями нормативно-правових актів чинного українського законодавства, міжнародно-правових актів, ратифікованих Україною у сфері інтелектуальної власності, авторського права та суміжних прав, у сприяння засвоєнню правових знань у сфері авторського права та суміжних прав, у формуванні вмінь і навичок застосовувати здобуті знання у подальшій професійній діяльності, формування у майбутніх фахівців розуміння сутності інтелектуальної власності; ознайомлення з основними об'єктами авторського права та суміжних прав. Можливості зробити реєстрацію авторського права на твір.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. АВТОРСЬКЕ ПРАВО: ПОНЯТТЯ, ЗАВДАННЯ, ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

1. Поняття авторського права.
2. Об'єктивне і суб'єктивне значення.
3. Завдання авторського права.
4. Основні принципи авторського права.

Тема 2. ЕВОЛЮЦІЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

1. Виникнення та розвиток авторського права.
2. Розвиток суміжних прав.
3. Становлення системи правової охорони авторського права і суміжних прав в Україні.
4. Становлення та розвиток державного управління в авторському праві та суміжних правах.
5. Становлення та розвиток законодавства з авторського права та суміжних прав в Україні. Розвиток законодавства в ЄС.

Тема 3. ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

1. Поняття твору та його ознаки.
2. Службові твори.
3. Твори, які не охороняються авторським правом.
4. Види творів та їх характеристика.
5. Літературні твори.
6. Особисті листи, щоденники як особливий вид творів.
7. Наукові твори.

Тема 4. СУБ'ЄКТИ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

1. Неповнолітні і недієздатні автори.
2. Іноземні автори як суб'єкти авторських прав.

3. правонаступники як суб'єкти авторських прав.

4. Перекладач як суб'єкт авторського права.

Тема 5. ЗМІСТ ТА УМОВИ ДІЇ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

1. Авторське право і окремі авторські правомочності.

2. Види авторських прав.

3. Загальна характеристика особистих немайнових прав авторів.

4. Загальна характеристика майнових прав авторів.

Тема 6. ВИНИКНЕННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

1. Презумпція авторського права.

2. Державна реєстрація авторського права в Україні.

3. Порядок реєстрації авторського права в країнах ЄС.

Тема 7. РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ АВТОРСЬКИМИ ПРАВАМИ

1. Договір про передачу права на використання твору.

2. Договір про передачу (відчуження) майнових авторських прав.

3. Договір замовлення.

4. Інші види авторських договорів.

5. Розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності на твір відповідно до Цивільного кодексу України.

6. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

7. Ліцензійний договір.

8. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

9. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

Тема 8. СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ СУМІЖНИХ ПРАВ

1. Суміжні права: поняття і загальна характеристика.

2. Зміст і межі суб'єктивних суміжних прав.

3. Вільне використання об'єктів суміжних прав.

4. Сфера дії суміжних права.

Тема 9. КОЛЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ АВТОРСЬКИМИ І СУМІЖНИМИ ПРАВАМИ

1. Передумови виникнення та поняття колективного управління авторськими та суміжними правами.

2. Суспільна роль організацій колективного управління правами.

3. Еволюція колективного управління та види прав до яких застосовуються колективне управління.

4. Специфіка форм та характеру діяльності організацій колективного управління авторськими та суміжними правами.

5. Функції організацій колективного управління авторськими та суміжними прав.
6. Становлення системи колективного управління авторськими та суміжними правами в Україні.
7. Розвиток системи колективного управління авторськими та суміжними правами в країнах ЄС.

Тема 10. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ.

1. Суб'єкти права на захист.
2. Види порушень авторських прав.
3. Форми захисту.
4. Способи цивільно-правового захисту авторських і суміжних прав.
5. Адміністративна відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.
6. Кримінальна відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.
7. Особливості правового захисту прав українських авторів за межами України.

Тема 11. МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ АВТОРСЬКИХ І СУМІЖНИХ ПРАВ.

1. Участь України в міжнародній системі охорони авторських права та суміжних прав.
2. Проблеми співвідношення норм національного законодавства та норм міжнародного права.
3. Конвенція про охорону літературних і художніх творів.
4. Всесвітня конвенція про авторське право.
5. Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення.
6. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм.
7. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право.
8. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми.
9. Всесвітня організація інтелектуальної власності.
10. Угода про торговельні аспекти прав на інтелектуальну власність (Угода TRIPS).
11. Охорона авторського права та суміжних прав українських авторів та іноземних авторів.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА»

Варіант 1

1. Дайте визначення поняття інтелектуальної власності.
2. Проаналізуйте авторський договір та його особливості.

3. Перекладач К. уклав договір з редакцією журналу «Іноземна література» на переклад українською мовою твору відомого американського письменника Т. Згодом він виявив, що частину його перекладу використав інший журнал без його згоди та без зазначення його імені. Він звернувся за поясненнями до редакції журналу «Іноземна література», яке відповіло, що порушень його прав немає, мова йде не про переклад в цілому, а тільки про його частину, крім того ніяких заборон та заперечень з цього приводу у договорі не було. Американський письменник Т. теж не заперечував проти такого опублікування. Який договір повинний бути укладений з перекладачем? Може первинний автор твору, який перекладається, розпоряджуватися перекладом? Відповідь мотивуйте, посилаючись на чинне законодавство.

Варіант 2

1. Дайте характеристику системі правової охорони інтелектуальної власності.
2. Проаналізуйте види авторських договорів.
3. Видавництво «Культура» вирішило видати збірник «Українське мистецтво», де мало намір розмістити статті різних авторів про відомих українських художників, що публікувалися в періодичній пресі. Чи має видавництво укласти договори із цими авторами і на яких умовах? Відповідь мотивуйте, посилаючись на правові норми.

Варіант 3

1. Визначте поняття авторського права.
2. Проаналізуйте умови авторського договору.
3. Художник В. продав художній галереї свою картину, про що й був укладений відповідний договір. Після продажу картини В. почав вимагати від галереї сплати відсотків від ціни продажу картини. Як слід вирішити справу? Чи може художник В. претендувати на додаткову виплату відсотків від ціни продажу картини?

Варіант 4

1. Визначить предмет та метод авторського права.
2. Проаналізуйте міжнародні норми у сфері захисту авторських прав.
3. В телевізійній постановці на каналі УТ-1 було використано повість італійського письменника, переклад якої українською мовою здійснив

український перекладач К. Який договір повинен бути укладений для законності використання повісті?

Варіант 5

1. Проаналізуйте авторське право в об'єктивному і суб'єктивному розумінні.

2. Дайте загальну характеристику авторському договору: предмет, сторони, форми.

3. Письменник Д. звернувся до суду з позовом про припинення виробництва і розповсюдження його роману видавництвом «Світ». Д. вимагав вилучення у відповідача примірників книги та стягнення збитків. Д. мотивував свої вимоги тим, що права на видання роману він передав видавництву «Книга», з яким уклав авторський договір, ніяких договорів з видавництвом «Світ» він не укладав, прав видавництву «Світ» на відтворення і розповсюдження свого роману не надавав. Представник видавництва «Світ» у суді проти позову заперечував, тому що авторських прав Д. видавництво не порушувало, оскільки тиражувало та розповсюджувало книжки на умовах договору з видавництвом «Книга», яке надало йому права на перевидання даного роману. Як слід вирішити справу? Які права автора були порушені?

Варіант 6

1. Дайте характеристику основним джерелам авторського права.

2. Визначте права та обов'язки авторів.

3. Письменник Р. відправив рукопис свого роману у видавництво «Нова література» для вирішення питання його публікації. Видавництво прийняло рукопис для опублікування, про що письмово повідомило Р., але звернулось до письменника з пропозицією допрацювати роман з урахуванням вимог редактора та встановила строк. Р. виконав усі вимоги видавництва. Через місяць видавництво повернуло рукопис з поясненням, про неможливість його опублікування в зв'язку з тим, що Р. є невідомим автором для широкого кола читачів та навряд чи тираж буде проданий. Р. звернувся до суду з позовом про стягнення з видавництва авторської винагороди. На засіданні суду представник видавництва позов Р. не визнав, пояснюючи це тим, що договір на опублікування роману з Р. не укладався, а прохання допрацювати рукопис було викликано з метою покращення якості роману. Яке рішення повинний прийняти суд?

Варіант 7

1. Охарактеризуйте основні принципи авторського права.

2. Проаналізуйте права та обов'язки користувачів.

3. Картину М. «Зимові канікули» купив Ф. Через рік М. звернувся з проханням до Ф. надати йому можливість зняти копію з картини. Але Ф.

відмовив, посилаючись на те, що через декілька тижнів виставляє картину на аукціон для продажу. Картина має великий успіх та була продана за ціною значно більшою, ніж вона була придбана у М.. М. звернувся до Ф. з вимогою сплатити йому частку від продажної вартості картини. Ф. відмовився, мотивуючи тим, що він розрахувався повністю, коли купував картину. Наскільки прохання М. є правомірними: можливість зняти копію з картини; вимога сплати частки від нової продажної вартості картини?

Варіант 8

1. Визначте термін дії авторського права.
2. Визначте відповідальність сторін за порушення авторського договору.
3. На замовлення телебачення П. та Л. зробили переклад творів іноземних авторів, що не охороняються, на українську мову. Однак винагороду за використання перекладу перекладачі не одержали. Керівництво телебачення вважає, якщо переклади робилися з творів, які не охороняються, то й переклад не охороняється. Крім того вони вважають, що переклад не може мати творчого характеру. Телебачення згодне сплати перекладачам певні гроші, але тільки за технічну роботу. Перекладачі звернулися за консультацією до юристів. Проаналізуйте ситуацію, яка виникла. Як треба вирішити справу?

Варіант 9

1. Дайте визначення поняттю та видам об'єктів авторського права.
2. Проаналізуйте підстави припинення авторського договору.
3. Співавтори Н. та К. підготували літературний твір, але при його написанні не визначилися стосовно розміру авторської винагороди для кожного з них. Після опублікування твору між ними виникла суперечка про розмір винагороди. Вони звернулись до видавництва з проханням допомогти їм вирішити спір. Проаналізуйте ситуацію, яка виникла за допомогою нормативно-правових актів.

Варіант 10

1. Дайте характеристику твору та умовам розповсюдження авторського права на твори літератури, науки, мистецтва.
2. Визначте поняття суміжних прав.
3. Автор музичного твору Т. звернувся до виробника фонограм з проханням зафіксувати його музичний твір на матеріальному носії. На яких умовах і які права він можете передати виробнику фонограми?

Варіант 11

1. Проаналізуйте види творів.
2. Дайте характеристику об'єктам суміжних прав.
3. За договором з видавництвом С. підготувала підручник. Після його опублікування С. виявила, що в зміст підручника були внесені зміни, додані

розділи та в неї з'явився співавтор. С. звернулася до видавництва з вимогою роз'яснити ситуацію, але видавництво вважало, що воно мало право доручити іншому фахівцю зробити певні зміни та доповнення для покращення якості підручника, тому цілком правомірним є вказівка на ще одного автора. Наскільки правомірною є дана ситуація? Як слід вирішити справу? Відповідь мотивуйте з посиланням на правові норми.

Варіант 12

1. Дайте характеристику творам, які не є об'єктами авторського права.

2. Проаналізуйте суб'єкти суміжних прав.

3. Поет Л. написав поему «Моя земля». За його дозволом перекладач О. переклав її на англійську мову. Французький письменник А. виявив бажання перекласти поему французькою мовою, але оскільки українською мовою він не володів, то хотів перекласти з англійської. Але не знав, від кого просити дозволу на переклад. Юрисконсульт М. порадив звернутися за дозволом до автора поеми, а адвокат А. – до О., який переклав поему на англійську мову. Як слід вирішити справу?

Варіант 13

1. Проаналізуйте способи створення творів.

2. Визначте термін дії суміжних прав.

3. Радіостанція «Лотос» у рубриці «Останні новини науки та техніки» передала в ефір опубліковану в журналі статтю М. М. поставив до радіостанції вимогу про сплату винагороди. Вимога була відхилена, керуючись тим, що згідно з авторським законодавством усі опубліковані наукові статті можуть транслюватися в ефірі без згоди автора та без сплати йому винагороди. В яких випадках чинне законодавство в сфері авторського права допускає використання творів науки без згоди автора та сплати йому винагороди?

Варіант 14

1. Визначте поняття та види суб'єктів авторського права.

2. Проаналізуйте зміст суб'єктивних суміжних прав.

3. Декілька авторів створили малюнки, які згодом було використано ТОВ «Ліра» при виробництві чайних сервізів. Автори вимагали від ТОВ «Ліра» укладення договору на використання їх малюнків, посилаючись на те, що на всі твори, зокрема й виконані в порядку службового завдання, авторське право належить самим авторам. ТОВ «Ліра» відмовилося задовольнити таку вимогу, оскільки в трудовому договорі зазначено, що право на використання всіх творчих результатів інтелектуальної власності працівників належить саме підприємству. Більше того, товариство вважає, що створено промислові зразки, а не твори, що охороняються авторським правом. Як треба вирішити спір?

Варіант 15

1. Дайте характеристику авторам як суб'єктам авторського права.
2. Обґрунтуйте механізм правової охорони прав виконавців.
3. На замовлення лялькового театру В. створив сценарій новорічної вистави, який був прийнятим театром за актом. Під час репетицій текст сценарію було змінено без згоди автора. Після закінчення новорічних вистав автору було відмовлено у виплаті винагороди на тій підставі, що від написаного ним сценарію нічого не залишилось. Як слід вирішити дану ситуацію?

Варіант 16

1. Дайте характеристику правонаступникам як суб'єктам авторського права.
2. Обґрунтуйте механізм правової охорони прав виробників фонограм.
3. Композитор В. написав сонату, яку виконав оркестр Українського радіо. З ким і на яких умовах необхідно укласти договір про виконання? Що є об'єктом цього договору?

Варіант 17

1. Дайте характеристику упорядникам, перекладачам як суб'єктам авторського права.
2. Обґрунтуйте механізм правової охорони прав організацій мовлення.
3. На замовлення кіностудії Д. підготував сценарій. Після випуску фільму виявилось, що ім'я Д. в титрах фільму відсутнє. У кіностудії Д. пояснили, що його ім'я було виключено із титрів за вимогою замовника, тому що сценарій перероблявся та в нього були внесені зміни. Як слід вирішити ситуацію, що виникла? Відповідь мотивуйте з посиланням на законодавчі акти.

Варіант 18

1. Проаналізуйте поняття співавторства та його ознаки.
2. Дайте загальну характеристику вільного використання об'єктів суміжних прав.
3. Перекладач К. уклав договір з редакцією журналу «Іноземна література» на переклад українською мовою твору відомого американського письменника Т. Згодом він виявив, що частину його перекладу використав інший журнал без його згоди та без зазначення його імені. Він звернувся за поясненнями до редакції журналу «Іноземна література», яке відповіло, що порушень його прав немає, мова йде не про переклад в цілому, а тільки про його частину, крім того ніяких заборон та заперечень з цього приводу у договорі не було. Американський письменник Т. теж не заперечував проти такого опублікування. Який договір повинний бути укладений з перекладачем? Може первинний автор твору, який перекладається, розпоряджуватися перекладом? Відповідь мотивуйте, посилаючись на чинне законодавство.

Варіант 19

1. Визначте види співавторів.
2. Проаналізуйте колективне управління майновими правами.
3. Видавництво «Культура» вирішило видати збірник «Українське мистецтво», де мало намір розмістити статті різних авторів про відомих українських художників, що публікувалися в періодичній пресі. Чи має видавництво укласти договори із цими авторами і на яких умовах? Відповідь мотивуйте, посилаючись на правові норми.

Варіант 20

1. Дайте визначення поняттю та видам службових творів.
2. Проаналізуйте механізм захисту авторських і суміжних прав.
3. Художник В. продав художній галереї свою картину, про що й був укладений відповідний договір. Після продажу картини В. почав вимагати від галереї сплати відсотків від ціни продажу картини. Як слід вирішити справу? Чи може художник В. претендувати на додаткову виплату відсотків від ціни продажу картини?

Варіант 21

1. Визначте особливості використання службових творів.
2. Проаналізуйте суб'єкти права на захист.
3. Письменник Д. звернувся до суду з позовом про припинення виробництва і розповсюдження його роману видавництвом «Світ». Д. вимагав вилучення у відповідача примірників книги та стягнення збитків. Д. мотивував свої вимоги тим, що права на видання роману він передав видавництву «Книга», з яким уклав авторський договір, ніяких договорів з видавництвом «Світ» він не укладав, прав видавництву «Світ» на відтворення і розповсюдження свого роману не надавав. Представник видавництва «Світ» у суді проти позову заперечував, тому що авторських прав Д. видавництво не порушувало, оскільки тиражувало та розповсюджувало книжки на умовах договору з видавництвом «Книга», яке надало йому права на перевидання даного роману. Як слід вирішити справу? Які права автора були порушені?

Варіант 22

1. Дайте характеристику суб'єктивному авторському праву і визначте його зміст.
2. Обґрунтуйте форми захисту авторських прав і суміжних прав.
3. Письменник Р. відправив рукопис свого роману у видавництво «Нова література» для вирішення питання його публікації. Видавництво прийняло рукопис для опублікування, про що письмово повідомило Р., але звернулось до письменника з пропозицією допрацювати роман з урахуванням вимог редактора та встановила строк. Р. виконав усі вимоги видавництва. Через

місяць видавництво повернуло рукопис з поясненням, про неможливість його опублікування в зв'язку з тим, що Р. є невідомим автором для широкого кола читачів та навряд чи тираж буде проданий. Р. звернувся до суду з позовом про стягнення з видавництва авторської винагороди. На засіданні суду представник видавництва позов Р. не визнав, пояснюючи це тим, що договір на опублікування роману з Р. не укладався, а прохання допрацювати рукопис було викликано з метою покращення якості роману. Яке рішення повинний прийняти суд?

Варіант 23

1. Дайте характеристику особистим немайновим правам авторів.
2. Проаналізуйте правопорушення в сфері авторських та суміжних прав.
3. Картину М. «Зимові канікули» купив Ф. Через рік М. звернувся з проханням до Ф. надати йому можливість зняти копію з картини. Але Ф. відмовив, посилаючись на те, що через декілька тижнів виставляє картину на аукціон для продажу. Картина має великий успіх та була продана за ціною значно більшою, ніж вона була придбана у М. М. звернувся до Ф. з вимогою сплатити йому частку від продажної вартості картини. Ф відмовився, мотивуючи тим, що він розрахувався повністю, коли купував картину. Наскільки прохання М. є правомірними: можливість зняти копію з картини; вимога сплати частки від нової продажної вартості картини?

Варіант 24

1. Визначте майнові права авторів.
2. Дайте характеристику санкціям, які передбачає законодавство за порушення авторських та суміжних прав.
3. На замовлення телебачення П. та Л. зробили переклад творів іноземних авторів, що не охороняються, на українську мову. Однак винагороду за використання перекладу перекладачі не одержали. Керівництво телебачення вважає, якщо переклади робилися з творів, які не охороняються, то й переклад не охороняється. Крім того вони вважають, що переклад не може мати творчого характеру. Телебачення згодне сплати перекладачам певні гроші, але тільки за технічну роботу. Перекладачі звернулися за консультацією до юристів. Проаналізуйте ситуацію, яка виникла. Як треба вирішити справу?

Варіант 25

1. Дайте загальну характеристику майнових авторських прав.
2. Проаналізуйте способи правового захисту авторських і суміжних прав.
3. Співавтори Н. та К. підготували літературний твір, але при його написанні не визначилися стосовно розміру авторської винагороди для кожного з них. Після опублікування твору між ними виникла суперечка про розмір винагороди. Вони звернулись до видавництва з проханням допомогти їм

вирішити спір. Проаналізуйте ситуацію, яка виникла за допомогою нормативно-правових актів.

Варіант 26

1. Охарактеризуйте майнові права інших осіб, що мають авторські права.
2. Дайте аналіз цивільно-правових способів захисту авторських і суміжних прав.
3. Автор музичного твору Т. звернувся до виробника фонограм з проханням зафіксувати його музичний твір на матеріальному носії. На яких умовах і які права він можете передати виробнику фонограми?

Варіант 27

1. Дайте визначення поняттю «вільне використання творів».
2. Охарактеризуйте цивільно-правові способи захисту авторських і суміжних прав.
3. За договором з видавництвом С. підготувала підручник. Після його опублікування С. виявила, що в зміст підручника були внесені зміни, додані розділи та в неї з'явився співавтор. С. звернулася до видавництва з вимогою роз'яснити ситуацію, але видавництво вважало, що воно мало право доручити іншому фахівцю зробити певні зміни та доповнення для покращення якості підручника, тому цілком правомірним є вказівка на ще одного автора. Наскільки правомірною є дана ситуація?

Варіант 28

1. Визначте умови вільного використання творів.
2. Проаналізуйте кримінальну відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.
3. Поет Л. написав поему «Моя земля». За його дозволом перекладач О. переклав її на англійську мову. Французький письменник А. виявив бажання перекласти поему французькою мовою, але оскільки українською мовою він не володів, то хотів перекласти з англійської. Але не знав, від кого просити дозволу на переклад. Юрисконсульт М. порадив звернутися за дозволом до автора поеми, а адвокат А. – до О., який переклав поему на англійську мову. Як слід вирішити справу? Відповідь мотивуйте з посиланням на правові норми.

Варіант 29

1. Дайте аналіз використанню творів шляхом репродукування.
2. Охарактеризуйте склад злочину проти авторських і суміжних прав.
3. Радіостанція «Лотос» у рубриці «Останні новини науки та техніки» передала в ефір опубліковану в журналі статтю М. М. поставив до радіостанції вимогу про сплату винагороди. Вимога була відхилена, керуючись тим, що згідно з авторським законодавством усі опубліковані наукові статті можуть транслюватися в ефірі без згоди автора та без сплати йому винагороди. В яких

випадках чинне законодавство в сфері авторського права допускає використання творів науки без згоди автора та сплати йому винагороди?

Варіант 30

1. Визначте термін дії авторського права.

2. Охарактеризуйте адміністративну відповідальність за порушення авторських і суміжних прав.

3. На замовлення кіностудії Д. підготував сценарій. Після випуску фільму виявилось, що ім'я Д. в титрах фільму відсутнє. У кіностудії Д. пояснили, що його ім'я було виключено із титрів за вимогою замовника, тому що сценарій перероблявся та в нього були внесені зміни. Як слід вирішити ситуацію, що виникла? Відповідь мотивуйте з посиланням на законодавчі акти.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА»

1. Історія розвитку авторського права і суміжних прав.

2. Перші джерела авторського права і суміжних прав.

3. Загальна характеристика Цивільного кодексу України та Закону України «Про авторське право як джерела авторського права».

4. Предмет та метод авторського права і суміжних прав як інституту права інтелектуальної власності.

5. Основні завдання авторського права і суміжних прав.

3. Характеристика принципів авторського права і суміжних прав.

6. Літературні твори як об'єкти авторського права.

7. Музичні твори як об'єкти авторського права.

8. Твори, які не охороняються авторським правом.

9. Службові твори.

10. Особливості правового становища неповнолітніх і недієздатних авторів.

11. Іноземні автори як суб'єкти авторських прав.

12. правонаступники як суб'єкти авторських прав.

13. Строк дії авторських прав.

14. Право автора на ім'я. Право авторства.

15. Вільне використання творів.

16. Презумпція авторства та його значення для захисту авторських прав.

17. Виникнення авторського права на твір.

18. Порядок реєстрації авторських прав на твір.

19. Свідоцтво про реєстрації авторських прав на твір.

20. Права та обов'язки Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій.

21. Особливості реєстрації авторських прав на твір у країнах Європейського Союзу?

22. Авторські ліцензійні договори: поняття, характеристика та види.

23. Відповідальність сторін за авторським договором.

24. Місце суміжних прав у системі права інтелектуальної власності.

25. Охорона суміжних прав та критерії її надання. Строк охорони суміжних прав.

26. Правила торгівлі екземплярами аудіовізуальних творів.

27. Захист прав українських авторів за межами України.

28. Права творчих об'єднань із захисту авторських прав.

29. Захист авторського права міжнародними правовими нормами.

30. Охорона та захист суміжних прав національним законодавством України.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА»

1. Правове регулювання договірних відносин / англ. та укр. мовами: навч. посібн. / Гаряєва Г.М., Гаєвая О. В., Лисенко І.В., Кузьменко О.В., Перевалова Л.В. – Харків: НТУ «ХП», ФОП Панов А.М., 2021. 404 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/55377>

2. Методичні вказівки до практичних занять з навчального курсу «Правові засади інтелектуальної власності»/ уклад. І.В. Лисенко, Г.М. Гаряєва, Л.В. Перевалова, М. М. Ткачов – Харків: НТУ «ХП», 2024. – 64 с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/74805>

3. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів з навчального курсу «Авторське право і суміжні права» / уклад.: І. В. Лисенко, Г. М. Гаряєва, Л. В. Перевалова, М. М. Ткачов, М.О. Семко – Харків: НТУ «ХП», 2024. – 80с. URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/83837>

Список використаної літератури

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

2. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 берез. 1883 р. : міжнар. документ від 20 берез. 1883 р.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text (дата звернення: 23.03.2026).

3. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин від 2 груд. 1961 р. : міжнар. документ від 2 груд. 1961 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_856#Text (дата звернення: 23.03.2026).

4. Договір про патентну кооперацію від 19 черв. 1970 р. : міжнар. документ від 19 черв. 1970 р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895_001#Text (дата звернення: 23.03.2026).

5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

6. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 лип. 2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 23.03.2026).

8. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

9. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січ. 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21–22. Ст. 135.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

10. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40–41, № 42. Ст. 492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

11. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 1 груд. 2022 р. № 2811-IX. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 23.03.2026).

12. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

13. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3688-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

14. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг : Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3689-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 7. Ст. 36. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

15. Про правову охорону географічних зазначень : Закон України від 16 черв. 1999 р. № 752-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 32. Ст. 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

16. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 15 груд. 1993 р. № 3116-XII // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 21. Ст. 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

17. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів : Закон України від 5 листоп. 1997 р. № 621/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 8. Ст. 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/621/97-вр#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

18. Про приєднання України до Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків : Закон України від 1 черв. 2000 р. № 1763-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 37. Ст. 310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1763-14#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал парламенту України. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>

2. Кабінет міністрів України. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/>

3. Офіційний вісник України. – Режим доступу: www.gdo.kiev.ua.

4. Статистика України: науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН»

Мета освітнього компоненту «Правове регулювання трудових відносин» полягає в отриманні студентами теоретичних знань у сфері правового регулювання трудових та тісно пов'язаних з ними відносин; визначення напрямків правового регулювання трудових відносин; набутті навичок роботи з нормативними актами, вміння вирішувати практичні ситуації у сфері правового регулювання трудових правовідносин; підготовці до практичної діяльності висококваліфікованих спеціалістів із всебічним знанням трудового права.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ПОНЯТТЯ ПРЕДМЕТУ, ОЗНАКИ ТА СУТНІСТЬ ТРУДОВОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Предмет та метод трудового права.
2. Функції та принципи трудового права.
3. Система трудового права.
4. Джерела трудового права.
5. Суб'єкти трудового права.
6. Трудові правовідносини.

Тема 2. ПОНЯТТЯ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ ТА ПОРЯДОК ЙОГО УКЛАДАННЯ

1. Закон України «Про колективні договори і угоди».
2. Поняття колективного договору та його умови.
3. Сторони, які приймають участь при проведенні переговорів.
4. Зміст колективного договору та порядок його прийняття.

Тема 3. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР. КОНТРАКТ

1. Поняття і сторони трудового договору.
2. Зміст трудового договору. Види та укладення трудового договору.
3. Умови і порядок прийому на роботу. Облік трудової діяльності працівника. Випробування при прийнятті на роботу.
4. Переведення та переміщення працівника. Зміна істотних умов праці.
4. Підстави припинення трудового договору.
5. Контракт як особлива форма трудового договору.

Тема 4. РОБОЧИЙ ЧАС І ЧАС ВІДПОЧИНКУ

1. Поняття робочого часу та його види.
2. Порядок встановлення скороченого та неповного робочого часу.
3. Поняття і види часу відпочинку.
4. Поняття і види та порядок надання відпустки.

Тема 5. ОПЛАТА ПРАЦІ. ГАРАНТІЙНІ ТА КОМПЕНСАЦІЙНІ ВИПЛАТИ

1. Сучасний стан нормативно-правового забезпечення державного регламентування оплати праці.
2. Оплата праці та її структура оплати праці.
3. Види регулювання оплати праці. Гарантії і компенсації.
4. Зарубіжний досвід державного регулювання оплати праці.

Тема 6. ДИСЦИПЛІНА ТРУДА І ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

1. Трудова дисципліна і засоби її забезпечення.
2. Дисциплінарна відповідальність, її види і порядок застосування.
3. Матеріальна відповідальність працівників.

Тема 7. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ

1. Особливості правового регулювання праці жінок.
2. Особливості правового регулювання праці молоді

Тема 8. ТРУДОВІ СУПЕРЕЧКИ ТА ПОРЯДОК ЇХ РОЗГЛЯДУ

1. Поняття трудових спорів та їх класифікація.
2. Індивідуальні трудові спори і порядок їх вирішення.
3. Порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). Страйк.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН»

Варіант 1

1. Джерела трудового права України.
2. Перевод робітника на іншу роботу.
3. Після сварки зі співробітником інституту Н. звернувся до власника заявою про звільнення з посади. Наступного дня він вирішив забрати свою заяву назад, але йому відмовили, посилаючись на те, що наказом його звільнено за угодою сторін ще вчора. Як вирішити цей спір?

Варіант 2

1. Припинення трудових відносин з ініціативи робітника.
2. Поняття трудової дисципліни і методи її забезпечення.
3. Тесляр Л. працював за строковим договором. За три місяці до його закінчення він подав заяву про звільнення в зв'язку з переведенням його жінки на роботу в іншу місцевість. На наступний день він на роботу не вийшов і виїхав з міста. Коли він одержав трудову книжку, з'ясувалося, що він

звільнений за п.4 Ст. 40 КЗпП. Л. звернувся до прокурору зі скаргою на дії власника. Яку відповідь повинен дати прокурор?

Варіант 3

1. Порядок укладання трудового контракту.

2. Зміст колективного договору.

3. Кисіль звернувся 5 січня до власника з заявою про звільнення в зв'язку з тим, що він знайшов інше місце роботи. Власник 25 березня видав наказ про звільнення К. за власним бажанням. К. оскаржив це звільнення, пояснюючи, що перейти на нове місце роботи він збирався в січні, а зараз воно вже зайняте. Чи підлягає вимога задоволенню?

Варіант 4

1. Порядок прийому на роботу.

2. Умови переміщення на іншу роботу.

3. Інженери П. і К., які працювали в одному відділі, звернулися до юриста за консультацією. В зв'язку зі скороченням штату, хто з них має бути залишений на роботі. П. має вищу освіту та безперервний стаж роботи за фахом. К. має таку ж саму освіту, певний стаж роботи і утримує трьох неповнолітніх дітей. Яку відповідь повинен дати їм юрист?

Варіант 5

1. Робочий час і його види.

2. Випробувальний строк.

3. Ч., яка працювала інженером 12 років, була попереджена про звільнення в зв'язку з скороченням штату. Вона заперечувала, тому що вона навчається в вузі, має на утриманні двох малолітніх дітей, а залишений на роботі Г. працює тільки один рік, самотній і має дисциплінарне стягнення. Як треба вирішити справу?

Варіант 6

1. Порядок укладання колективного договору.

2. Умови встановлення нормального робочого часу.

3. За появу на роботі у нетверезому стані Г. перенесли чергову відпустку на зимовий час і позбавили його премії. Через два тижні він знову з'явився на роботі у нетверезому стані. Його було звільнено за систематичне порушення трудової дисципліни на підставі п.3, ст.40 КЗпП. Г. звернувся до суду з позовом про поновлення його на роботі. Яке рішення повинен винести суд?

Варіант 7

1. Право робітника на оплату праці та його захист.

2. Комісії з трудових спорів: порядок створення та повноваження.

3. С. хворіла 4 місяці і три дні. Її було звільнено за п.5 ст.40 КЗпП України. В позовній заяві про поновлення на роботу вона повідомила, що є

єдиним працездатним членом сім'ї, на її утриманні знаходиться двоє неповнолітніх дітей. Як повинен вирішити справу суд?

Варіант 8

1. Скорочений робочий час та умови його призначення.

2. Встановлення повної матеріальної відповідальності робітників за шкоду, заподіяну його діями підприємству, установі, організації.

3. Т., яка працювала майстром, 2 серпня подала заяву про звільнення за власним бажанням і наступного дня припинила роботу. 15 серпня за згодою профспілкового органу, вона була звільнена за прогул. Т. звернулася до суду з позовом про зміну формулювання причини звільнення. Чи підлягає скарга задоволенню?

Варіант 9

1. Порядок надання відпустки.

2. Неповний робочий час і порядок його встановлення.

3. Завідуюча дитячою поліклінікою А. грубо поводитися з хворими дітьми та їх батьками. На неодноразові скарги головний лікар заходів не вживав. Про це було надруковано в місцевій газеті. На підставі статті А. була звільнена за Ст. 45 КЗпП України. Вона звернулася з позовом до суду. Яке рішення повинен прийняти суд?

Варіант 10

1. Звільнення з роботи з ініціативи робітника.

2. Умови переміщення робітника на іншу роботу.

3. К. подав заяву про звільнення за власним бажанням 8 серпня. 9 жовтня він залишив роботу, але трудова книжка йому не була видана. Власник вважав, що К. треба звільнити за прогул. К. заперечував і звернувся до суду. Як вирішити даний спір?

Варіант 11

1. Поняття, зміст та порядок укладання трудового контракту.

2. Дисциплінарні стягнення: порядок накладання та зняття.

3. Працівник підприємства П., який в період здачі продукції замовнику працював по 10–12 годин на добу, став вимагати додаткової оплати праці за роботу в надурочний час та за роботу у святкові і неробочі дні, посилаючись на відповідні норми закону.

Варіант 12

1. Поняття, зміст і порядок укладання трудового контракту.

2. Пенсії: поняття та види.

3. Сімнадцятирічний учень ПТУ Р. мав намір влаштуватись на роботу в період літніх канікул на завод. Але у відділі кадрів йому в цьому відмовили, посилаючись на неповноліття та відсутність дозволу батьків на

працевлаштування. Чи правомірна відмова? З якого віку та за яких умов громадяни можуть бути суб'єктом трудового права?

Варіант 13

1. Підстави припинення трудового договору /контракту/ відповідно до Кодексу Закону про працю.

2. Джерела трудового права.

3. Працівник заводу «Південь» С. звернувся до голови профспілкового комітету заводу з проханням здійснити представництво та захист його інтересів в районному суді з приводу трудового спору. Але голова профспілкового комітету відмовив йому у цьому, посилаючись на те, що С. не є членом профспілкової організації. Чи правомірна така відмова? Яким нормативним актом регулюються ці питання?

Варіант 14

1. Припинення трудових відносин з ініціативи працівника.

2. Соціальне страхування та його види.

3. Профспілковий комітет державного підприємства «ФЕД», розглянувши матеріали щодо систематичних порушень трудових обов'язків водієм підприємства Г., поставив перед директором підприємства вимоги щодо його звільнення з роботи. Чи правомірні вимоги профспілкового комітету та чи зобов'язаний директор їх виконати?

Варіант 15

1. Порядок припинення трудових відносин з ініціативи третіх осіб.

2. Умови встановлення матеріальної відповідальності робітників.

3. Група працівників ЗАТ «Блискавка» звернулася до профспілкового комітету підприємства зі скаргою про тривалу затримку виплати заробітної плати. У зв'язку з цим, головою профкому був зроблений запит на адресу правління ЗАТ про наявність коштів на рахунках підприємства. Чи зобов'язаний роботодавець надати інформацію на такий запит? З яких питань та в який термін роботодавці зобов'язані надавати інформацію на запити профспілки?

Варіант 16

1. Робочий час і його види.

2. Порядок укладання колективного трудового договору.

3. Директор авторемонтного підприємства і голова профспілкового комітету склали і підписали колективний договір, після чого наказом по підприємству було оголошено про набрання його чинності. Чи правомірні дії директора і голови профкому автопідприємства? Який порядок укладання колективного договору?

Варіант 17

1. Час відпочинку та його види.

2. Особливості прийняття на роботу неповнолітніх.

3. У відповідності з колективним договором керівництво підприємства взяло на себе зобов'язання щодо забезпечення працівників безкоштовним паливом. Коли робітник Х. звернувся з проханням про надання йому палива, керівник підприємства відмовив йому в цьому. Відмова була аргументована тим, що Х. не приймав участі у процедурі прийняття колективного договору, бо приступив до роботи вже після його підписання, а крім того він не є членом профспілки. Як слід вирішити спір?

Варіант 18

1. Підстави та умови матеріальної відповідальності.

2. Поняття трудової дисципліни і методи її забезпечення.

3. Р. був прийнятий на роботу в конструкторське бюро інженером-конструктором з випробувальним строком один місяць. За два дні до закінчення цього строку його попередили у відділі кадрів, що випробувальний строк йому продовжили ще на місяць, а через тиждень він був звільнений, як такий, що не витримав випробування. Р. звернувся з позовом до суду про поновлення на роботі. Яке рішення має винести суд?

Варіант 19

1. Поняття трудових спорів, їх види і причини виникнення.

2. Поняття і сторони колективного договору.

3. К. прийняли на роботу заступником завідувача міським відділом соціального захисту населення. Раніше цю посаду займала інша працівниця, яку обрали секретарем обкому профспілки працівників державних установ. Чи можна потім звільнити К. з роботи для того, щоб секретар обкому профспілки, коли скінчиться строк її повноважень, змогла повернутися на попередню посаду?

Варіант 20

1. Відпустки, їх види та порядок надання.

2. Зміст трудового договору.

3. У зв'язку з переїздом на нове місце проживання, бухгалтер Є. 20 травня подала заяву про звільнення за власним бажанням. Директор підприємства вимагав від неї відпрацювання двох тижнів, Є. не погодилася та на наступний день не вийшла на роботу. Директор звільнив її за прогул. Є. звернулася до суду. Як слід вирішити питання?

Варіант 21

1. Суб'єкти трудових правовідносин.

2. Ненормований робочий час.

3. Працівник заводу Ф. за систематичну появу на роботі у стані алкогольного сп'яніння був звільнений згідно Ст. 40 п.7 КЗпП України без звернення до профспілки за отриманням попередньої згоди на звільнення. Ф. звернувся до суду із заявою про поновлення на роботі, оскільки вважав своє звільнення незаконним. Які рішення винесе суд? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 22

1. Трудові правовідносини.
2. Поняття трудової дисципліни та методи її забезпечення.
3. Наказом директора текстильного комбінату за узгодженням з профспілковим комітетом з метою виконання планових завдань були залучені до надурочних робіт працівники пошивного цеху. Чи правомірне таке залучення до надурочних робіт? Яка тривалість надурочних робіт допускається законодавством? Яка категорія працівників не може залучатися до надурочних робіт?

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН»

1. Джерела трудового права України.
2. Поняття, зміст та види трудового договору. Контракт як особлива форма трудового договору.
3. Випробування при прийнятті на роботу.
4. Підстави припинення трудового договору, їх класифікація.
5. Відмінності трудового договору від схожих на нього цивільно-правових договорів (договору підряду та договору про наданні послуг).
6. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника.
7. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця.
8. Робочий час за законодавством України: поняття, види, особливості.
9. Режим роботи: поняття, види, особливості.
10. Правове регулювання оплати праці в Україні.
11. Час відпочинку за законодавством України: поняття, види, особливості.
12. Відпустки за законодавством України: поняття, види та порядок надання.
13. Дисциплінарна відповідальність за трудовим правом України.
14. Матеріальна відповідальність працівників.
15. Порівняння матеріальної відповідальності працівника з цивільно-правовою відповідальністю.
16. Охорона праці.

17. Особливості регулювання праці жінок та молоді
18. Індивідуальні правові спори та порядок їх вирішення
19. Колективні трудові спори (конфлікти) та порядок їх вирішення.
20. Державний нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю.
21. Поняття та правовий статус безробітного в Україні.
22. Оплата праці в Україні і світі. Порівняльний аналіз;
23. Соціальна політика в Україні та у будь-якій країні Євросоюзу;
24. Соціальний захист людей похилого віку в Україні сьогодні (нормативні акти, Закони) та соціальний захист людей похилого віку у будь-якій країні Євросоюзу (нормативні акти, Закони);
25. Правове регулювання забезпечення зайнятості населення;
26. Правове регулювання працевлаштування населення;
27. Проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин;
28. Дисципліна праці і відповідальність за її порушення;
29. Обмеження відрахувань із заробітної плати.
30. Поняття і види пенсій.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН»

1. Основи трудового права [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання для практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Гаєвая, Г. М. Гаряєва, Л. В. Перевалова ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ «ХП», 2025. – 114 с.
URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95587>

2. Правове регулювання трудових відносин: навч. посібник / Л.В. Перевалова, О.В. Гаєвая, Г.М. Гаряєва, І.В. Лисенко, О.Л. Муренко. Харків: НТУ «ХП», ФОП Панов А.М., 2018. – 164 с.

3. Цивільне право України [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з цивільного права України з дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. І. В. Лисенко, А. М. Лисенко, М. М. Ткачов ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ «ХП», 2025. – 126 с.
URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95579>

4. Правові засади дотримання суспільної та академічної доброчесності серед здобувачів освіти [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання для

практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Гаєвая ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХП», 2025. – 36 с.
URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95585>

5. Основи адміністративного та кримінального права України [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Кузьменко ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХП», 2025. – 74 с.
URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95583>

6. Основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні та їх правове регулювання [Електронний ресурс] : конспект лекцій та завдання до практичних занять з навчальної дисципліни «Правознавство» : для студентів усіх спеціальностей / уклад. О. В. Кузьменко ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Електрон. текСт. дані. – Харків : НТУ «ХП», 2025. – 74 с.
URI: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/95582>

Список використаної літератури

Базова література:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

2. Кодекс законів про працю з постатейними матеріалами // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. 2004. № 1–2. К. : Юрінком.

3. Про колективні договори і угоди : Закон України від 1 лип. 1993 р. № 3356-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 36. Ст. 361.

4. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15 верес. 1999 р. № 1045-ХІV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 45. Ст. 397.

5. Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності : Закон України від 24 трав. 2001 р. № 2436-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 32. Ст. 171.

6. Про відпустки : Закон України від 15 листоп. 1996 р. № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 2. Ст. 4.

7. Про зайнятість населення : Закон України від 1 берез. 1991 р. № 804-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 14. Ст. 170.

8. Про охорону праці : Закон України від 14 жовт. 1992 р. № 2695-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 49. Ст. 668.

9. Про оплату праці : Закон України від 24 берез. 1995 р. № 108/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17. Ст. 121.

10. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3 берез. 1998 р. № 137/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34. Ст. 227.

11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 46–47. Ст. 403.

12. Положення про Національну службу посередництва і примирення : Указ Президента України від 17 листоп. 1998 р. № 1258/98 // Офіційний вісник України. 1998. № 46. Ст. 1684.

13. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листоп. 1992 р. № 9 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. 2006. № 2.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України «Урядовий портал України». – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

3. Портал Ліга Закон: Закони України, останні новини України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua/>.

4. Офіційний сайт Інституту проблем законодавства ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://www.legality.kiev>

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета освітнього компоненту «Правове регулювання інноваційної діяльності» формування у здобувачі освіти системних знань щодо міжнародних стандартів та нормами національного законодавства, що регулюють інноваційний розвиток провідних країн світу та України, правовий статус суб'єктів, які реалізують інноваційну політику, організаційно-правові механізми регулювання інноваційної діяльності. Надання систематичних знань в межах норм міжнародного, європейського права, чинного національного законодавства, які регулюють інноваційну діяльність, її об'єкти, зміст, права та обов'язки суб'єктів, умов, за яких вона може бути здійснена.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІННОВАЦІЙ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

1. Визначення, цілі і напрямки інноваційно-інвестиційної діяльності.
2. Законодавство України в сфері інноваційної діяльності.
3. Основні поняття інноваційно-інвестиційної діяльності.

Тема 2. ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ІННОВАЦІЙ

1. Поняття інноваційної діяльності та її предмет.
2. Інновації, їх ознаки та функції.
3. Види інновацій.
4. Поняття та види інноваційної діяльності.

Тема 3. СУБ'ЄКТИ ТА ОБ'ЄКТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Суб'єкти інноваційної діяльності.
2. Загальна характеристика об'єктів інноваційної діяльності.

Тема 4. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Державна інноваційна політика та її мета.
2. Основні завдання держави в сфері інноваційної політики.
3. Пріоритетні напрями державної інноваційної політики.

Тема 5. ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

1. Сутність і завдання інноваційної політики підприємства.
2. Принципи формування інноваційної політики підприємства.
3. Складові інноваційної політики підприємства.
4. Виробничо-технічний та інноваційний потенціал підприємства.

Тема 6. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

1. Інноваційна діяльність як об'єкт управління.
2. Стратегічне управління інноваційною діяльністю.

3. Оперативне управління інноваційною діяльністю.
4. Організаційні структури управління інноваційною діяльністю.

Тема 7. СУЧАСНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ

1. Інноваційні підприємства та інфраструктура інноваційної діяльності.
2. Ринкові суб'єкти інноваційної діяльності.
3. Організаційні структури підтримки інноваційного підприємництва.
4. Організаційні форми інтеграції науки і виробництва.
5. Міжфірмова науково-технічна кооперація в інноваційних процесах.

Тема 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Стратегічне управління інноваційним розвитком організації.
2. Інноваційна діяльність та її ефективність.
3. Інноваційний процес та його особливості.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Варіант 1

1. Інновації та економічне зростання.
2. Зміст технологічного укладу.

Варіант 2

1. Сутнісна характеристика інноваційної діяльності.
2. Класифікації інновацій та їх особливості.

Варіант 3

1. Суть і зміст інноваційного менеджменту.
2. Еволюція інноваційного менеджменту в системі стратегічного управління підприємством.

Варіант 4

1. Інноваційний процес і його різновиди.
2. Інноваційний цикл.

Варіант 5

1. Різновиди і основні етапи інноваційного циклу.
2. Методи проектування інновацій.

Варіант 6

1. Методичні засади оцінки ринкової адекватності інновацій.
2. Застосування функціонально-вартісного аналізу при проектуванні інновацій.

Варіант 7

1. Мета, принципи і методи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні і світі.
2. Форми підтримки інноваційної діяльності.

Варіант 8

1. Інноваційна інфраструктура, її елементи та функції.
2. Управління інноваційною діяльністю на підприємстві.

Варіант 9

1. Стратегічне управління інноваційною діяльністю на підприємстві.
2. Вибір стратегічних напрямів інноваційного розвитку.

Варіант 10

1. Оптимізація портфеля бізнес-проектів підприємства-інноватора.
2. Проектне управління інноваціями на підприємстві.

Варіант 11

1. Принципи організації інноваційних процесів.
2. Види інноваційних організацій.

Варіант 12

1. Інформаційне забезпечення інноваційних процесів.
2. Організація впровадження й трансферу наукових інновацій.

Варіант 13

1. Сутність та особливості малого інноваційного бізнесу.
2. Форми інтеграції науки і виробництва.

Варіант 14

1. Науково-технічне співробітництво.
2. Інноваційні венчурні фонди.

Варіант 15

1. Роль венчурного бізнесу в розвитку інноваційної діяльності.
2. Планування інноваційної діяльності.

Варіант 16

1. Формування команди.
2. Лідерство при реалізації інноваційних проектів і програм.

Варіант 17

1. Вплив структури управління на інноваційні можливості організації.
2. Інноваційний проект: поняття та основні види.

Варіант 18

1. Життєвий цикл інноваційного проекту.
2. Управління реалізацією інноваційних проектів.

Варіант 19

1. Ресурсне забезпечення інноваційного проекту.
2. Інформаційне та програмне забезпечення для управління проектами.

Варіант 20

1. Форми і методи стимулювання інноваційної діяльності.

2. Стимулювання вищого менеджменту організації до інноваційної діяльності.

Варіант 21

1. Види ефективності (ефектів) інноваційної діяльності.
2. Основні показники ефективності інноваційної діяльності.

Варіант 22

1. Критерії інвестиційної привабливості та оцінки інноваційних проектів.
2. Поняття інтелектуального капіталу і інтелектуальної власності підприємства.

Варіант 23

1. Об'єкти інтелектуальної власності.
2. Структура інтелектуального капіталу.

Варіант 24

1. Управління інтелектуальним капіталом підприємства
2. Форми і методи стимулювання інноваційної діяльності.

Варіант 25

1. Інноваційний проект: поняття та основні види.
2. Інформаційне забезпечення інноваційних процесів.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Економіко-правові засади регулювання інноваційної діяльності.
2. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні.
3. Інновації: поняття та сутність.
4. Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні.
5. Національна інноваційна система України: стримуючі фактори.
6. Концептуальні засади інноваційної політики України.
7. Характеристика видів інноваційної діяльності.
8. Правовий статус суб'єктів інноваційної діяльності.
9. Інноваційна діяльність: проблеми розуміння та правового регулювання.
10. Аналіз та шляхи вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної діяльності в Україні.
11. Технологічні парки на базі університетів: питання правового регулювання.
12. Технологічні парки України: стан, проблеми, перспективи розвитку.
13. Стан інноваційної діяльності та тенденції розвитку технологічних парків в Україні .
14. Удосконалення національної моделі технологічних парків України.

15. Роль і функції технологічних парків у формуванні інноваційної інфраструктури країни.

16. Наукові парки в розвитку стратегічного партнерства науки, бізнесу і освіти.

17. Розвиток інноваційної діяльності у Скандинавських країнах.

18. Світовий досвід правового регулювання інноваційної діяльності.

19. Порівняльна характеристика інноваційної політики США та Японії.

20. Кластерна політика Європейського Союзу.

21. Європейський Інноваційний Союз в глобальних інноваційних процесах.

22. Інвестиції та інновації: поняття та взаємозв'язок.

23. Правове регулювання інвестиційної діяльності.

24. Виробничо-технічний та інноваційний потенціал підприємства.

25. Інноваційний потенціал організації.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1.Методичні вказівки до практичних занять та поточного, проміжного й підсумкового контролю для здобувачів вищої освіти денної та заочної форми навчання з освітнього компоненту «Правове регулювання інноваційної діяльності» / уклад.: І. В. Лисенко, Л. В. Перевалова, Г.М. Гаряєва, М.О. Семко. Харків : НТУ «ХП», 2025. 52 с

Список використаних джерел інформації

1. Конституція України від 28 червня 1996 року.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

3. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 8 вересня 2011 року № 3715-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.

4. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16 липня 1999 року № 991-XIV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.

5. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11 липня 2001 року № 2623-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>.

6. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

7. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14 вересня 2006 року № 143-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16>.

8. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 липня 2002 року № 40- IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15/ed20230331#Text>

9. Про затвердження Порядку державної реєстрації інноваційних проектів і ведення Державного реєстру інноваційних проектів : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2003 року № 1474. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1474-2003-%D0%BF>.

10. Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України Верховною Радою України від 13 липня 1999 року. № 916-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14>.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАХИСТУ»

Мета освітнього компоненту «Права людини та шляхи їх захисту» - формування у здобувачів освіти стійкої системи знань про міжнародні та національні стандарти прав і свобод людини, а також опанування практичного інструментарію їхнього захисту у разі порушень з боку держави, приватних осіб або організацій, а також формування активної громадянської позиції та навичок правозастосування. Розкрити природу прав людини як вищої цінності та зрозуміти еволюцію їхнього розвитку. Детально вивчити Конституцію України, Загальну декларацію прав людини, Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та інші профільні акти. Навчитися розрізняти судові, адміністративні та міжнародні механізми захисту прав. Навчитися ідентифікувати факти дискримінації, порушення прав у цифровому просторі та в умовах збройних конфліктів. Формування навичок складання правових документів (скарг, звернень, петицій) для відновлення порушених прав.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ГЕНЕЗИС ТА ТЕОРІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Поняття та сутність прав людини як загальнолюдської цінності.
2. Теорія «покоління» прав людини: від особистих до колективних.
3. Співвідношення природних та набутих (позитивних) прав.
4. Обов'язки людини перед суспільством та державою.

Тема 2. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ФУНДАМЕНТАЛЬНІ АКТИ

1. Історичне значення Загальної декларації прав людини 1948 року.
2. Міжнародний пакт про цивільні і політичні права.
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права.
4. Роль ООН у моніторингу та захисті прав людини.

Тема 3. КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД В УКРАЇНІ

1. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина.
2. Система державних гарантій захисту прав в Україні.
3. Юридичні обов'язки громадян за Конституцією України.
4. Роль Конституційного Суду України у тлумаченні та захисті прав.

Тема 4. ГРОМАДЯНСЬКІ (ОСОБИСТІ) ПРАВА: ФУНДАМЕНТ СВОБОДИ

1. Право на життя та заборона катувань або жорстокого поводження.
2. Право на свободу та особисту недоторканність.
3. Презумпція невинуватості як ключова гарантія правосуддя.
4. Захист права на приватність та таємницю листування.
5. Право на недоторканність житла: законні межі втручання.

Тема 5. ПОЛІТИЧНІ ПРАВА ТА ДЕМОКРАТИЧНА УЧАСТЬ

1. Право на участь в управлінні державними справами та виборче право.
2. Свобода слова, думки та доступу до публічної інформації.
3. Право на об'єднання та участь у політичних партіях.
4. Мирні зібрання та мітинги: правові межі та обмеження.

Тема 6. ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРАВА ЛЮДИНИ

1. Право на працю: умови, оплата та захист від безробіття.
2. Соціальне забезпечення та захист вразливих верств населення.
3. Право на страйк як інструмент захисту економічних інтересів.
4. Особливості реалізації трудових прав неповнолітніх.

Тема 7. КУЛЬТУРНІ, ЕКОЛОГІЧНІ ТА ПРАВА НА ОСВІТУ

1. Право на освіту: державні гарантії та обов'язки сторін.
2. Екологічні права людини: доступ до безпечного довкілля.
3. Охорона здоров'я та право на безоплатну медичну допомогу.
4. Свобода творчості та захист інтелектуальної власності.

Тема 8. СВОБОДА СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ

1. Зміст права на свободу совісті та релігії.
2. Заборона дискримінації за релігійною чи ідеологічною ознакою.
3. Світський характер держави та права вірян і атеїстів.
4. Межі свободи слова у релігійних та ідеологічних питаннях.

Тема 9. ПРАВА ДИТИНИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ВИМІРИ

1. Конвенція ООН про права дитини: основні принципи.
2. Право дитини на власну думку та її врахування дорослими.
3. Ювенальна юстиція: особливості захисту прав неповнолітніх.
4. Захист дітей від жорстокого поводження та експлуатації.

Тема 10. ПРОТИДІЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА ЗАХИСТ МЕНШИН

1. Види дискримінації (пряма, непряма) та способи протидії.
2. Права національних, мовних та етнічних меншин.
3. Захист прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні.
4. Принцип рівності прав чоловіків та жінок (гендерна рівність).

Тема 11. СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

1. Система судів загальної юрисдикції як механізм захисту.
2. Поняття «право на справедливий суд».
3. Адміністративне судочинство: позови проти органів влади.
4. Юридична допомога (адвокатура) як інструмент захисту.

Тема 12. ІНСТИТУТ ОМБУДСМЕНА ТА ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ

1. Повноваження Уповноваженого ВРУ з прав людини.
2. Порядок звернення до Омбудсмена та розгляд скарг.

3. Право на петиції та індивідуальні звернення до органів влади.
4. Адміністративний порядок захисту прав (скарга до вищого органу).

Тема 13. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ (ЄСПЛ)

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.
2. Юрисдикція ЄСПЛ та умови прийнятності індивідуальної скарги.
3. Процедура розгляду справ та виконання рішень ЄСПЛ в Україні.
4. Значення прецедентного права ЄСПЛ.

Тема 14. РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ

1. Повноваження поліції та межі застосування заходів примусу.
2. Законність затримання та право на повідомлення адвоката.
3. Роль прокуратури в системі захисту інтересів громадян.
4. Контроль за дотриманням прав людини в діяльності правоохоронців.

Тема 15. ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА МЕДІА У ПРАВОЗАХИСТІ

1. Роль міжнародних неурядових організацій (Amnesty International тощо).
2. Засоби масової інформації як «четверта влада» у висвітленні порушень.
3. Межі свободи слова: захист від наклепу та втручання у приватне життя.
4. Діяльність правозахисних спілок та волонтерських рухів.

Тема 16. ПРАВА ЛЮДИНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ ТА ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

1. Цифрові права: захист персональних даних та свобода в Інтернеті.
2. Обмеження прав людини в умовах воєнного або надзвичайного стану.
3. Баланс між державною безпекою та особистими свободами.
4. Протидія кібербулінгу та порушенням прав у соціальних мережах.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОСПОНЕНТУ

«ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАХИСТУ»

Варіант 1

1. Визначення та покоління прав людини.
2. Повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (Омбудсмена).
3. Громадянину відмовили у прийнятті на роботу через його релігійні переконання. Яке право порушено та куди звернутися за захистом ?

Варіант 2

1. Природні та набуті права людини: різниця та приклади.
2. Судовий захист прав людини в Україні.
3. Під час мітингу поліція затримала учасника без пояснення причин та не дозволила зателефонувати адвокату. Оцініть дії поліції.

Варіант 3

1. Загальна декларація прав людини 1948 року: історичне значення.
2. Право на звернення (петиції) як спосіб захисту інтересів.
3. Директор школи заборонив учням видавати шкільну газету, мотивуючи це «недоречною критикою вчителів». Чи є це порушенням прав учнів ?

Варіант 4

1. Громадянські (особисті) права: перелік та характеристика.
2. Роль міжнародних неурядових організацій у захисті прав людини (Amnesty International тощо).
3. Роботодавець встановив у роздягальнях для персоналу камери відеоспостереження без згоди працівників. Чи законно це ?

Варіант 5

1. Політичні права громадян України: зміст та значення.
2. Порядок звернення до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).
3. Громадянина України відмовили у реєстрації кандидатом у депутати через те, що він перебував за кордоном на лікуванні 4 місяці протягом останнього року. Чи правомірно це ?

Варіант 6

1. Економічні, соціальні та культурні права: основні групи.
2. Юридична допомога (адвокатура) як інструмент захисту прав.
3. 15-річному підлітку відмовили у виплаті заробітної плати, посилаючись на те, що він ще неповнолітній. Які права порушено ?

Варіант 7

1. Поняття «права дитини» та Конвенція ООН про права дитини.
2. Органи внутрішніх справ у системі захисту прав людини.
3. Батьки забороняють 16-річній доньці відвідувати спортивну секцію, вимагаючи лише домашнього навчання. Чи має дитина право на власну думку ?

Варіант 8

1. Екологічні права людини в сучасному світі.
2. Роль засобів масової інформації у висвітленні порушень прав людини.
3. Поруч із житловим будинком почалося будівництво заводу без проведення екологічної експертизи. Які дії можуть вчинити мешканці ?

Варіант 9

1. Механізми захисту прав людини в ООН.
2. Гарантії прав і свобод людини за Конституцією України.
3. У пасажира поїзда без рішення суду провели повний особистий обшук і вилучили приватний щоденник. Чи було порушено право на приватність ?

Варіант 10

1. Право на життя як фундаментальне право людини.

2. Адміністративний порядок захисту прав (скарга до вищого органу).
3. Державний службовець відмовився надати громадянину інформацію про використання бюджетних коштів громади. Оцініть ситуацію.

Варіант 11

1. Свобода слова та її межі в демократичному суспільстві.
2. Діяльність Конституційного Суду України щодо захисту прав громадян.
3. Районна газета опублікувала неперевірені дані про приватне життя лікаря, що зашкодило його репутації. Як лікар може захиститися ?

Варіант 12

1. Право на освіту: державні гарантії та обов'язки.
2. Дискримінація: види та способи протидії.
3. Приватна лікарня відмовила у наданні невідкладної допомоги пацієнту, бо він не мав страхового поліса саме цієї установи. Чи є це порушенням ?

Варіант 13

1. Свобода совісті та віросповідання.
2. Право на страйк як засіб захисту економічних інтересів.
3. Студента відрахували з університету за участь у мирному протесті проти реформи освіти. Які права було порушено ?

Варіант 14

1. Обов'язки людини перед суспільством та державою.
2. Поняття «презумпція невинуватості».
3. Сусід підозрює сусіда у крадіжці та розклеїв оголошення в під'їзді з написом «Він – злодій». Оцініть дії сусіда з точки зору права.

Варіант 15

1. Міжнародний пакт про цивільні і політичні права.
2. Поняття «право на справедливий суд».
3. Судове засідання у справі про адміністративне правопорушення провели без повідомлення особи, щодо якої розглядалася справа. Чи законне рішення суду ?

Варіант 16

1. Право на працю та захист від безробіття.
2. Захист прав внутрішньо переміщених осіб (ВПО).
3. Орендодавець відмовив у винаймі квартири родині лише тому, що вони є переселенцями з іншого регіону. Чи є це дискримінацією ?

Варіант 17

1. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання.
2. Ювенальна юстиція: особливості захисту прав неповнолітніх.

3. Громадянина заборонили виїзд за кордон через борг по аліментах. Чи є це законним обмеженням свободи пересування ?

Варіант 18

1. Право на охорону здоров'я та медичну допомогу.

2. Роль прокуратури в системі захисту інтересів громадян (у межах чинного законодавства).

3. У лікарні вимагали «благодійний внесок» за проведення безкоштовної за законом операції. Куди звертатися пацієнту ?

Варіант 19

1. Права меншин: національних, етнічних, мовних.

2. Право на недоторканність житла.

3. Дільничний інспектор увійшов до квартири громадянина без його згоди та без ухвали суду, щоб «перевірити стан сантехніки». Оцініть дії поліцейського.

Варіант 20

1. Цифрові права людини в епоху Інтернету.

2. Обмеження прав людини в умовах воєнного або надзвичайного стану.

3. Соціальна мережа заблокувала акаунт користувача за поширення закликів до насильства. Користувач вважає це порушенням свободи слова. Хто правий ?

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТИВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАХИСТУ»

1. Еволюція концепції прав людини: від ідей природного права до сучасних міжнародних стандартів.

2. Загальна декларація прав людини 1948 року: її роль у формуванні сучасного світопорядку.

3. Правовий статус та повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

4. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ): процедура подання скарги та механізм виконання рішень в Україні.

5. Право на життя як фундаментальне право: сучасні дискусії щодо смертної кари, евтаназії та абортів.

6. Захист прав дитини: аналіз Конвенції ООН про права дитини та її реалізація в національному законодавстві.

7. Право на приватність у цифрову епоху: захист персональних даних та право на «цифрове забуття».

8. Свобода слова та її межі: боротьба з «мовою ненависті» (hate speech) у демократичному суспільстві.

9. Правовий захист від дискримінації: міжнародний досвід та українські реалії.

10. Права внутрішньо переміщених осіб (ВПО): механізми адаптації та захисту інтересів в Україні.

11. Обмеження прав людини в умовах воєнного стану: баланс між державною безпекою та особистою свободою.

12. Ювенальна юстиція: особливості правового захисту та судочинства щодо неповнолітніх.

13. Роль міжнародних неурядових організацій (Amnesty International, Human Rights Watch) у глобальному захисті прав.

14. Право на екологічну безпеку: доступ до інформації та право на відшкодування шкоди довкіллю.

15. Гендерна рівність та захист від домашнього насильства: роль Стамбульської конвенції.

16. Презумпція невинуватості: теоретичні засади та порушення у практиці правоохоронних органів.

17. Право на гідні умови праці та захист від експлуатації: сучасне трудове рабство.

18. Захист прав людини у місцях позбавлення волі: діяльність Національного превентивного механізму (НПМ).

19. Роль засобів масової інформації у запобіганні порушенням прав людини та журналістська етика.

20. Право на альтернативну (невійськову) службу: реалізація права на свободу світогляду і віросповідання.

21. Адміністративний порядок захисту прав: оскарження рішень органів влади до вищих інстанцій.

22. Право на справедливий суд: аналіз статті 6 Європейської конвенції з прав людини.

23. Безоплатна правнича допомога (БПД): забезпечення рівного доступу до правосуддя в Україні.

24. Цифровий розрив та права людини: доступ до інтернету як нове базове право.

25. Обов'язки людини і громадянина: чому права не існують без обов'язків (філософський та юридичний аспект).

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАХИСТУ»

1. Конституція України від 28 червня 1996 року.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. – URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950 (ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997). URI: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>

6. Права людини та їх захист у сучасних реаліях : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю. В. Ломжець, Ю. А. Бойко, К. О. Дубова, М. О. Філіппських, О. П. Сікорський, Д. В. Бараненко, Ю. О. Бондар, Г. О. Сандюк, О. А. Ломакіна. – Миколаїв : НУК, 2020. – 208 с. <https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/9191>

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета освітнього компоненту «Правове забезпечення митної діяльності»: викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти комплексної системи теоретичних знань, методологічних підходів та прикладних навичок щодо правового супроводу митних операцій у нерозривному зв'язку з реалізацією та захистом соціальних прав громадян. Концепція курсу ґрунтується на розумінні митної діяльності не лише як фіскального інструменту держави, а й як важливого сервісного механізму, що забезпечує гуманітарну безпеку та соціальну стабільність суспільства в умовах глобальних викликів. У результаті вивчення компоненту здобувач має не лише оволодіти знаннями у сфері декларування та логістики, а й сформувати високу професійну етику, що базується на пріоритеті людської гідності та соціальної відповідальності юриста у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ МИТНОЇ СПРАВИ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.

1. Поняття, мета та основні напрями митної політики.
2. Митна справа як об'єкт правового регулювання.
3. Митна територія та митний кордон України: правовий режим.
4. Законодавство України з питань митної справи: структура та ієрархія.

Тема 2. СИСТЕМА ТА ПОВНОВАЖЕННЯ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

1. Правовий статус Державної митної служби України.
2. Митниця та митний пост як первинні ланки митної системи.
3. Взаємодія митних органів з іншими органами державної влади.
4. Міжнародне співробітництво та роль Всесвітньої митної організації (ВМО).

Тема 3. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ МИТНИХ ВІДНОСИН

1. Поняття та категорії осіб у митних правовідносинах.
2. Декларант: права, обов'язки та межі відповідальності.
3. Митний брокер: умови отримання статусу та правовий режим діяльності.
4. Авторизований економічний оператор (АЕО): переваги та спрощення.

Тема 4. МИТНИЙ КОНТРОЛЬ: ФОРМИ ТА ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК ЗДІЙСНЕННЯ

1. Принципи та загальний порядок проведення митного контролю.
2. Основні форми митного контролю (документальна перевірка, огляд товарів).
3. Особистий огляд як виняткова форма контролю: процедура та гарантії прав особи.
4. Зони митного контролю: порядок створення та правовий режим.

Тема 5. ТЕХНІЧНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАСОБИ У МИТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Правові межі застосування технічних засобів митного контролю.
2. Використання систем сканування та засобів ідентифікації.
3. Митна статистика: поняття, види та використання даних.
4. Автоматизовані системи митного оформлення та електронне декларування.

Тема 6. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТА ДЕКЛАРУВАННЯ

1. Сутність та стадії митного оформлення.
2. Митна декларація: види (попередня, тимчасова, періодична) та її юридичне значення.
3. Класифікація товарів за УКТ ЗЕД: правове значення та процедура кодування.
4. Документи, необхідні для здійснення митних процедур.

Тема 7. МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

1. Поняття митної вартості та її роль у фіскальній політиці.
2. Основний метод визначення вартості (за ціною договору).
3. Другорядні методи визначення митної вартості: правові підстави застосування.
4. Документальне підтвердження вартості та порядок оскарження рішень митниці.

Тема 8. КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ ТА ЇЇ ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ

1. Правила визначення країни походження товару.
2. Критерії достатньої переробки товару.
3. Сертифікати про походження: види та порядок верифікації.
4. Вплив походження на застосування митних пільг та преференцій.

Тема 9. МИТНІ ПЛАТЕЖІ: ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ПОРЯДОК СПЛАТИ

1. Система та види митних платежів в Україні.
2. Мито: адвалорне, специфічне та комбіноване.
3. Акцизний податок та ПДВ при імпорті товарів.
4. Заходи гарантування сплати митних платежів.

Тема 10. ЗАГАЛЬНІ МИТНІ РЕЖИМИ: ІМПОРТ ТА ЕКСПОРТ

1. Митний режим «Імпорт» (випуск для вільного обігу): умови та процедура.
2. Митний режим «Експорт»: правові засади та необхідні документи.
3. Пільги при сплаті платежів для певних категорій товарів та осіб.
4. Особливості експорту окремих видів продукції (олія, зернові тощо).

Тема 11. ТРАНЗИТ ТА ТИМЧАСОВЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ ТОВАРІВ

1. Митний режим «Транзит»: правила переміщення та контроль за термінами.

2. Тимчасове ввезення/вивезення: умови, терміни та часткове звільнення від оподаткування.

3. Правовий статус товарів, що переміщуються у книжках МДП (TIR) та АТА.

4. Відповідальність за порушення термінів перебування товарів під митним контролем.

Тема 12. ЕКОНОМІЧНІ МИТНІ РЕЖИМИ ТА СПЕЦІАЛЬНІ ЗОНИ

1. Митний режим «Митний склад»: порядок та терміни зберігання товарів.

2. Переробка на митній території та поза нею: економічна суть.

3. «Вільна митна зона» та «Безмитна торгівля»: правові переваги.

4. Режим «Відмова на користь держави» та «Знищення або руйнування».

Тема 13. ОСОБЛИВОСТІ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1. Порядок переміщення валютних цінностей та готівки фізичними особами.

2. Режими «зеленого» та «червоного» коридорів.

3. Митне оформлення транспортних засобів особистого користування.

4. Правила переміщення лікарських засобів та культурних цінностей пасажирами.

Тема 14. ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА МИТНИЙ РЕЄСТР

1. Повноваження митних органів у захисті прав інтелектуальної власності.

2. Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності.

3. Процедура призупинення митного оформлення товарів з ознаками контрафакту.

4. Взаємодія з правовласниками брендів.

Тема 15. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ПРАВИЛ

1. Поняття та ознаки порушення митних правил (ПМП).

2. Види адміністративних стягнень за порушення митного законодавства.

3. Контрабанда: розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності.

4. Проведення у справах про ПМП: стадії та суб'єкти.

Тема 16. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ ТА ЗАХИСТ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ЗЕД

1. Право на оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів.

2. Адміністративний порядок оскарження: звернення до вищих органів.

3. Судовий захист у митних спорах.

4. Відшкодування шкоди, завданої неправомірними діями посадових осіб митниці.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Варіант 1

1. Митна політика України: поняття, мета та основні напрями.
2. Поняття митної території та митного кордону України.
3. Громадянин ввозить через «зелений коридор» товар вартістю 1500 євро. Чи є це порушенням і які правові наслідки наступають?

Варіант 2

1. Система органів доходів і зборів (митна служба) в Україні.
2. Види митних режимів: загальна характеристика та класифікація.
3. Підприємство імпортує обладнання для власного виробництва. Які документи необхідно подати для підтвердження митної вартості товару?

Варіант 3

1. Митний контроль: форми та порядок проведення.
2. Правовий статус декларанта: права, обов'язки та відповідальність.
3. Під час митного огляду вантажу виявлено невідповідність кількості товару тій, що вказана в декларації. Керівник фірми стверджує, що це помилка постачальника. Оцініть ситуацію.

Варіант 4

1. Митна декларація: види (попередня, тимчасова, періодична) та значення.
2. Поняття «митна вартість» та методи її визначення.
3. Товар затримано на митниці через сумнів митника у правильності обраного коду УКТ ЗЕД. Опишіть процедуру оскарження рішення митного органу.

Варіант 5

1. Митний режим «Імпорт» (випуск для вільного обігу): умови та процедура.
2. Зони митного контролю: порядок створення та правовий режим.
3. Турист намагається вивезти культурну цінність без відповідного дозволу Міністерства культури. Яку відповідальність передбачено за таке правопорушення?

Варіант 6

1. Митний режим «Експорт»: правові засади та необхідні документи.
2. Поняття та види митних платежів.
3. Фірма здійснює експорт соняшникової олії. Чи нараховується вивізне мито в даному випадку згідно з чинним законодавством?

Варіант 7

1. Митний режим «Транзит»: правила переміщення товарів територією України.

2. Технічні засоби митного контролю: види та правові межі застосування.

3. Автомобіль з іноземною реєстрацією перевищив термін транзитного перебування на 5 діб через поломку. Як власник має довести поважність причини, щоб уникнути штрафу?

Варіант 8

1. Митний режим «Тимчасове ввезення/вивезення»: умови та терміни.

2. Правові основи визначення країни походження товару.

3. Компанія ввезла медичне обладнання для демонстрації на виставці терміном на 2 місяці. Який митний режим слід обрати та чи потрібно сплачувати мито?

Варіант 9

1. Поняття та ознаки порушення митних правил (ПМП).

2. Митний брокер: правовий статус та умови здійснення діяльності.

3. Митний брокер припустився помилки в розрахунку акцизного збору в декларації. Хто несе відповідальність перед законом – брокер чи власник товару?

Варіант 10

1. Митний режим «Митний склад»: порядок зберігання товарів.

2. Адміністративна відповідальність за порушення митних правил.

3. Термін зберігання товарів на митному складі закінчився, а власник не з'явився. Яка подальша доля цього майна згідно з МКУ?

Варіант 11

1. Митний режим «Переробка на митній території»: економічна суть та правове регулювання.

2. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю: порядок проведення.

3. Посадова особа митниці вирішила провести особистий огляд пасажира на підставі анонімного дзвінка. Чи законні ці дії? Опишіть процедуру оформлення протоколу.

Варіант 12

1. Класифікація товарів за УКТ ЗЕД: правове значення та процедура.

2. Пільги при сплаті митних платежів: категорії осіб та товарів.

3. Громадянин ввозить автомобіль як гуманітарну допомогу для потреб ЗСУ. Які особливості митного оформлення та звільнення від оподаткування діють у цьому випадку?

Варіант 13

1. Митний режим «Вільна митна зона»: правовий статус та переваги.

2. Правові засади захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через кордон.

3. На кордоні затримано партію спортивного взуття з логотипом відомого бренду, що має ознаки підробки. Які дії митниці щодо правовласника бренду?

Варіант 14

1. Види мита: адвалорне, специфічне та комбіноване.

2. Протидія контрабанді: повноваження митних органів та взаємодія з іншими органами.

3. У спеціально обладнаному сховищі вантажівки виявлено партію цигарок без акцизних марок. Чи є це адміністративним правопорушенням чи кримінальним злочином?

Варіант 15

1. Особливості митного контролю та оформлення міжнародних поштових відправлень.

2. Порядок ввезення та вивезення валютних цінностей фізичними особами.

3. Сім'я з трьох осіб перевозить готівкою 35 000 євро без письмового декларування. Чи є це порушенням лімітів, встановлених НБУ та МКУ?

Варіант 16

1. Митний режим «Відмова на користь держави»: умови та процедура.

2. Оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів: адміністративний та судовий порядок.

3. Підприємець вважає, що митниця безпідставно затягує оформлення вантажу (понад 4 години). Куди він може подати скаргу в оперативному порядку?

Варіант 17

1. Спрощені процедури митного оформлення: авторизований економічний оператор (АЕО).

2. Порядок переміщення через митний кордон лікарських засобів.

3. Пасажир перевозить психотропні препарати за рецептом лікаря. Які вимоги до декларування та обсягу таких ліків існують?

Варіант 18

1. Митний режим «Знищення або руйнування»: правові підстави.

2. Заходи гарантування сплати митних платежів: види та порядок застосування.

3. Товар був пошкоджений під час пожежі на складі митниці. Хто несе відповідальність за збитки та як вирішується питання зі сплатою мита за знищений товар?

Варіант 19

1. Роль Всесвітньої митної організації (ВМО) у гармонізації митного законодавства.

2. Особливості митного оформлення транспортних засобів особистого користування («євробляхи»).

3. Громадянин ввіз авто в режимі «тимчасове ввезення» і передав право керування іншій особі. Чи є це порушенням митних правил?

Варіант 20

1. Митна статистика: поняття, види та використання даних.

2. Митний пост як первинна ланка митної системи: функції та повноваження.

3. Під час митного огляду інспектор вимагає від декларанта надати оригінали листів від іноземного контрагента, які не передбачені переліком документів МКУ. Чи законна така вимога?

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Митна політика України в контексті євроінтеграції: гармонізація з Митним кодексом ЄС.

2. Правовий статус Державної митної служби України: структура, функції та місце в системі органів виконавчої влади.

3. Митна територія та митний кордон: правовий режим та особливості встановлення в умовах воєнного стану.

4. Інститут митного брокера: правові засади діяльності та відповідальність перед декларантом і державою.

5. Авторизований економічний оператор (АЕО): правові переваги та процедура отримання статусу в Україні.

6. Митний контроль як інструмент державного регулювання: форми, методи та правові межі застосування.

7. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю: правові гарантії захисту прав людини.

8. Правове регулювання митного оформлення гуманітарної допомоги: спрощені процедури та контроль за цільовим використанням.

9. Електронне декларування: правові аспекти впровадження системи «Єдине вікно» на митниці.

10. Методи визначення митної вартості товарів: правові колізії та шляхи їх вирішення.

11. Правова природа митних платежів: порядок нарахування, сплати та застосування фінансових гарантій.

12. Країна походження товару: правове значення та механізми верифікації сертифікатів.

13. Митний режим «Імпорт»: правові умови випуску товарів для вільного обігу.

14. Особливості митного режиму «Транзит»: правове регулювання переміщення товарів під митним контролем.

15. Економічні митні режими: правові аспекти функціонування митних складів та вільних митних зон.

16. Правове регулювання переробки товарів на митній території: умови, терміни та митний статус продуктів переробки.

17. Класифікація товарів за УКТ ЗЕД: правові наслідки неправильного визначення коду товару.

18. Захист прав інтелектуальної власності митними органами: роль Митного реєстру об'єктів ПІВ.

19. Митний контроль міжнародних поштових та експрес-відправлень: правові норми та ліміти оподаткування.

20. Правове регулювання ввезення транспортних засобів фізичними особами: пільги та особливості оподаткування.

21. Порушення митних правил: склад правопорушення, види стягнень та суб'єкти відповідальності.

22. Контрабанда як загроза національній безпеці: розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності.

23. Адміністративне оскарження рішень митних органів: порядок, терміни та ефективність.

24. Судовий захист прав суб'єктів ЗЕД у митних спорах: аналіз актуальної судової практики.

25. Міжнародне співробітництво у митній сфері: роль Всесвітньої митної організації (ВМО) у захисті економічних інтересів держав.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, Ст. 141. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами та доповненнями). URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI (у частині оподаткування митними платежами). URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

5. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14>

6. Офіційний портал Державної митної служби України – актуальна інформація про митні правила, реєстри та статистику. URI: <https://customs.gov.ua>

7. Курило Т. В. *Митне право України* : навч. посіб. / Т. В. Курило. – Львів : Новий Світ-2000, 2013. – 240. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/402?utm_source=chatgpt.com

8. Кормич Б. А., Коваль Н. О. *Митне право* : навч.-метод. посіб. / Б. А. Кормич, Н. О. Коваль. – Одеса : Фенікс, 2021. – 132с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/f6a91b5a-c245-4fd1-a772-275931e65a51?utm_source=chatgpt.com

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета освітнього компоненту «Правове регулювання туристичної діяльності» спрямована на формування у здобувачів вищої освіти комплексної системи знань про правові норми, що регулюють суспільні відносини у сфері організації та здійснення туристичної діяльності. Предметом вивчення є сукупність нормативно-правових актів національного та міжнародного законодавства, які визначають правовий статус суб'єктів туристичної діяльності, порядок надання туристичних послуг та механізми захисту прав туристів. Метою викладання навчальної дисципліни є формування у майбутніх фахівців цілісної системи теоретичних знань та практичних навичок щодо застосування норм чинного законодавства у професійній діяльності, а також засвоєння механізмів реалізації державної політики в галузі та вміння ефективно використовувати правовий інструментарій для забезпечення сталого розвитку туристичного бізнесу. Досягнення зазначеної мети передбачає реалізацію низки засадничих завдань, серед яких пріоритетними є теоретичне осмислення ієрархії нормативно-правових актів на національному та міжнародному рівнях, а також опанування практичних аспектів ліцензування, стандартизації та сертифікації туристичних ресурсів. Особлива увага приділяється набуттю вмінь щодо правового супроводу договірних відносин між суб'єктами туристичної індустрії та споживачами, вивченню правових інструментів гарантування безпеки подорожей, механізмів страхування та порядку врегулювання претензій і спорів у правовому полі. Важливим складником курсу є дослідження процесів гармонізації вітчизняного законодавства з директивами Європейського Союзу та міжнародними стандартами Всесвітньої туристичної організації, що забезпечує підготовку фахівців до роботи в умовах глобалізації та інтеграції українського туристичного ринку у світовий простір.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ТУРИСТИЧНЕ ПРАВО ЯК КОМПЛЕКСНА ГАЛУЗЬ ПРАВА

1. Поняття, предмет та методи правового регулювання туризму.
2. Місце туристичного права в системі права України.
3. Система та класифікація джерел туристичного права.
4. Принципи правового регулювання туристичної діяльності.

Тема 2. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

1. Система органів державної влади у сфері туризму.
2. Повноваження та функції Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ).

3. Основні напрями державної політики у туристичній галузі.
4. Роль органів місцевого самоврядування в розвитку регіонального туризму.

Тема 3. СУБ'ЄКТИ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇХ ПРАВОВИЙ СТАТУС

1. Юридичне визначення та види суб'єктів туристичної діяльності.
2. Правові засади діяльності туроператорів та турагентів.
3. Статус фізичних осіб – підприємців у сфері туристичних послуг.
4. Об'єднання суб'єктів туристичної діяльності: правові форми та мета.

Тема 4. ЦЕНЗУВАННЯ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

1. Порядок ліцензування туроператорської діяльності.
2. Стандартизація та сертифікація у сфері туристичного обслуговування.
3. Правові вимоги до встановлення категорій об'єктам туристичної інфраструктури (готелям).
4. Наслідки провадження діяльності без ліцензії або з її порушенням.

Тема 5. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У ТУРИЗМІ

1. Договір на туристичне обслуговування: поняття, форма та істотні умови.
2. Порядок укладання, зміни та розірвання договору.
3. Правовий статус туристичного ваучера та його юридичне значення.
4. Особливості укладання електронних договорів у туризмі.

Тема 6. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ З РОЗМІЩЕННЯ

1. Поняття та види засобів тимчасового розміщення (готелі, хостели, мотелі).
2. Договір на готельне обслуговування: права та обов'язки сторін.
3. Правила користування готелями та аналогічними засобами розміщення.
4. Відповідальність готелю за схоронність майна туриста.

Тема 7. ПРАВОВІ ОСНОВИ ТРАНСПОРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИСТІВ

1. Договір перевезення пасажирів та багажу: залізничний, авіаційний, автотранспортний.
2. Правове регулювання чартерних авіаперевезень у туризмі.
3. Права туристів у разі затримки або скасування рейсу.
4. Міжнародні правила перевезень (Варшавська та Монреальська конвенції).

Тема 8. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Юридичні засади діяльності гідів-перекладачів та екскурсоводів.
2. Порядок професійної підготовки та сертифікації фахівців туристичного супроводу.
3. Договір на екскурсійне обслуговування: структура та відповідальність.
4. Правове регулювання діяльності самозайнятих осіб в екскурсійній сфері.

Тема 9. ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

1. Права туристів як споживачів згідно із законодавством України.
2. Порядок пред'явлення претензій до якості туристичного продукту.
3. Судовий захист прав туристів: підсудність та доказова база.
4. Відшкодування моральної шкоди у сфері туристичного обслуговування.

Тема 10. СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Види обов'язкового та добровільного страхування туристів.
2. Договір страхування: страхові випадки та розміри відшкодування.
3. Фінансове забезпечення відповідальності туроператора та турагента.
4. Особливості медичного страхування осіб, які виїжджають за кордон.

Тема 11. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

1. Поняття та класифікація туристичних ресурсів (природні, культурні, історичні).
2. Охорона та раціональне використання об'єктів культурної спадщини.
3. Правові засади використання природно-заповідного фонду в туристичних цілях.
4. Оренда та право власності на об'єкти туристичного призначення.

Тема 12. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПЕЦИФІЧНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ

1. Особливості регулювання дитячого відпочинку та оздоровлення.
2. Правові засади сільського зеленого та екологічного туризму.
3. Релігійний (паломницький) та медичний туризм: правові аспекти.
4. Соціальний туризм: державна підтримка та пільги.

Тема 13. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИЗМУ

1. Роль Всесвітньої туристичної організації (UN Tourism) у світовому правопорядку.
2. Глобальний етичний кодекс туризму та його правове значення.
3. Шенгенське право та візові питання в туристичних подорожах.
4. Міжнародні конвенції щодо спрощення туристичних формальностей.

Тема 14. БЕЗПЕКА У СФЕРІ ТУРИЗМУ ТА ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

1. Обов'язки суб'єктів туристичної діяльності щодо забезпечення безпеки туристів.
2. Поняття та види відповідальності за порушення туристичного законодавства.
3. Адміністративні правопорушення у сфері туризму та порядок стягнень.
4. Кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані з туристичною діяльністю.

Тема 15. ТУРИЗМ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ

1. Особливості функціонування туристичної галузі в умовах воєнного стану.
2. Форс-мажорні обставини в туризмі: процедура підтвердження та наслідки.

3. Державна підтримка туристичного бізнесу в кризові періоди.
4. Правові обмеження щодо в'їзду та виїзду окремих категорій осіб.

Тема 16. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ В ТУРИСТИЧНОМУ ПРАВІ

1. Правове регулювання діяльності онлайн-платформ бронювання (Booking, Airbnb).
2. Електронний документообіг у туризмі: е-ваучер, е-квиток.
3. Захист персональних даних туристів у цифровому середовищі.
4. Штучний інтелект та автоматизація у сфері туристичного права.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Варіант 1

1. Поняття та види туризму за законодавством України.
2. Суб'єкти туристичної діяльності: права та обов'язки.
3. Турист замовив тур до Єгипту, але за два дні до вильоту туроператор повідомив про зміну готелю на нижчу категорію без компенсації. Які права має турист у цій ситуації?

Варіант 2

1. Правовий статус туроператора та турагента: основні відмінності.
2. Порядок ліцензування туроператорської діяльності.
3. Громадянин вирішив відкрити турагенцію. Чи потрібно йому отримувати ліцензію згідно з чинним законодавством України? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 3

1. Договір на туристичне обслуговування: форма, істотні умови та порядок укладення.
2. Фінансове забезпечення відповідальності туроператора та турагента.
3. Турист не зміг вилетіти на відпочинок через раптову хворобу. Чи має він право на повернення коштів і які умови ануляції туру за законом?

Варіант 4

1. Права та обов'язки туристів згідно із Законом України «Про туризм».
2. Особливості надання готельних послуг: правове регулювання.
3. Під час перебування в готелі у туриста з номера зникли цінні речі, які не були здані в сейф. Хто несе відповідальність за втрату майна?

Варіант 5

1. Безпека в туризмі: обов'язки суб'єктів туристичної діяльності щодо забезпечення безпеки.
2. Правове регулювання дитячого туризму та відпочинку.

3. Група підлітків вирушила в похід під керівництвом вчителя, який не мав кваліфікації інструктора. Під час походу один учень отримав травму. Хто несе юридичну відповідальність?

Варіант 6

1. Міжнародно-правові акти у сфері туризму (Глобальний етичний кодекс туризму).

2. Порядок надання екскурсійних послуг та статус екскурсовода.

3. Екскурсовод під час проведення туру містом надавав завідомо неправдиву інформацію про пам'ятки. Чи можна притягнути його до відповідальності за неякісну послугу?

Варіант 7

1. Страхування в туристичній діяльності: види та обов'язковість.

2. Державне управління та регулювання у сфері туризму в Україні.

3. Турист отримав травму під час катання на лижах у Карпатах. Страхова компанія відмовила у виплаті, оскільки в полісі не було опції «активний відпочинок». Оцініть правомірність відмови.

Варіант 8

1. Відповідальність за порушення законодавства про туризм.

2. Класифікація готелів та інших засобів розміщення: правовий аспект.

3. Туроператор збанкрутував, коли туристи перебували за кордоном. За рахунок яких коштів має бути забезпечене їхнє повернення додому?

Варіант 9

1. Особливості правового регулювання міжнародного (виїзного та в'їзного) туризму.

2. Ваучер як форма договору на екскурсійне та готельне обслуговування.

3. Іноземний турист втратив паспорт на території України. Яким є алгоритм дій суб'єкта туристичної діяльності, що його приймає?

Варіант 10

1. Правовий режим туристичних ресурсів України.

2. Поняття та особливості сільського зеленого туризму.

3. Власник присадибної ділянки надає послуги з розміщення туристів, але не зареєстрований як ФОП. Чи є це порушенням законодавства про туризм?

Варіант 11

1. Реклама в туризмі: правові вимоги та обмеження.

2. Порядок встановлення категорій об'єктам туристичної інфраструктури («зірковість»).

3. У рекламному буклеті було вказано, що готель розташований на «першій лінії», а насправді до моря – 2 км. Як споживач може захистити свої права?

Варіант 12

1. Претензійний порядок вирішення спорів у туристичній діяльності.
2. Особливості страхування цивільної відповідальності туроператора.
3. Турист подав претензію туроператору через місяць після повернення з подорожі. Туроператор відмовився її розглядати, посилаючись на пропуск терміну в 14 днів. Оцініть ситуацію.

Варіант 13

1. Роль громадських організацій та асоціацій у сфері туризму.
2. Правове регулювання релігійного туризму та паломництва.
3. Паломницький центр організував поїздку до Ізраїлю без укладення письмових договорів із учасниками. Чи є це порушенням профільного закону?

Варіант 14

1. Поняття «туристичний продукт» як об'єкт цивільних прав.
2. Особливості правового захисту культурної спадщини при здійсненні туризму.
3. Під час екскурсії турист пошкодив пам'ятку архітектури національного значення. Яку відповідальність (адміністративну, цивільну чи кримінальну) він може понести?

Варіант 15

1. Візовий режим та прикордонні формальності в міжнародному туризмі.
2. Вимоги до професійної підготовки персоналу в туристичній галузі.
3. Турагент не попередив клієнта про необхідність отримання транзитної візи, через що туриста депортували з аеропорту пересадки. Хто має відшкодувати збитки?

Варіант 16

1. Правове регулювання медичного та лікувально-оздоровчого туризму.
2. Форс-мажорні обставини в туристичній діяльності та їх наслідки.
3. Через виверження вулкана авіарейс скасували, і туристи залишилися в готелі на додаткові 3 дні. Хто має оплачувати проживання та харчування в цей період?

Варіант 17

1. Спеціальні туристичні зони: правовий режим та мета створення.
2. Договір між туроператором та турагентом: правова природа.
3. Турагент отримав кошти від клієнта, але не перерахував їх туроператору. Туроператор анулював бронювання. До кого туристу пред'являти позов?

Варіант 18

1. Захист персональних даних туристів при бронюванні послуг.
2. Екологічний туризм: правові засади розвитку та обмеження.

3. Адміністрація заповідника заборонила в'їзд туристичної групи на територію через пожежонебезпечний період. Чи правомірна така заборона?

Варіант 19

1. Правове регулювання перевезень у туризмі (авіаційні, автобусні, морські).

2. Поняття та ознаки туристичного ваучера.

3. Авіакомпанія затримала чартерний рейс на 12 годин. Які обов'язкові послуги повинні бути надані пасажирам-туристам згідно з Повітряним кодексом?

Варіант 20

1. Інформаційне забезпечення в галузі туризму: Державний реєстр суб'єктів туристичної діяльності.

2. Особливості правового регулювання молодіжного туризму.

3. Туроператор змінив програму туру (виключив одну екскурсію) без попередження. Турист вимагає зменшення ціни туру. Чи законні вимоги туриста?

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Еволюція законодавства про туризм в Україні: від радянської системи до європейських стандартів.

2. Адміністративно-правове регулювання туристичної галузі: роль Державного агентства розвитку туризму (ДАРТ).

3. Ліцензування туроператорської діяльності: порядок, умови та підстави для анулювання ліцензії.

4. Правовий статус турагента як посередника на ринку туристичних послуг.

5. Договір на туристичне обслуговування: аналіз істотних умов та типових порушень.

6. Юридичне значення туристичного ваучера в системі документообігу.

7. Правове регулювання надання готельних послуг: світові системи класифікації та українські реалії.

8. Відповідальність готелів за збереження майна туриста: правовий аспект.

9. Захист прав споживачів туристичних послуг: претензійний порядок та судовий захист.

10. Особливості правового регулювання міжнародного туризму: візові та митні формальності.

11. Страхування в туризмі: правове забезпечення медичної допомоги та відшкодування фінансових ризиків.
12. Юридична відповідальність туроператора за ненадання або неналежне надання послуг.
13. Правовий режим туристичних ресурсів України: охорона та раціональне використання.
14. Правове регулювання екскурсійної діяльності: сертифікація гідів та екскурсоводів.
15. Особливості правового статусу суб'єктів сільського зеленого туризму в Україні.
16. Правове забезпечення безпеки туристів у місцях відпочинку та під час перевезення.
17. Договірні відносини між туроператором та авіаперевізником: правові колізії.
18. Міжнародно-правові стандарти у сфері туризму: роль Всесвітньої туристичної організації (UN Tourism).
19. Глобальний етичний кодекс туризму як інструмент м'якого права.
20. Правове регулювання медичного (лікувального) туризму: світовий досвід та перспективи України.
21. Правові аспекти дитячого відпочинку та оздоровлення: державний контроль та безпека.
22. Цифровізація туристичної сфери: правове регулювання онлайн-бронювання та електронних квитків.
23. Особливості правового статусу іноземних туристів в Україні та українських туристів за кордоном.
24. Форс-мажорні обставини в туристичних договорах: правові наслідки пандемій та військових дій.
25. Діяльність туристичних інформаційних центрів: правові засади та функції.
26. Правове регулювання екологічного туризму на територіях природно-заповідного фонду.
27. Захист персональних даних туристів у системах он-лайн-резервування.
28. Правове регулювання ділового (MICE) туризму: організація конференцій та ділових подорожей.
29. Роль органів місцевого самоврядування у створенні привабливого туристичного середовища.
30. Перспективи оновлення Закону України «Про туризм» в умовах післявоєнного відновлення.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, Ст. 141. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Манільська декларація зі світового туризму (Маніла, 1980) Manila Declaration on World Tourism : adopted at the World Tourism Conference, Manila, Philippines, 27 Sept.–10 Oct. 1980. – E-UNWTO. – URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/unwtodeclarations.1980.01.01> (дата звернення: 18.02.2026).

3. Гаазька декларація з туризму (Гаага, 1989) The Hague Declaration on Tourism : adopted at the Inter-Parliamentary Conference on Tourism, The Hague, Netherlands, 10–14 Apr. 1989. – E-UNWTO. – URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/unwtodeclarations.1989.03.01> (дата звернення: 18.02.2026).

4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

5. Закон України «Про туризм» : Закон України від 15 вересня 1995 р. № 324/95-ВР (зі змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>

6. Григор'єва Х. А., Канівець Л. А., Платонова Є. О., Харитоновна Т. Є. та ін. *Туристичне право* : навч.-метод. посіб. для здобувачів усіх факультетів та форм навч. за спец. 081 «Право» / за ред. проф. Т. Є. Харитоновної. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – 84 с. –URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/d3072b8a-93ac-406e-8d28-c36744f8fd0c>

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

Мета освітнього компоненту: опанування здобувачами вищої освіти необхідних теоретичних положень; формування у них практичних умінь та навичок щодо самостійного розв'язання проблем, які виникають у процесі реалізації норм екологічного законодавства, щодо регулювання відносин у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки громадян.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА ТА ДЖЕРЕЛА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Етапи становлення і розвитку екологічного права.
2. Поняття і види екологічних відносин, що регулюються екологічним правом
3. Об'єкти і суб'єкти екологічного права.
4. Джерела екологічного права.

Тема 2. ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА ПРИРОДНІ РЕСУРСИ

1. Поняття, загальна характеристика і зміст права власності на природні ресурси.
2. Форми права на власність на природні ресурси.
3. Суб'єкти і об'єкти права власності на природні ресурси.

Тема 3. ЕКОЛОГІЧНІ ПРАВА І ОBOB'ЯЗКИ ГРОМАДЯН

1. Поняття екологічних прав громадян.
2. Види екологічних прав.
3. Обов'язки громадян в області екології.
4. Способи захисту екологічних прав громадян.

Тема 4. КЕРУВАННЯ В ОБЛАСТІ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1. Поняття керування в області екології.
2. Система органів управління в області екології.
3. Функції керування в області екології.

Тема 5. ПРАВО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

1. Поняття, принципи і види права природокористування.
2. Умови виникнення права природокористування.
3. Суб'єкти і об'єкти права природокористування.
4. Зміст права природокористування.
5. Умови виникнення, зміни, припинення права природокористування.

Тема 6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

1. Поняття і особливості відповідальності в екологічному праві.
2. Умови здійснення відповідальності в екологічному праві.
3. Класифікація екологічних правопорушень.
4. Види відповідальності за порушення екологічного законодавства.

Тема 7. ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ВОДАМИ. ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

1. Загальна характеристика права користування водами, поняття, об'єкти і суб'єкти.
2. Передумови і порядок виникнення права користування водами.
3. Права і обов'язки водокористувачів.
4. Правова охорона вод.
5. Загальна характеристика землекористування, об'єкти і суб'єкти.
6. Види права землекористування.
7. Правові гарантії і захист прав землекористування.

Тема 8. ПРАВО КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ І ПРАВО ЛІСОКОРИСТУВАННЯ

1. Поняття і загальна характеристика користування надрами.
2. Порядок і умови виникнення, зміни і припинення права користування надрами.
3. Права, обов'язки і захист прав надрокористувачів.
4. Загальна характеристика користування лісами. Суб'єкти і об'єкти.
5. Права і обов'язки лісокористувачів.
6. Охорона і захист лісового фонду.

Тема 9. ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ТВАРИННИМ СВІТОМ

1. Загальна характеристика.
2. Права та обов'язки користувачів тваринним світом.
3. Правове регулювання мисливства, рибалки, їх поняття та види.
4. Відповідальність за порушення законодавства про охорону і використання тваринного світу.
5. Поняття браконьєрства в мисливському і рибному господарстві. Майнова та інша відповідальність.

Тема 10. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ І ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

1. Поняття і особливості права користування атмосферним повітрям.
2. Правове регулювання стандартизації і нормування забруднення атмосферного повітря.
3. Види фізичного впливу (шуми, ультразвук, електричний розряд і т.д.), види біологічного впливу (бактерії, віруси і т.д.).

4. Правові способи попередження забруднення атмосферного повітря при розміщенні населених пунктів, господарських товариств, АЕС, видобування корисних копалин і т.д.
5. Відповідальність за порушення законодавства про використання атмосферним повітрям.

Тема 11. ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ТЕРИТОРІЯМИ І ОБ'ЄКТАМИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

1. Загальна характеристика законодавства України про природно-заповідний фонд. Правова класифікація територій і об'єктів даного фонду, порядок їх виникнення і оголошення, екологічне забезпечення.
2. Право користування територіями і об'єктами природно-заповідного фонду. Особливості використання заповідників, парків, заказників, ботанічних садів і т.д.
3. Режим охоронних зон природно-заповідного фонду.
4. Відповідальність за порушення правил користування об'єктами природно-заповідного фонду.

Тема 12. ПРАВОВА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

1. Правова охорона вод, лісів, надр і т.д. в області агропромислового виробництва.
2. Охорона навколишнього середовища, пов'язана з меліорацією землі.
3. Правове забезпечення охорони навколишнього середовища, пов'язане з хімізацією сільськогосподарського виробництва і використанням важкої машинної техніки.
4. Правове забезпечення охорони навколишнього середовища, пов'язане з капітальним будівництвом.
5. Правове забезпечення охорони навколишнього середовища, пов'язане з експлуатацією тваринницьких приміщень.

Тема 13. ПРАВОВА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРОМИСЛОВОСТІ, ЕНЕРГЕТИЦІ, ТРАНСПОРТІ

1. Основні задачі охорони навколишнього середовища у промисловості, енергетиці на транспорті.
2. Правові рішення охорони навколишнього середовища на підприємствах ядерної енергетики.
3. Екологічні вимоги до будівництва, проектування, експлуатації і реконструкції підприємств та інших об'єктів.
4. Порядок обмеження і припинення діяльності підприємств та інших організацій у зв'язку з порушеннями ними екологічного законодавства.

Тема 14. ПРАВОВА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА МІСТ ТА ІНШИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

1. Загальна характеристика законодавства про охорону міст та інших населених пунктів. Правове забезпечення екологічного і санітарно-гігієнічного становища.
2. Формування місцевого ландшафту і охорони природних ресурсів.
3. Правові форми боротьби із забрудненням навколишнього середовища населених пунктів.

Тема 15. ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

1. Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього середовища держав.
2. Особливості законодавства про охорону навколишнього середовища розвинених держав. Основі принципи загального міжнародного права, екологічні принципи не нормативного характеру.
3. Міжнародні організації охорони навколишнього середовища.
4. Відповідальність за порушення екологічного законодавства.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

Варіант 1

1. Поняття екології.
2. Облік природних ресурсів та його значення.
3. Верховна Рада Автономної Республіки Крим прийняла рішення, яким проголосила землі кримського узбережжя власністю республіки. До їх складу належать землі Кримського державного заповідника та Нікітського ботанічного саду, які також оголошені власністю Автономної Республіки Крим.

Чи відповідає дане рішення Конституції і законам України? Які підстави виникнення права комунальної власності? Які природні ресурси належать до загальнодержавних?

Варіант 2

1. Екологічне право як наука.
2. Державний кадастр природних ресурсів, порядок його ведення.
3. Громадянин Е. звернувся з заявою до Старосалтівської селищної ради про приватизацію земельної ділянки з розташованими на ній жилим будинком і господарськими будівлями, на які перейшло його право власності за

заповітом у спадщину. З'ясувалося, що гр-н Б. вже приватизував земельну ділянку в садівничому товаристві за місцем роботи; крім того, йому належить земельна ділянка розміром 0,10 га в м. Харкові, яку він придбав у власність у гр-на С. Селищна рада відмовила гр-ну Б. у приватизації земельної ділянки. Вважаючи це рішення незаконним, гр-н Б. звернувся до суду. Яке рішення має прийняти суд? Який порядок приватизації земель громадянами?

Варіант 3

1. Екологічне право як учбова дисципліна

2. Просторово-територіальний устрій природних ресурсів як функція державного керування.

3. Громадяни В'єтнаму виявили бажання приватизувати земельну ділянку шляхом придбання у власність незавершеного будівництва стадіону з наступним перетворенням його в речовий ринок. Міська Рада запропонувала їм отримати цю земельну ділянку в довгострокову оренду на 30 років. Вони звернулися за роз'ясненням до регіонального органу приватизації, який відмовив їм у позитивному вирішенні питання, вважаючи, що питання приватизації цих земель мають вирішувати органи управління по земельних ресурсах. Громадяни В'єтнаму звернулися з позовом до суду. Яке рішення має прийняти суд? Вказати особливості надання у власність земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти незавершеного будівництва.

Варіант 4

1. Предмет та метод екологічного права як галузі права.

2. Програмування природокористування і охорони навколишнього середовища як функція державного управління.

3. Фермер К. уклав із банком «Україна» договір застави строком на п'ять років на належну йому земельну ділянку площею 50 га. Після закінчення строку договору гр-н К. не повернув позики і банк відповідно до виконавчого напису нотаріуса забрав земельну ділянку. Громадянин К. звернувся до суду і свої вимоги обґрунтував тим, що позику не зміг повернути, бо протягом двох років через посуху був неврожай. До того ж, на його думку, право власності на землю може припинити лише орган, який це право надав. Вирішити справу. Як має діяти суд?

Варіант 5

1. Екологічні (природоохоронні) суспільні відносини як предмет екологічного права.

2. Моніторинг навколишнього середовища та його види.

3. Громадянин К., одержавши земельну ділянку для ведення особистого підсобного господарства, протягом двох років не розпочинав користуватися нею і не вносив плати. Органи державного земельного контролю офіційно

попередили його про необхідність усунення виявлених порушень законодавства, однак гр-н К. ніяких заходів не вжив, і за рішенням районної ради земельну ділянку у нього було вилучено. Визначити порядок і підстави припинення права власності на землю. Які органи мають право вилучати земельні ділянки?

Варіант 6

1. Загальні критерії (ознаки) об'єктів, що підпадають під дію екологічного законодавства.

2. Відтворення природних ресурсів як функція керування.

3. Під час будівництва водопровідних споруд були встановлені два пояси санітарної охорони водопроводів. У зв'язку з гострою нестачею вільних земель водокористувач (міськводопровід) збудував на території, що належить до першого поясу зони санітарної охорони, авторемонтну майстерню зі складом ПММ. Райвиконком, вважаючи дії міськводопроводу порушенням правил користування водами, анулював дозвіл на спеціальне водокористування.

Чи можна вважати законними дії райвиконкому? У чому полягає суть санітарної охорони водопроводу? Який порядок припинення права водокористування?

Варіант 7

1. Основні етапи розвитку законодавства про охорону природи і екологічного законодавства.

2. Екологічний контроль та його види.

3. Целюлозно-паперова фабрика здійснювала скидання стічних вод через очисні споруди, будівництво яких повністю не було завершено. У зв'язку з цим стало неможливим використання річки для ведення рибного господарства та питного водопостачання. Начальник державного управління екологічної безпеки області звернувся до прокурора області з проханням про притягнення до відповідальності винних осіб за порушення чинного законодавства.

Чи має місце порушення? Назвати види відповідальності та умови скидання зворотних вод у водні об'єкти.

Варіант 8

1. Основні принципи екологічного права і охорони навколишнього середовища.

2. Екологічна паспортизація як функція керування.

3. Громадянин І. звернувся з клопотанням до міської ради про надання йому в користування на умовах оренди водойми (ставка) для риборозведення та інших цілей. Міська рада уклала із гр-ном І. договір оренди водойми для зазначених потреб. Прокурор міста звернувся до суду з позовом про визнання договору оренди недійсним, вважаючи, що він не відповідає законодавству.

Чи підлягає позов задоволенню? Назвіть підстави виникнення права водокористування водними об'єктами на умовах оренди, а також права та обов'язки водокористувачів.

Варіант 9

1. Поняття і особливості методів правового регулювання екологічних відносин.

2. Екологічна експертиза.

3. Громадянин Д. і його зять В. одержали з дозволу райдержадміністрації земельні ділянки площею по 50 га кожна для ведення селянського (фермерського) господарства, але їх не було зареєстровано. Громадяни отримали державні акти на право постійного землекористування, уклали договір про спільну діяльність і створення спільного селянського (фермерського) господарства. Через деякий час гр-н Д. виїхав до Росії, де й проживає понад два роки.

Прокурор звернувся до суду з позовом про визнання договору недійсним, а також про припинення діяльності селянського господарства і вилучення у гр-на Д. земельної ділянки.

Зробити висновок.

Варіант 10

1. Система екологічного права.

2. Принципи проведення екологічної експертизи.

3. У зв'язку з розширенням виробничої бази цегельний завод звернувся до райдержадміністрації про додаткову площу землі. Райдержадміністрація дала згоду на відведення земельної ділянки площею 5 га, розташованої на землях сусіднього КСП. Завод, не чекаючи оформлення необхідної документації, почав використовувати земельну ділянку для складування будівельних матеріалів. Голова КСП звернувся до районного прокурора зі скаргою на дії райдержадміністрації і цегельного заводу.

Чи обгрунтована скарга? Який порядок відведення земельних ділянок у користування?

Варіант 11

1. Джерела екологічного права.

2. Види екологічної експертизи передбачені законодавством.

3. Громадянину С. рішенням сільської ради надано присадибну земельну ділянку в постійне користування, однак протягом чотирьох років до будівництва будинку він не приступав, а ділянку використовував для вирощування картоплі. Яке рішення повинна прийняти сільська рада? Вказати права та обов'язки щодо використання присадибних ділянок. Охарактеризувати підстави й порядок припинення права землекористування.

Варіант 12

1. Класифікація джерел екологічного права за критеріями юридичної сили і спрямованості правового регулювання.

2. Об'єкти державної екологічної експертизи.

3. Громадянин С. звернувся з позовом до заводу про відшкодування збитків, заподіяних його здоров'ю шкідливими викидами, внаслідок яких він захворів на астму. Суд відмовив у прийнятті позовної заяви, відзначивши, що до заяви необхідно подати документи, які б підтверджували причинний зв'язок між діями заводу і хворобою потерпілого.

Вирішити справу. Дати характеристику інституту відповідальності за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря. Який порядок розгляду спорів, пов'язаних із цим правопорушенням?

Варіант 13

1. Роль спеціальних нормативних актів як джерел екологічного права.

2. Порядок організації і проведення державної екологічної експертизи.

3. Голова правління КСП «Зоря» звернувся до районної ради народних депутатів за наданням гірничого відводу для видобування глини, відкритої на землях підприємства, з якої передбачалося виготовляти і реалізовувати всілякі вироби. Районна рада відмовила КСП у наданні гірничого відводу, посилаючись на Ст. 23 Кодексу про надра України. Правління КСП «Зоря» звернулося до районного прокурора за консультацією.

Підготувати письмову консультацію. Визначити порядок розробки родовищ корисних копалин місцевого значення.

Варіант 14

1. Нормативно-правові акти як джерела екологічного права.

2. Види заключень, що виносяться експертною комісією.

3. Громадянин К. видобував на присадибній ділянці глину та пісок і використовував їх для будівництва жилого будинку. Частина добутого піску він продав сусідові для теплиці. Органи державного гірничого нагляду заборонили гр-ну К. видобування корисних копалин і притягли його до відповідальності за незаконне видобування. Громадянин К. звернувся зі скаргою до районного прокурора, бо вважав, що він як власник землі має право видобувати корисні копалини для своїх потреб.

Вирішити дане питання. Який порядок видобування корисних копалин власниками землі? Яку відповідальність встановлено за незаконне видобування корисних копалин?

Варіант 15

1. Правове регулювання екологічних відносин відомчими нормативними актами.

2. Особливості організації і проведення суспільної екологічної експертизи.

3. Громадські природоохоронні організації звернулися до адміністрації області з пропозицією про заснування на території області заповідника, заказника, національного природного парку, парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва та деяких інших заповідних територій.

Чи має право на це адміністрація області? Який порядок та умови їх організації і заснування? Дати класифікацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Варіант 16

1. Роль судової і арбітражної практики у регулюванні екологічних відносин.

2. Види порушень законодавства України про екологічну експертизу.

3. Громадянин М., який працював раніше гірничим майстром на вугледобувній шахті, вирішив займатися приватною підприємницькою діяльністю по видобуванню корисних копалин будівельної групи (пісок, глина, гравій). Для цього він звернувся до районної ради депутатів за місцем проживання з заявою про реєстрацію його, як приватного підприємця. У наданні ліцензії йому було відмовлено на тій підставі, що громадяни можуть добувати корисні копалини лише для своїх особистих господарських і побутових потреб. Громадянин М., не погодившись із рішенням райради, звернувся до суду.

Яке рішення повинен прийняти суд? Який порядок надання громадянам надр у користування?

Варіант 17

1. Екологічні правовідносини та їх види.

2. Форми відповідальності за скоєння порушень законодавства про екологічну експертизу.

3. Центр стратегічних наукових досліджень звернувся до обласної ради народних депутатів клопотанням про надання лісових угідь для розміщення лабораторії і проведення науково-дослідних робіт з метою виявлення впливу радіоактивного забруднення на стан довкілля. На наданих угіддях розпочалися будівельні роботи. Під час прийняття наукових споруд в експлуатацію начальник обласного управління екологічної безпеки відмовився підписувати відповідні документи, вважаючи, що таке будівництво здійснювалося з порушенням лісового законодавства.

Чи можна визнати законними дії начальника управління екологічної безпеки? Охарактеризувати види спеціального використання лісових ресурсів і порядок їх надання в користування.

Варіант 18

1. Суб'єкти екологічних правовідносин.

2. Економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища.

3. Старший державний інспектор наклав адміністративний штраф на орендаря Т., який вирубав 6 м³ деревини на орендованій землі лісового фонду, і звернувся до суду з позовом про відшкодування заподіяної шкоди і про вилучення земель лісового фонду. Громадянин Т. пояснив, що йому передано в оренду 20 га землі, на якій були сухостійні полезахисні насадження, і за умовами договору йому дозволено використовувати їх для власних потреб.

Чи підлягає позов задоволенню? Вирішить справу.

Варіант 19

1. Об'єкти екологічних відносин.

2. Порядок формування екологічних фондів.

3. Біля свого будинку на вулиці гр-н П. самовільно зрубав 4 тополі, а також дві ялинки на присадибній ділянці. Протокол про незаконне вирубування дерев на території міста було передано до суду для притягнення винного до матеріальної відповідальності: Громадянин П. заявив, що дерева заважають проникненню світла в квартиру, а також те, що вони є його власністю, оскільки їх посадили його батько. Присадибну землю гр-н П. приватизував. Не зважаючи на це, суд виніс рішення про притягнення гр-на П. до цивільно-правової відповідальності за незаконне знищення вказаних дерев.

Вирішити справу. Охарактеризувати правовий режим даної рослинності.

Варіант 20

1. Зміст екологічних правовідносин.

2. Екологічні фонди та їх цілі.

3. Громадяни П. і Ш. 2 лютого отримали в мисливському господарстві відстрілочні картки для полювання на зайців, але за межами господарства підстрелили трьох козул. Намагання отримати ліцензії після полювання виявилися марними. Мисливська інспекція 4 лютого направила матеріали про незаконне полювання у РВВС для вирішення питання про притягнення браконьєрів до кримінальної відповідальності. 31 березня інспекція оштрафувала названих громадян і безоплатно вилучила в них рушниці. В постанові зазначалося, що порушники правил полювання повинні бути покарані, а двомісячний термін, встановлений для накладання адміністративного стягнення, закінчується. Громадяни П. і Ш. звернулися до прокурора району зі скаргою на дії інспекції.

Як слід вирішити справу? Який порядок ліцензійного відстрілу тварин?

Варіант 21

1. Підстави виникнення, зміни і припинення екологічних правовідносин.

2. Громадські екологічні фонди та порядок їх формування.

3. Директор інституту тваринництва організував полювання на території біосферного заповідника та його буферній зоні, використовуючи нарізну зброю, стрільбу з-під фар уночі, а також собак, які охороняють худобу інституту. Визначити правовий режим біосферних заповідників та їх зон, а також юридичну відповідальність за його порушення. У чому полягають особливості діяльності біосферних заповідників?

Варіант 22

1. Державна власність на землю та інші природні ресурси.

2. Екологічне страхування і порядок витрачання фондів екологічного страхування.

3. Обласне державне лісогосподарське об'єднання звернулося до суду з позовом на гр-на О., який не мав посвідчення мисливця, відповідного дозволу та договору на добування хутрового звіра, проте за час мисливського сезону добув у мисливських угіддях області 20 норок, хутро яких реалізовував поза заготівельними організаціями. Суд у позові відмовив, мотивуючи своє рішення тим, що відповідач своєчасно, ще до судового розгляду справи, відшкодував об'єднанню вартість незаконно добутої хутровини в сумі 1 тис. грн.

Чи можна погодитися з рішенням суду? Який порядок полювання на хутрового звіра?

Варіант 23

1. Муніципальна власність на природні ресурси.

2. Заходи економічного стимулювання охорони навколишнього природного середовища передбачені екологічним законодавством.

3. Управління екологічної безпеки області пред'явило в арбітражний суд позов до колективного сільськогосподарського підприємства про стягнення 660 грн. за шкоду, заподіяну мисливському господарству внаслідок загибелі диких тварин від наїзду автотранспорту та сільськогосподарських машин під час збирання врожаю. Голова КСП відмовився добровільно сплатити вказану суму, оскільки вважає, то в даному випадку вини господарства нема, бо неможливо попередити загибель диких тварин під час здійснення виробничих процесів і експлуатації транспортних засобів. Управління може звернутися з позовами до конкретних водіїв про відшкодування заподіяної ними шкоди.

Як вирішити справу?

Варіант 24

1. Керування охороною навколишнього середовища і природокористуванням.

2. Поняття екологічних правопорушень та їх види.

3. Інспекція рибоохорони пред'явила братам М. позов про відшкодування заподіяної шкоди внаслідок виловлення ними без ліцензії 5 білуг, 7 осетрів, а також заготовлі 5 кг ікри осетрових риб, Кожного з порушників оштрафували, а належні їм човен і мотоцикл безоплатно вилучені як знаряддя здійснення браконьєрства. Суд після скарги гр-на М. на дії інспекції скасував конфіскацію, знизив суму штрафу, а у відшкодуванні заподіяної шкоди відмовив, мотивуючи це тим, що продукція незаконного рибальства була повністю реалізована через торгіву мережу, тобто весь прибуток зарахований державі і вся шкода вже компенсована.

Визначити суму шкоди. Чи відповідають закону дії інспекції рибоохорони та рішення суду? Як розв'язати справу?

Варіант 25

1. Принципи керування охороною навколишнього середовища і природокористуванням.

2. Види покарань за екологічні злочини, що передбачені кримінальним законом.

3. Напередодні Нового року гр-н М. зрубав блакитну ялину в ботанічному саду, а гр-н Н. – таку ж ялину на території національного природного парку, за що й були затримані працівниками міліції і оштрафовані. В той же час Державтоінспекцією був затриманий гр-н С., який на особистому транспорті привіз на базар смереки, зрубані в заповіднику.

Визначити майнову відповідальність за ці дії.

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

1. Екологічне право як галузь права.

2. Види екологічних (природоохоронних) суспільних відносин.

3. Основні етапи розвитку законодавства про охорону природи і екологічного законодавства.

4. Основні принципи екологічного права і охорони навколишнього середовища.

5. Джерела екологічного права.

6. Роль спеціальних нормативних актів як джерел екологічного права.

7. Екологічні правовідносини і їх види.

8. Об'єкти екологічних відносин.
9. Державна власність на землю і інші природні ресурси.
10. Система органів керування охороною навколишнього середовища і природокористування.
11. Роль і значення в охороні навколишнього середовища суспільних організацій (об'єднань).
12. Облік природних ресурсів.
13. Державний кадастр природних ресурсів.
14. Просторово-територіальний устрій природних ресурсів як функція державного керування.
15. Програмування природокористування і охорони навколишнього середовища як функція державного управління.
16. Відтворення природних ресурсів як функція керування.
17. Екологічний контроль і його види.
18. Екологічна паспортизація як функція керування.
19. Порядок організації і проведення державної екологічної експертизи.
20. Особливості організації і проведення суспільної екологічної експертизи.
21. Види порушень законодавства України про екологічну експертизу.
22. Форми відповідальності за скоєння порушень законодавства про екологічну експертизу.
23. Економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища.
24. Суспільні екологічні фонди і порядок їх формування.
25. Склад екологічного правопорушення.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

1. Основи екологічного права : навч.-метод. посіб. / О.Л. Муренко, Г.М. Гаряєва. – Харків : НТУ «ХП», 2021. – 60 с.
2. Методичні вказівки до практичних занять з навчального курсу «Правове регулювання підприємницької діяльності» / уклад. Л.В. Перевалова, В.Г. Вергун, Г.М. Гаряєва, І.В. Лисенко, О.В. Кузьменко, М.М. Ткачов. – Харків: НТУ «ХП», 2024. - 86 с.

Список використаної літератури

Базова література

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 23.03.2026).
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356.
3. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3. Ст. 27.
4. Кодекс України про надра : Закон України від 27 лип. 1994 р. № 132/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 36. Ст. 340.
5. Лісовий кодекс України : Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3852-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 17. Ст. 99.
6. Водний кодекс України : Закон України від 6 черв. 1995 р. № 213/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189.
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122.
9. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.
10. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 26. Ст. 218.
11. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 трав. 2017 р. № 2059-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 29. Ст. 315.
12. Про зону надзвичайної екологічної ситуації : Закон України від 13 лип. 2000 р. № 1908-III // Відомості Верховної Ради України. 2000. № 42. Ст. 348.
13. Конвенція про охорону біологічного різноманіття : міжнар. документ від 5 черв. 1992 р. // Офіційний вісник України. 2007. № 22. Ст. 932.
14. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24 лют. 1994 р. № 4004-XII // Відомості Верховної Ради України. 1994. № 27. Ст. 218.
15. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів : Закон

України від 31 трав. 2007 р. № 1103-V // Відомості Верховної Ради України. 2007. № 35. Ст. 484.

16. Про оцінку земель : Закон України від 11 груд. 2003 р. № 1378-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 15. Ст. 229.

17. Про охорону земель : Закон України від 19 черв. 2003 р. № 962-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 349.

18. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 7 лип. 2011 р. № 3613-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 8. Ст. 61.

19. Про землеустрій : Закон України від 22 трав. 2003 р. № 858-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. Ст. 282.

20. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16 черв. 1992 р. № 2456-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 34. Ст. 502.

Допоміжна література

1. Гетьман А.П. Екологічне право: підручник. – Харків : Право, 2021. 432 с.

2. Гетьман А.П., Шульга М.В., Бредіхіна В.Л. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні. Харків : Право. 2019. 296 с.

3. Краснова М.В., Краснова Ю.А. Екологічне право України. Спеціальна та особлива частина: підручник. – Київ : НУБІП України. 2023. 278 с.

ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Мета навчальної дисципліни «Правове регулювання підприємницької діяльності» полягає в засвоєнні майбутніми фахівцями спеціальних нормативно-правових актів діючого українського законодавства, які регулюють підприємницькі відносини, що виникають між державою, суб'єктами господарювання, приватними підприємцями та іншими суб'єктами господарської діяльності, розумінні студентами змісту сучасних нормативних актів, які регулюють підприємницькі відносини в країні.

Зміст та структура освітнього компоненту

Тема 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

1. Поняття та предмет господарського права.
2. Види господарських правовідносин.
3. Методи господарського права.
4. Джерела господарського права.

Тема 2. ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ВИД ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Поняття та ознаки підприємництва.
2. Види підприємництва.
3. Гарантії підприємницької діяльності.
4. Створення та припинення суб'єктів підприємництва.

Тема 3. ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДПРИЄМСТВ

1. Поняття і ознаки підприємства.
2. Види підприємств.
3. Створення підприємств.
4. Припинення діяльності підприємств.

Тема 4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

1. Поняття та види господарських товариств.
2. Створення господарських товариств.
3. Правовий статус Акціонерного товариства.

Тема 5. НЕКОМЕРЦІЙНА ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

1. Поняття та особливості некомерційної господарської діяльності.
2. Види некомерційних суб'єктів.
3. Правовий статус некомерційних установ.

Тема 6. МАЙНОВА ОСНОВА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1. Поняття права власності та форми власності в Україні.
2. Майно суб'єктів господарювання.

3. Використання у господарської діяльності природних ресурсів.
4. Використання у господарської діяльності інтелектуальної власності.

Тема 7. ГОСПОДАРСЬКІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

1. Поняття господарського зобов'язання.
2. Види господарських зобов'язань.
3. Поняття та ознаки господарського договору.

Тема 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКРУТСТВА

1. Поняття банкрутства за українським законодавством.
2. Проведення справи про банкрутство.
3. Правовий статус ліквідаційної комісії.
4. Поняття санації.

Тема 9. ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1. Правові гарантії захисту законних прав і інтересів підприємців.
2. Поняття і види господарських спорів.
3. Процедура досудового врегулювання спорів.
4. Процедура судового розгляду господарських спорів.

Тема 10. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОБМЕЖЕННЯ МОНОПОЛІЗМУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

1. Поняття монопольного становища в законодавстві України.
2. Діяльність, яка визнається порушенням антимонопольного законодавства.
3. Правовий статус Антимонопольного комітету України і його відділень.
4. Санкції за порушення антимонопольного законодавства.

Тема 11. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

1. Поняття зовнішньоекономічної діяльності в українському законодавстві.
2. Види зовнішньоекономічної діяльності.
3. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
4. Зовнішньоекономічні договори (контракти).
5. Розрахунки при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 12. ПРАВОВІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА КРЕДИТНО-РОЗРАХУНКОВИХ ВІДНОСИН

1. Поняття банку та банківської системи.
2. Поняття та характеристика Національного банку України.
3. Поняття та види комерційних банків.
4. Поняття та види банківського кредиту.

Тема 13. ПРАВОВІ ЗАСАДИ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1. Поняття та ознаки біржі.
2. Види бірж.

3. Поняття та ознаки біржової угоди.

4. Правила біржової торгівлі.

Тема 14. ПРАВОВІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1. Поняття недобросовісної конкуренції в українському законодавстві.

2. Види недобросовісної конкуренції.

3. Відповідальність за порушення безпеки, прав і інтересів суб'єктів господарювання.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Варіант 1

1. Предмет та метод господарського права. Види господарських правовідносин.

2. Система господарського права.

3. Суб'єкт підприємницької діяльності М. відкрив магазин із продажу будівельних матеріалів. Через деякий час він орендував в іншому магазині два відділи, де здійснював реалізацію деяких будівельних матеріалів.

Чи необхідно придбати ліцензію у даному випадку? Які види діяльності за законодавством підлягають ліцензуванню?

Варіант 2

1. Джерела господарського права.

2. Суб'єкти господарського права.

3. До адвоката звернувся іноземний громадянин із запитом, в якому просив надати юридичні консультації з питань організації бізнесу в Україні. Іноземця, зокрема, цікавило, за якою організаційно-правовою формою слід створити юридичну особу, щоб вона відповідала наступним вимогам:

мета – отримання прибутку;

предмет діяльності – торгівля цінними паперами або послуги у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення.

Варіант 3

1. Поняття та ознаки підприємництва. Види підприємництва.

2. Створення та припинення суб'єктів підприємництва.

3. А. залишив нащадкам у спадок пакет акцій Публічного акціонерного товариства, пакет акцій Приватного акціонерного товариства. Загальні збори учасників кожного з названих товариств відмовились приймати нащадків А. до свого складу.

Чи правомірні рішення загальних зборів? Якщо ні, в який спосіб нащадки можуть захистити свої права?

Варіант 4

1. Принципи підприємницької діяльності.
2. Форми державної підтримки підприємництва.
3. Один з учасників товариства поступився своєю часткою другому.

Документи про реєстрацію цих змін в установчих документах товариства були надані державному реєстратору лише рік потому. Державний реєстратор відмовив у реєстрації змін в установчих документах, посилаючись на те, що зміни подані з пропуском строку.

Чи правомірні дії реєстратора?

Варіант 5

1. Поняття і ознаки підприємства . Види підприємств.
2. Створення підприємств та припинення їх діяльності.
3. До юридичної фірми звернувся директор ломбарду «Допомога»,

створеного у формі повного товариства, з проханням розробити нову редакцію установчого договору, яка б відповідала вимогам чинного законодавства. При ознайомленні із проектом нової редакції договору директор помітив, що з предмета діяльності було виключено положення про здійснення ломбардом операцій щодо збереження майна та скупки виробів із дорогоцінних металів. Юристи пояснили директору, що ломбард є фінансовою установою і не може займатися іншими видами діяльності, аніж фінансові послуги. Директор наполягав на залишенні цієї послуги в договорі, мотивуючи свою позицію тим, що ломбард надає такі послуги дуже давно і не мав жодних ускладнень з боку контролюючих органів. Поясніть: чи є обґрунтованою позиція юристів?

Варіант 6

1. Правоздатність і дієздатність підприємства.
2. Поняття та види господарських товариств.
3. Виробничо-комерційна фірма надала позику за рахунок власних коштів

фізичній особі – працівнику фірми на умовах строковості та платності. Представники податкових органів звернулися до господарського суду з позовом про визнання недійсним договору позики, оскільки ВКФ не мала права надавати фінансові позики (без реєстрації у якості фінансової установи та отримання відповідної ліцензії).

Яке рішення повинен винести суд?

Варіант 7

1. Загальна характеристика господарських товариств.
2. Законодавство України про некомерційні суб'єкти господарського

права.

3. У банк надійшов запит про надання інформації про рух коштів на рахунку фізичної особи – не суб'єкта підприємницької діяльності, підписаний

начальником відділу Державної служби боротьби з економічною злочинністю і скріплений гербовою печаткою цього органу. Чи має право банк надати відповідь на такий запит?

Варіант 8

1. Поняття та особливості некомерційної господарської діяльності.
2. Види некомерційних суб'єктів.

3. Позичальник своєчасно не перераховував проценти за користування кредитом банку. Суд задовольнив позов банку до позичальника про розірвання кредитного договору на підставі того, що у кредитному договорі містилася умова дострокового розірвання при наявності прострочення виконання зобов'язань позичальником, але відмовив банку у стягненні кредиту, процентів та пені з поручителя у зв'язку з визнанням кредитного договору розірваним.

Чи є розірвання кредитного договору на таких умовах законним? Обґрунтуйте відповідь.

Варіант 9

1. Правовий статус некомерційних установ.
2. Поняття права власності та види власності в Україні.

3. Приватне підприємство «Будівельник» звернулося до органу ліцензування з метою отримання ліцензії на проведення будівельної діяльності. Підприємству було відмовлено у видачі ліцензії на тій підставі, що подана заява про видачу ліцензії підписана особою, яка не мала на це повноважень. Чи правомірні дії органу ліцензування (яке рішення у даному випадку повинен був прийняти орган ліцензування)?

Варіант 10

1. Майно суб'єктів господарювання.

2. Право повного господарського відання та право оперативного управління майном. Право орендаря на орендоване майно.

3. ТОВ «Ранок» звернулося до Господарського суду м. Суми із позовною заявою про стягнення з ПП «Мрія» штрафних санкцій за неналежне виконання останнім господарсько-договірних зобов'язань через визнання недійсним статуту ПП «Мрія». Суд своєю ухвалою відмовив ТОВ «Ранок» у прийнятті позовної заяви. Чи правомірно діяв суд?

Варіант 11

1. Особливості використання у господарської діяльності природних ресурсів та об'єктів інтелектуальної власності.

2. Поняття господарського зобов'язання. Види господарських зобов'язань.

3. Між ТОВ «Світ» та ТОВ «Спорт» був укладений договір купівлі-продажу канцелярських товарів. Проте ціна товару в договорі не була вказана.

Які умови договору є істотними?

Які правові наслідки відсутності у договорі істотних умов?

Чи є відсутність ціни у договорі підставою вважати його неукладеним?

Варіант 12

1. Поняття, ознаки та види господарських договорів.

2. Порядок укладання та зміст господарського договору.

3. Один з учасників товариства відступив свою частку іншому учаснику.

Документи про реєстрацію цих змін в установчих документах товариства були надані державному реєстратору лише рік потому. Державний реєстратор відмовив у реєстрації змін в установчих документах, посилаючись на те, що зміни подані із пропуском строку.

Чи правомірні дії реєстратора?

Варіант 13

1. Відповідальність суб'єктів господарювання за невиконання або неналежне виконання умов договору.

2. Поняття банкрутства за українським законодавством.

3. ТОВ «Промінь» на фасаді будівлі, в якій орендує приміщення під офіс, розташувало банер з назвою товариства, торговим знаком і основними видами діяльності. Розміщення даного банера не було погоджено з органами виконавчої влади. За що Інспекція з питань захисту прав споживачів до ТОВ «Промінь» застосувала фінансові санкції за порушення законодавства про рекламу.

Чи правомірні дії Інспекції з питань захисту прав споживачів? Чи порушило ТОВ «Промінь» своїми діями чинне законодавство про рекламу?

Варіант 14

1. Правовий Поняття санації.

2. Поняття та підстави для банкрутства підприємства.

3. Господарським судом справи за спрощеним порядком провадження, передбаченим Кодексом України з процедур банкрутства, введена ліквідаційна процедура по справі про визнання банкрутом суб'єкта підприємницької діяльності.

Чи має право господарський суд порушити справу про банкрутство у відношення фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності?

Варіант 15

1. Особливості банкрутства окремих суб'єктів господарювання.

2. Проведення справи про банкрутство. Поняття санації в господарському праві.

3. Фізична особа Н. не мав відповідної ліцензії щодо перевезень пасажирів власним транспортом і передав власні автобуси у користування

третій особі – автотранспортному підприємству на підставі договору оренди автомобіля. Після перевірки автотранспортного підприємства уповноваженими особами контролюючий орган звернувся до суду з заявою про застосування адміністративного штрафу на підставі Ст. 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення до фізичної особи Н. у зв'язку з відсутністю у нього ліцензії щодо перевезень пасажирів.

Чи є правомірним застосування санкцій до фізичної особи Т. у наведеній ситуації? Надайте обґрунтовану відповідь.

Варіант 16

1. Правова характеристика акціонерного товариства.

2. Товариство з обмеженою відповідальністю. Товариство з додатковою відповідальністю. Охарактеризуйте та вкажіть на відмінності.

3. Громадяни Д. та Н. домовились про те, що Д. (будівельник за фахом) у період літньої відпустки зробить ремонт у квартирі Н. Між громадянами було укладено письмовий договір, який містив усі необхідні умови, в тому числі – строки, суму та порядок розрахунку. По закінченні робіт громадянин Д., отримавши обумовлену договором грошову винагороду в розмірі 2000 грн., сплатив певну суму прибуткового податку. Але після розгляду декларації про сукупний річний дохід його було оштрафовано за те, що він займався підприємницькою діяльністю без державної реєстрації.

Чи можна вважати діяльність, що нею займався Д., підприємництвом? Обґрунтуйте свою відповідь.

Варіант 17

1. Створення суб'єктів підприємницької діяльності.

2. Порядок проведення державної реєстрації суб'єктів підприємництва.

3. Державна податкова адміністрація м. Києва звернулась до ТОВ «Темп» з попередженням про притягнення його до відповідальності у зв'язку з порушенням вимог чинного законодавства. На думку податківців, порушення законодавства полягало в недержанні ліцензії на послуги із перевезенням працівників його підприємства з роботи додому автобусом, що був спеціально придбаний заводом з такою метою.

Чи вважається діяльність ТОВ «Темп» зі здійснення автотранспортних перевезень власних працівників підприємницькою? Обґрунтуйте свою відповідь.

Варіант 18

1. Загальна характеристика законодавства про захист економічної конкуренції.

2. Недобросовісна конкуренція та її види.

3. На початку 2020 р. до складу учасників ТОВ було введено нового учасника – громадянина Ізраїлю, який вніс інвестицію до його статутного фонду у розмірі 100 тис. доларів США. Зважаючи на суму інвестиції, на зборах учасників цього громадянина було призначено на посаду президента товариства, хоча на території України він постійно не проживав, а займався налагодженням зв'язків з ізраїльськими партнерами. Державна служба зайнятості винесла постанову про накладення на товариство стягнення штрафу, посиляючись на відсутність договору на працевлаштування іноземного громадянина в Україні.

Яке рішення має прийняти господарський суд?

Варіант 19

1. Характеристика та види суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

2. Послідовність та сутність процедури ліцензування зовнішньоекономічних операцій.

3. Статутом ТОВ «Перемога», засновниками якого є Л. та інвалід II групи, передбачено такі види діяльності, як торговельна діяльність, посередницька діяльність, виплата та доставка пенсій, маркетингові послуги, грошова допомога малозабезпеченим громадянам, надання всіх видів рекламних послуг, надання туристичних послуг, виробництво, передача і постачання електроенергії. Ч

и всі із вказаних видів діяльності можуть здійснюватися зазначеним ТОВ?

Варіант 20

1. Правові гарантії захисту прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності.

2. Юридична відповідальність за порушення прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності.

3. Публічне акціонерне товариство у зв'язку із зміною місцезнаходження, зафіксованого в статуті, подало до органу державної реєстрації документи для його перереєстрації. Державний реєстратор відмовив товариству в перереєстрації, мотивуючи свою відмову тим, що перереєстрація суперечить чинному законодавству України.

Чи правомірною є відмова органу державної реєстрації? У яких випадках здійснюється перереєстрація суб'єкта підприємницької діяльності? Обґрунтуйте свою відповідь.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Поняття, ознаки та види підприємницької діяльності.

2. Предмет, методи та принципи підприємницького права.

3. Особливості законодавства України про підприємництво.
4. Закони України як джерела підприємницького права.
5. Підзаконні нормативні акти як джерела підприємницького права.
6. Державна реєстрація суб'єктів підприємництва.
7. Припинення підприємницької діяльності.
8. Поняття та класифікація суб'єктів підприємництва.
9. Характеристика правового статусу юридичної особи.
10. Загальна характеристика підприємств, їх ознаки та класифікація.
11. Правова характеристика акціонерних товариств.
12. Правова характеристика товариства з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю.
13. Правові особливості повного товариства та командитного товариства.
14. Правова характеристика об'єднань підприємств, види об'єднань.
15. Поняття та види холдингових компаній.
16. Правовий статус державного реєстратора.
17. Загальна характеристика правового режиму майна суб'єктів підприємництва.
18. Характеристика цінних паперів у підприємницькій діяльності.
19. Загальна характеристика корпоративних прав суб'єктів підприємництва.
20. Поняття та види господарських договорів.
21. Порядок укладання господарського договору.
22. Порядок зміни та розірвання господарських договорів.
23. Правова характеристика банкрутства в господарській діяльності.
24. Загальна характеристика господарсько-правової відповідальності.
25. Відповідальність за порушення антимонопольного законодавства.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Правознавство: Хрестоматія /Л.В. Перевалова, О.В. Гаєвая, Г.М. Гаряєва, О.В. Кузьменко, В.Г. Вергун, І.В. Лисенко. – Харків : ФОП Панов А.М., 2019. 224 с.

2. Правове регулювання господарської діяльності в Україні: навчальний посіб. / Л.В. Перевалова, І.В. Лисенко, А.М. Лисенко, Г.М. Гаряєва, О.В. Гаєвая – Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 130 с. (англ. мовою). Legal regulation of economic activities in Ukraine: navchalnyy posibnik/ Perevalova L., Lysenko I., Lysenko A., Gariaieva G., Gayevaya O. – Kharkiv: NTU «KhPI», 2020. – 130 p.

3. Вергун В. Г. Правове регулювання підприємницької діяльності в Україні : текст лекцій для студентів ден. і заоч. форми навчання економ. спец. /

В. Г. Вергун, Г. М. Гаряєва, О. В. Кузьменко. Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Панов А. М., 2021. – 128 с.

Список використаної літератури

Базова література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. зі змінами. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.01.2026).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 05.02.2026).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 01.02.2026).
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 05.02.2026).
5. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12> (дата звернення: 04.02.2026).
6. Про господарську діяльність у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 № 1076-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1076-14> (дата звернення: 03.02.2026).
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 05.01.2026).
8. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України. Вводиться в дію Постановою ВР № 1799-XII від 06.11.91, ВВР, 1992, № 6, ст.57. № 2181-III від 21.12.2000 – набирає чинності з 1 квітня 2001 року, ВВР, 2001, № 10, ст.44
9. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. 21 квітня 2019 року набрав чинності Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII і вводиться в дію 21 жовтня 2019 року.
10. Закон України про захист економічної конкуренції: Закон України № 380-IV від 26.12.2002, ВВР, 2003, № 10-11, ст.86.
11. Закон України про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV.
12. Задихайло Д.В. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави. Харків : Юрайт, 2020.

13. Задихайло Д.В., Олефір А.О., Пашков В.М. Правове забезпечення діяльності господарських організацій. Харків : Юрайт, 2019.

14. Вінник О.М. Господарське право: навч. посіб. Київ : Правова єдність, 2021.

Допоміжна література:

1. Вінник О.М., Щербина В.С. Акціонерне право. – К., 2020.

2. Зобов'язальне право: Навчальний посібник / Під ред. О.В. Дзери. – Київ, 2019.

3. Пушкін А. Н., Селіванов В.В. Відносини підприємства і правовий статус її суб'єктів. Київ, 2021.

4. Правові основи підприємницької діяльності / Під ред. В. М. Гайваронського. Харків, 2020.

5. Підприємницьке право України. Підручник / Під ред. Р.Б. Шишка. Харків, 2020.

6. Мамутов В.К. Економіка і право. Київ : Юрінком, 2019.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України «Урядовий портал України». – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

3. Портал Ліга Закон: Закони України, останні новини України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ligazakon.ua/>.

4. Офіційний сайт Інституту проблем законодавства ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://www.legality.kiev.ua/>.

ДОДАТОК А

Зразок титульного аркуша

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра права

Контрольна робота

з дисципліни «-----»

Варіант__

Виконав (-ла) студент (-ка)

__ курсу, групи – ____ за

Прізвище, ім'я, по батькові

Перевірив: доцент, ППП

Харків 2026

ДОДАТОК Б

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
ПЕРШЕ ПИТАННЯ	4
ДРУГЕ ПИТАННЯ.....	14
ТРЕТЄ ПИТАННЯ.....	18
ВИСНОВКИ.....	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	22

ДОДАТОК В

Приклади бібліографічного опису джерел інформації

В.1. Опис джерел інформації складається з елементів, що становлять відомості про нього.

В.1.1. Відомості про книги повинні включати: прізвище (у називному відмінку) і ініціали автора; заголовок книги; призначення книги; найменування установи, що опублікувала книгу; місце видання; видавництво; рік видання; загальний обсяг у сторінках.

В.1.2. Відомості про частину добутку (наприклад, стаття в збірнику) повинні включати прізвище, ініціали автора та заголовок складової частини. Далі йдуть відомості про добуток: ініціали та прізвище автора; заголовок добутку, у якому поміщена складова частина; місце видання; видавництво; рік видання; сторінки, на яких поміщена складова частина.

Приклади бібліографічного опису джерел інформації

В.1. Опис джерел інформації складається з елементів, що становлять відомості про нього.

В.1.1. Відомості про книги повинні включати: прізвище (у називному відмінку) і ініціали автора; заголовок книги; призначення книги; найменування установи, що опублікувала книгу; місце видання; видавництво; рік видання; загальний обсяг у сторінках.

В.1.2. Відомості про частину добутку (наприклад, стаття в збірнику) повинні включати прізвище, ініціали автора та заголовок складової частини. Далі йдуть відомості про добуток: ініціали та прізвище автора; заголовок добутку, у якому поміщена складова частина; місце видання; видавництво; рік видання; сторінки, на яких поміщена складова частина.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, РЕФЕРАТУ	5
ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, РЕФЕРАТУ	7
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, РЕФЕРАТУ	8
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВознавство».....	9
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО»	20
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ»	31
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНОЮ СФЕРОЮ В УКРАЇНІ».....	42
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН»	49
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»	58
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»	65
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА»	73
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН»	88
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»	98
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАХИСТУ».....	104
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»	112
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ».....	121
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРИРОДООХОРОННЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО».....	130
ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ «ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»	145
ДОДАТОК А	156
ДОДАТОК Б.....	157
ДОДАТОК В.....	158

Навчальне видання

Методичні вказівки

до виконання контрольних робіт та рефератів
з правових дисциплін
для студентів
заочної форми навчання
усіх спеціальностей

Укладачі:

ГАСВАЯ Олександра Валентинівна
ГАРЯЄВА Ганна Михайлівна
ВЕРГУН Володимир Григорович
КУЗЬМЕНКО Олександр Васильович
ЛИСЕНКО Ірина В'ячеславівна
ПЕРЕВАЛОВА Людмила Вікторівна
СЕМКО Михайло Олександрович
ТКАЧОВ Максим Михайлович

Роботу рекомендував до друку А. В. Кипенський

В авторській редакції

План 2026 р., поз. 340

Підп. до друку 24.01.2026 Формат 60x84 1/16.Папір офсетний.Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 6,4. Наклад 150 прим. Зам. №
Ціна договірна

Видавець: Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.
61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Виготовлювач: ФОП Панов А. М.